

ПОЛТАВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Poltava State
Agrarian University

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ

АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Історико-презентаційне видання присвячене 100-річчю відомого в Україні та за її межами закладу вищої освіти — Полтавського державного аграрного університету. У книзі висвітлено основні віхи історії Університету, розкрито тенденції та особливості його діяльності на різних етапах, представлено досягнення педагогічного колективу та здобутки науковців вишу. В окремому розділі йдеться про випускників ПДАУ, які досягнули успіхів на професійній ниві завдяки отриманій у ньому освіті. На сторінках книги вони діляться спогадами про незабутні студентські роки та висловлюють подяку мудрим наставникам. Книга адресована широкому колу читачів.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавського державного аграрного університету
(протокол №1 від 24.09.2020 р.)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ГОЛОВА

В. І. Аранчій

Ректор Полтавського державного аграрного університету,
кандидат економічних наук, професор. Заслужений діяч науки і техніки України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

В. П. Бердник

Завідувач кафедри нормальної і патологічної анатомії
та фізіології тварин, д. вет. н., професор

А. А. Галич

Директор ННІ економіки, управління, права
та інформаційних технологій, к. е. н., професор

О. О. Горб

Проректор з науково-педагогічної, наукової роботи,
к. с.-г. н., доцент

Л. О. Дорогань-Писаренко

Декан факультету обліку та фінансів, к. е. н., професор

І. А. Дудніков

Декан інженерно-технологічного факультету, к. т. н., доцент

О. М. Костенко

Проректор з науково-педагогічної роботи, д. т. н., професор

А. А. Кочерга

Заступник керівника підрозділу з організації виховної роботи,
к. с.-г. н., доцент

С. М. Кулинич

Декан факультету ветеринарної медицини, д. вет. н., професор

Г. О. Лапенко

Професор кафедри технології та засобів механізації аграрного
виробництва, к. т. н., доцент

Н. В. Локес

Завідувач народного музею університету

С. В. Макарець

Директор бібліотеки, к. і. н., доцент

М. М. Маренич

Декан факультету агротехнологій та екології, к. с.-г. н., доцент

М. М. Опара

Професор кафедри землеробства і агрохімії ім. В. І. Сазанова,
к. с.-г. н., доцент

Н. М. Опара

Доцент кафедри безпеки життєдіяльності, к. с.-г. н., доцент

Г. А. Паламарчук

к. с.-г. н., доцент

О. С. Пипко

Доцент кафедри рослинництва, к. с.-г. н., доцент

В. М. Писаренко

Завідувач кафедри захисту рослин, д. с.-г. н., професор

П. В. Писаренко

Перший проректор, д. с.-г. н., професор

А. А. Поліщук

Декан факультету технології виробництва і переробки
продукції тваринництва, д. с.-г. н., професор

В. М. Сакало

Директор Центру міжнародної освіти, к. т. н., доцент

В. М. Самородов

Доцент кафедри захисту рослин, доцент

А. А. Смердов

д. т. н., професор

В. С. Тендітник

Завідувач кафедри харчових технологій, к. с.-г. н., доцент

Н. В. Токуєва

Старший викладач Центру міжнародної освіти, к. ф. н.

Т. О. Шаравара

Проректор з науково-педагогічної, наукової роботи
і перспективного розвитку, д. і. н., професор

М. Я. Шевніков

Директор ВСП «Аграрно-економічного фахового коледжу
Полтавського державного аграрного університету»,
д. с.-г. н., професор

С. В. Шейко

Професор кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
к. ф. н., доцент

М. А. Якименко

Професор кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
д. і. н., професор

АВТОРИ-УПОРЯДНИКИ

В. І. Аранчій, ректор Полтавського державного аграрного університету, кандидат економічних наук, професор

Т. О. Шаравара, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи і перспективного розвитку, д. і. н., професор

А. А. Кочерга, заступник керівника підрозділу з організації виховної роботи, к. с.-г. н., доцент

М. М. Опара, професор кафедри землеробства і агрохімії імені В. І. Сазанова, к. с.-г. н., доцент

В. М. Писаренко, завідувач кафедри захисту рослин, д. с.-г. н., професор

В. М. Самородов, доцент кафедри захисту рослин

М. А. Якименко, професор кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, д. і. н., професор

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

100 років
ЗВЕРШЕНЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

16.10.2020 р.

м. Київ

№ 1283

***Про зміну типу та перейменування
Полтавської державної аграрної академії***

Відповідно до пункту 5 частини другої статті 12, пункту 13 частини першої статті 13, статті 28 Закону України «Про вищу освіту», статей 15-16 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630, враховуючи рішення конференції трудового колективу Полтавської державної аграрної академії від 02.09.2020, протокол № 1 та подання Полтавської державної аграрної академії від 21.09.2020 № 01-02/101,

НАКАЗУЮ:

Змінити тип та перейменувати Полтавську державну аграрну академію на **Полтавський державний аграрний університет**.

Т.в.о. Міністра

Сергій Шкарлет

Шановний читачу!

и тримаєш у руках видання, присвячене Полтавському державному аграрному університету — освітній установі, яка цьогогоріч святкуватиме своє 100-річчя. Це знаменна дата для науковців і педагогів, які доклали чимало зусиль до спільної справи — створення сучасного потужного закладу вищої освіти, знаного не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Цьому сприяла щоденна клопітка праця трудового колективу, спрямована на ґрунтовні наукові дослідження й експериментальні розробки; якісне методичне забезпечення навчального процесу; наполегливу роботу зі студентами, які за роки навчання здобули необхідні практичні навички, стали справжніми фахівцями, майстрами улюбленої справи, зрілими особистостями, яких вирізняють активна громадянська позиція, лідерські та креативні якості, управлінські вміння.

Історія Полтавського державного аграрного університету бере початок 1 жовтня 1920 року, коли при Полтавській вищій робітничій школі було відкрито сільськогосподарський факультет. Згодом, в 1921 році тут відкрито сільськогосподарський технікум, який пізніше об'єднався з агрокооперативним. З 1926 року на теренах аграрної Полтавщини функціонував уже Полтавський сільськогосподарський політехнікум, який відповідав основним вимогам вищої школи, а 1929 року був реорганізований у Полтавський сільськогосподарський інститут. Останній «пережив» і буремні роки політичних репресій, і голод, і воєнне лихоліття, і відбудову. В 2001 році Полтавський державний сільськогосподарський інститут набув нового статусу і отримав нову назву — Полтавська державна аграрна академія, а у 2020 році — Полтавський державний аграрний університет.

Наш університет, який упродовж тривалого часу випускав фахівців переважно для аграрного сектору економіки країни, нині розширив перелік спеціальностей, освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, за якими готує фахівців із таких галузей знань, як аграрні науки та продовольство, ветеринарна медицина, виробництво і технології, природничі науки, механічна інженерія, соціальні та поведінкові науки, управління й адміністрування, гуманітарні науки, право, інформаційні технології, біоінженерія, публічне управління та адміністрування, міжнародні відносини.

Ми крокуємо в ногу із часом, рухаємося в напрямку якісних змін надання освітніх послуг: оснащуємо аудиторії й лабораторії сучасною технікою, послуговуємося дієвими інструментами інтерактивних та інформаційних технологій навчання, скеровуємо процес навчання на набуття студентами практичних навичок, розвиток дослідницьких умінь, що відповідає сучасним запитам стейкхолдерів, розширюємо міжнародні зв'язки і сприяємо академічній мобільності викладачів та студентів.

Нам є чим пишатися: досягнуто високих успіхів у різних напрямках діяльності закладу вищої освіти, виховано десятки поколінь висококласних спеціалістів. Все це стало можливим завдяки невтомній і наполегливій праці професорсько-викладацького колективу. Попереду — нові виклики, нові плани і їхнє втілення. Досвід, здобутий за сторічну історію навчального закладу, нас окрилює! Тож усе задумане неодмінно здійсниться!

З повагою та найщирішими побажаннями
ректор Полтавського державного
аграрного університету, професор

В. І. Аранчій

**Шановні викладачі, співробітники,
весь колектив університету!**

Сто років для людини — це багато, але сто років для Полтавського державного аграрного університету — набагато більше, адже в діаманті величного ювілею гранями сяють тисячі доль, життів, звершень, тисячі сторінок наукових праць, тисячі дослідів і відкриттів!

Сьогодні я з хвилюванням згадую студентські роки: викладачів, які щедро віддавали нам свої знання й мудрість, сесійні дні, колег-однокурсників, лекції й іспити. До Інституту я вступив на заочне відділення. Після спроби піти в робітники, у моряки, то був наче виклик долі — працюватиму в селі та доведу, що селянин має високу місію на цій землі. Мріяв учитися, бачив себе висококласним спеціалістом, тому до навчання ставився з усією серйозністю.

Лекції і семінарські заняття в інституті допомогли мені зрозуміти ті глибинні процеси, що відбуваються у ґрунті, біологію і хімію важливих життєвих процесів, основи організації праці, технології утримання тварин, закони фізики і природи. Зрештою, ці знання стали основою для творчого осмислення технологій тваринництва і рослинництва, і з часом накопичений практичний досвід дозволив створити власну модель органічного виробництва, у якій обидві галузі нерозривно сплелися і взаємно доповнюють одна одну.

Моя система широко відома у світі, і я пишаюся, що її джерелом значною мірою стали знання, здобуті в Полтавському сільськогосподарському інституті, а я маю честь бути почесним професором цього вишу. Зараз університет-ювіляр — чи не єдиний серед навчальних закладів аграрного профілю — розвиває напрямок екологізації сільськогосподарського

виробництва. Тут працює кафедра екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля. Це дає надію, що освіта сьогоденних студентів матиме в основі вивчення природних процесів життя і розвитку ґрунту й рослин, а викладачі навчатимуть студентів творити врожаї у співпраці з природою, турбуватися про землю, підвищувати її родючість, думати не лише про сьогоднішнє, а й про гармонію навколишнього світу, яку треба зберегти для наступних поколінь.

ПДАУ уособлює собою зв'язок науки й виробництва. Науковці університету вивчають наші технології, процеси, що відбуваються в ґрунті, який понад 40 років не знав оранки, пестицидів і мінеральних добрив. За результатами цих досліджень вони публікують книги й статті, захищають дисертації, поширюють наш досвід, допомагаючи й іншим аграріям замислитися над шкодою, яку завдають землі інтенсивні методи роботи. ПП «Агроекологія» має статус філії академії. Щороку майбутні агрономи, механіки, технологи, лікарі ветеринарної медицини проходять навчальну й виробничу практику в нашому господарстві, надихаються атмосферою спокою й доброти, яку дає робота без насилля над природою.

У своїй практиці університет поєднує традиції минушини й новації майбутнього. Разом із ПП «Агроекологія» він став одним з ініціаторів відродження Полтавського сільськогосподарського товариства, яке має 150-річну історію, і співзасновником сучасної Громадської спілки «Полтавське товариство сільського господарства». Наша нинішня спільна мета — поширювати знання про органічні технології, залучати все більше аграріїв до виробництва продукції для здорового життя.

Нині, коли Полтавський державний аграрний університет розпочинає поступ уже в друге століття своєї славної діяльності, я радий привітати колектив закладу з ювілеєм та побажати ще багатьох здобутків — і на науковій ниві, і в найважливішій справі виховання майбутніх поколінь аграріїв. Щиро бажаю примножувати славу історію закладу освіти, прагнути до нових вершин, надихати студентів творити нашу Україну найкращою країною для праці та життя. Будуть жити наші славні традиції збереження і примноження родючості землі — буде Україна, і буде майбутнє, і буде хліб і добробут.

Семен Антонець,

Герой Соціалістичної Праці, Герой України,
почесний професор ПДАУ,
випускник зоотехнічного факультету
1962 року

Ми живемо в аграрній державі, що славиться своїми давніми землеробськими традиціями, які дбайливо зберегли для майбутніх поколінь наші працелюбні прашури. Вони знали справжню ціну землі, шанували її та справедливо покладали свої найбільші сподівання на її щедрість і плодючість. І не даремно, адже майбутнє України — саме за аграрним сектором. А майбутнє сільського господарства — це неоціненна заслуга Полтавського державного аграрного університету.

Перед вами книга, в якій поєдналося минуле й сучасне одного з провідних вишів сільськогосподарського профілю — Полтавського державного аграрного університету, — імена та долі його викладачів і випускників, в якій висвітлено історію розвитку наукових шкіл та спогади про студентські роки. Книга цінна тим, що знаменує важливу віху в житті університету — 100-річчя з моменту заснування, дату достатньої зрілості для підведення підсумків, консолідації сил для творчості та сміливих починань. Це живий літопис, історія людських вчинків, моральних та наукових перемог, це історія вибору й відданості обраному шляху. Це яскрава і динамічна розповідь про життя та наукову творчість талановитих самовідданих людей: учених, організаторів виробництва, висококваліфікованих інженерів-аграріїв.

Пройшовши тривалий шлях від дня свого відкриття, університет став одним із найпотужніших в Україні центрів розвитку науки й інновацій у галузі сільського господарства. Це сучасна освітня установа, яка, як і багато років тому, готує фахівців високого ґатунку, орієнтуючись на потреби вітчизняної економіки. Майбутні економісти, інженери, селекціонери і тваринники, керівники аграрної галузі — це гордість нашої держави, її науковий потенціал та запорука прогресу.

Щиро вітаючи зі славним ювілеєм усіх, чия доля так чи інакше пов'язана із Полтавським державним аграрним університетом, хочу побажати подальшого процвітання і нових наукових звершень його колективу та віри у власні сили — його випускникам!

**Президент НААН, академік
Я. М. Гадзало**

Шановні ювіляри!

*М*ине небагато часу і знаному аграрному вищому навчальному закладу країни виповниться 100 років. Ви візьмете в руки це видання, яке розповість про історію ювіляра. Сто років — це епоха, яка «вмістила» стільки подій, що їх вистачило б на кілька сторіч. Це епоха, яка охопила життя та наукову творчість багатьох поколінь. Це історія навчального закладу, який дав піввік в життя тисячам випускників. Серед них — відомі вчені, герої Радянського Союзу, герої Соціалістичної Праці, видатні державні діячі, а головне — це люди, щиро віддані любові до основного нашого багатства — Землі, люди, які своєю нелегкою працею забезпечують добробут своїх співгромадян.

Для мене Полтавський сільськогосподарський інститут — це храм науки, де я сформувалася як особистість і фахівець, де було закладено надійний фундамент для мого майбутнього професійного росту. Ще в шкільні роки я мріяла присвятити життя найпочеснішій на землі професії — Хлібороба. Закінчивши Полтавський сільськогосподарський технікум, працюючи на виробництві, я лише переконалася у правильності свого вибору.

Минуло більше 30 років, як отримала диплом агронома. Я вдячна своїй *alma mater*, яка «зробила» мене фахівцем своєї справи, навчила працювати з людьми. Тому, будучи на керівних посадах, я завжди керувалася принципом: працювати з людьми і для людей, піклуватися про дітей — наше майбутнє.

І за те, що досягнула в житті, я вдячна сьогоднішньому ювіляру, адже Полтавський державний аграрний університет — це тісне поєднання науки і виробництва. Наше господарство є філією університету, де студенти проходять виробничу практику, захищають дипломні роботи і проекти. Мені приємно бути почесним професором університету, членом наглядової ради, зустрічатися зі студентами.

Мабуть, генами передана любов до хліборобської праці і моєму сину, який, маючи юридичну освіту, вирішив продовжити навчання в Полтавському державному аграрному університеті, студентом якого став і його молодший син, а мій онук.

Бажаю колективу університету і надалі примножувати свої славні традиції, готувати спеціалістів, здатних ефективно працювати на нашій українській землі, і завжди пам'ятати, що для людини важливо не те, що вона робить, а те, що вона зможе залишити після себе.

З глибокою повагою

Тетяна Корост,

Герой України, почесний професор ПДАУ,

випускниця агрономічного факультету

*З*ростав, на мою думку, у дуже «романтичну» епоху, коли на наших полях ще не працювали «розумні» машини, які нині контролюють усе: і сівбу, і вирощування, і збирання врожаю. За всіма цими процесами слідкувала, в першу чергу, Людина. Тож, у далекі 80-ті, усвідомив не тільки важливість тієї, по-справжньому, важкої хліборобної праці, а й відчув і назавжди запам'ятав неперевершений смак води, якою тамуєш спрагу у розпалі жнив. А ще закарбувалися спогади, коли стоїш пліч-о-пліч з великими трударями, руки яких не втомлюються крутити кермо і не цураються бруду й мастила. Усе у світі має свою ціну... На колгоспному полі я дізнався ціну тому, що у кожній хаті всьому голова.

Пам'ятаю, як переступив поріг інституту, уявляючи, що через п'ять років я залишу ці стіни вже вченим агрономом, а зараз — я лише першокурсник. І попереду — ще багато годин лекцій та практичних, контрольних та лабораторних, сесій і веселих студентських буднів... Попереду наше становлення — як фахівців, які підуть працювати у господарства і від знань та майстерності яких залежатиме успіх усієї галузі, та як людей, що житимуть по совісті та не схиблять на своєму шляху. Нас навчатимуть наставники, закохані, як і ми, у живу природу, у рукотворну техніку і світлий ідеал найбільш мирної та, водночас, звияжної професії — Хлібороб.

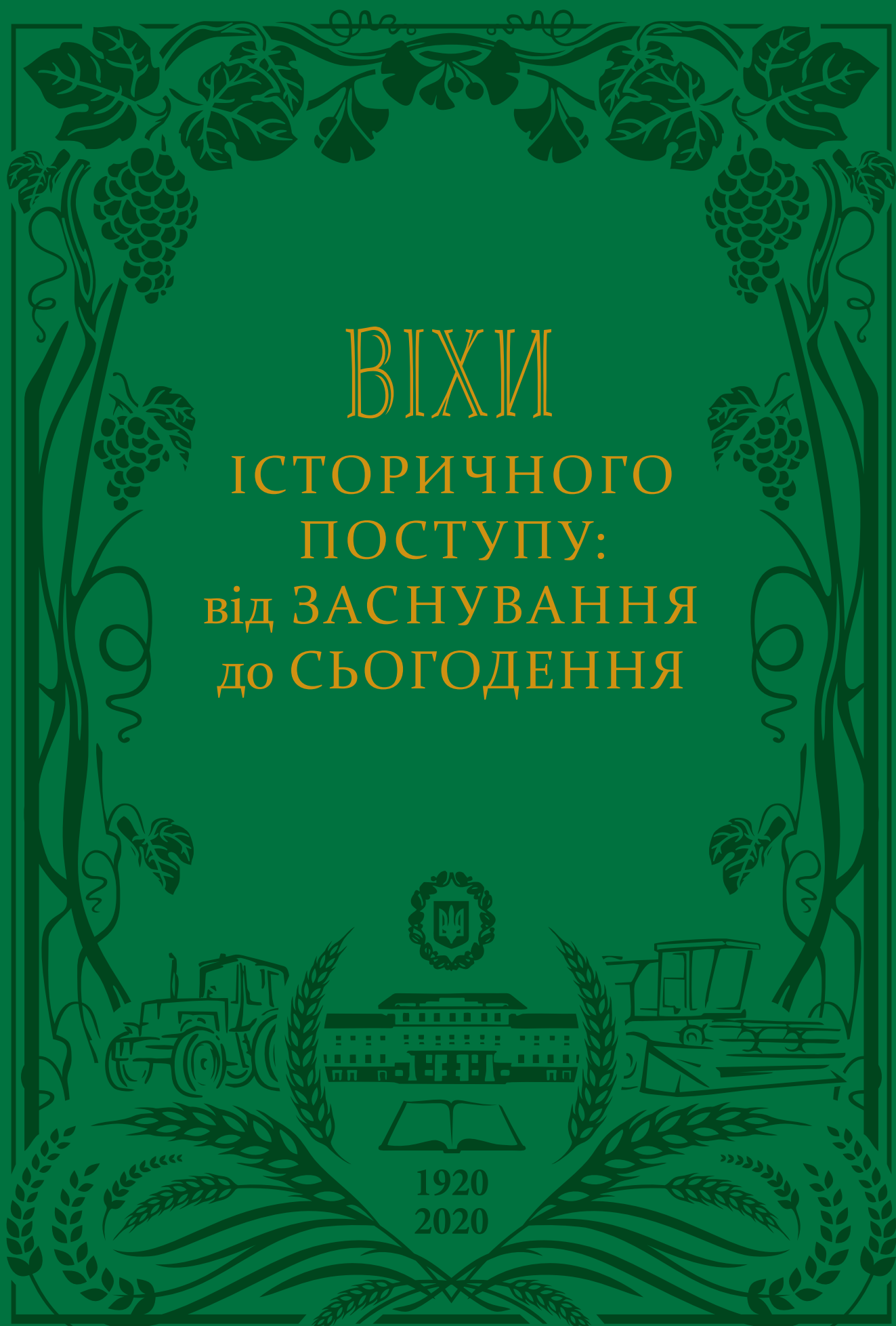
Минуло майже 30 років, як я отримав диплом, а разом із ним, дещо набагато важливіше — віру в трударів землі та впевненість у правильному виборі. Це окрило мене тоді й окрилює досі. Я обрав справу, якою захоплювався ще зі шкільної парти, та навчальний заклад, де мене навчили бути добрим господарем на українській ниві. І за це я завжди буду вдячний *alma mater*!

Тож, *vivat University! Vivant professores!*

З повагою Віктор Кордубан,
випускник агрономічного факультету,
заслужений працівник промисловості України,
почесний професор ПДАУ

ВІХИ
ІСТОРИЧНОГО
ПОСТУПУ:
від ЗАСНУВАННЯ
до СЬОГОДЕННЯ

ПЕРЕДМОВА

Питання розвитку фахової сільськогосподарської освіти гостро постало у другій половині XIX сторіччя. Скасування у 1861 році на території Російської імперії, у складі якої тоді була й Полтавщина, кріпацтва зумовило суттєві зміни в усіх сферах суспільного життя і в економіці зокрема. Необхідність захисту внутрішнього ринку від конкуренції імпортової продукції вимагала невідкладних заходів щодо поліпшення якості як промислових, так і сільськогосподарських товарів, тим паче, що боротьба за ринки збуту поступово охопила практично увесь світ. Одним із засобів підвищення якості продукції є використання досягнень науково-технічного прогресу безпосередніми товаровиробниками. Отже, потреба у фахівцях сільгосппрофілю в ті часи стала особливо гострою.

Перші спроби використання наукових досягнень у сільських господарствах Полтавщини відбулися у 1865 році, коли група громадських діячів краю створила у м. Полтаві сільськогосподарське товариство, яке очолив Василь Кочубей. До складу його диканського маєтку входили не один десяток тисяч десятин (одна десятина = 1, 0954 га). Просвітницька діяльність товариства була одним із основних напрямів його роботи. Зважаючи на це, варто згадати, що члени сільськогосподарського товариства організували 1867 року видання першого на Полтавщині сільськогосподарського збірника науково-популярних праць, який називався «Сельскохозяйственный сборник. Земледельческий журнал», издаваемый Полтавским сельскохозяйственным обществом / Под ред. Ф.Гайдука.

Тільки наприкінці XIX ст. царський уряд усвідомив, що лише науково-популярними публікаціями в центральних і регіональних друкованих ЗМІ не обійтися — потрібні були фахівці своєї справи, які б могли на місцях організувати сільгоспвиробництво з широким використанням найновіших досягнень науки і техніки. Саме таким центром підготовки професіоналів і стала організована 1895 року Полтавська школа садівництва та городництва, яка згодом спричинила відкриття сільськогосподарських навчальних закладів на теренах Полтавського краю.

Попри важливе значення сільськогосподарської освіти, тривалий час її становлення з різних причин залишалося поза увагою істориків. Так про етап формування

професійної сільгоспосвіти на Полтавщині (1895–1919) відомо лише в загальних рисах. Щодо подальшого її розвитку, то можна говорити про окремі публікації, які побачили світ у «Записках Полтавського сільськогосподарського політехнікуму» (1927) та «Наукових трудах» Полтавського сільськогосподарського інституту за 1959 рік. У «Записках...» була опублікована редакційна стаття під назвою «Полтавський сільськогосподарський політехнікум», у якій охарактеризовано основні етапи розвитку цього навчального закладу. До речі, тогочасне керівництво політехнікуму вважало відкриття 1895 року школи садівництва та городництва «першим кроком до організації в Полтаві вищої сільськогосподарської школи». У 1959 році були видані наукові праці про розвиток окремих галузей сільського господарства Полтавщини у складі СРСР. Одна з праць, присвячена історії Полтавського сільськогосподарського інституту, належала перу його директора — Петру Ванцаку. Автор згадував 1895 рік, коли Полтавське губернське земство порушило «клопотання перед царським урядом» «про організацію в Полтаві сільськогосподарського інституту», але безуспішно. У статті проаналізовано основні проблеми, які вирішував сільськогосподарський політехнікум, а після 1929 року — і реорганізований інститут.

Щодо інших етапів розвитку професійної сільськогосподарської освіти на Полтавщині, то частина матеріалів побачила світ у першому й другому випусках «Записок Полтавського сільськогосподарського політехнікуму». Наприклад, у першому випуску є стаття професора В. Сазанова про організацію дослідної справи у вищій школі. Навчальні плани Полтавського агрокооперативного технікуму проаналізував у відповідній статті завідувач кооперативного відділу згаданого навчального закладу Олександр Клязник. Саме завдяки публікації стало відомо, наприклад, про те, що в агрокооперативному технікумі студенти вивчали не одну історичну дисципліну, а п'ять: «Історію робітничого руху», «Історію революційного руху», «Історію кооперації», «Історію робітничої кооперації» та «Історію розвитку господарських форм». У другому випуску «Наукових записок» (1928) опубліковано кілька статей, які висвітлюють результати роботи дослідного поля 1927 року, агрокультурну діяльність політехнікуму, стан справ із організації зоотехнічного відділу при Полтавському політехнікумі тощо. Також світ побачили окремі публікації в газетах 1950–1980-х років, де йдеться, як правило, про

окремих працівників інституту або діяльність навчально-дослідного господарства «Ювілейний».

У 1995 році з нагоди відзначення 75-річного ювілею колектив авторів — членів професорського-викладацького колективу — опублікував короткий нарис про діяльність навчального закладу.

Певна інформація про його попередника — Полтавську школу садівництва — висвітлена у брошурі Олени Михайлюк, присвяченій сільськогосподарським освітнім закладам Полтавщини, яка побачила світ 2001 року. На думку науковців ПДАУ, Полтавську садово-городню школу після реорганізації 1912 року в училище потрібно вважати школою «вищого типу». Про діяльність Полтавської школи садівництва збереглися детальні звіти, видані свого часу Полтавським земством, в яких можна знайти інформацію з усіх питань. В одному з випусків опубліковано план земельної ділянки, опис якої дає змогу встановити місцезнаходження головного будинку училища, що зберігся до нашого часу (територія СШ № 9).

Історії ПДАУ присвячені окремі книги — «Полтавська державна аграрна академія. Історичний нарис (1920–2010)» (В. М. Писаренко, В. І. Аранчій, М. М. Опара, 2010) і «Полтавська державна аграрна академія (1920–2015): Історія та здобутки» (В. І. Аранчій, А. А. Кочерга, М. М. Опара, Л. М. Капаєва, М. А. Якименко, 2015).

Джерельною базою для вивчення минулого університету є Державний архів Полтавської області, куди навчальний заклад протягом багатьох десятиріч здає на довільне зберігання свою документацію (Фонд Р-911, в якому нараховується 1145 справ). Детальну інформацію щодо діяльності університету, починаючи з 1940–1941 навчального року, можна знайти в його щорічних звітах.

Щодо попередників сільськогосподарського інституту — сільськогосподарського технікуму, агрокооперативного- та політехнікуму, — то найважливіша інформація зберігається в ІЦДАО України у фонді № 166 «Наркомосвіти УРСР». Окремі факти, які доповнюють і уточнюють основні етапи становлення професійної сільськогосподарської освіти в Полтаві, зосереджені у фонді «Полтавського сільськогосподарського технікуму» (Ф.Р-3725), що зберігаються в Державному архіві Полтавської області.

ЗАСНУВАННЯ

На межі XIX і XX ст. Полтавська губернія охоплювала велику територію з численним населенням. Згідно із загальним переписом населення 1897 року, площа Полтавщини становила 43 844 квадратні верстви (верства — 1,0668 км). Тут проживала 2781151 особа, близько 80 відсотків працювали у сільському господарстві. З 4052814 десятин сільгоспугідь під оранкою перебувало 2760485 дес. (68,1 %). Водночас дворянам, яких налічувалося 10 187 осіб, належало 1 726 773 дес. (42,6 %) усієї землі, тоді як середній наділ на селянську душу чоловічої статі у 1880 році становив 3,1 десятин. Примітивна сільгосптехніка і відстала агрокультура разом із високим рівнем оподаткування так званих непривілейованих

станів зумовлювали низьку ефективність виробництва. Статистичні дослідження сільськогосподарських товаровиробників, проведені наприкінці XIX ст., свідчать, що прогрес у цій галузі був незначним. 1889 року, наприклад, чистий залишок зернових культур з розрахунку на одну душу мешканців Полтавщини становив 13,6 пуда (пуд=16 кг); у 1890-му — 22,4 пуда, у 1892-му — 18,1 пуда. Це за умови, що для задоволення найважливіших потреб людини 18 пудів «явно недостатньо».

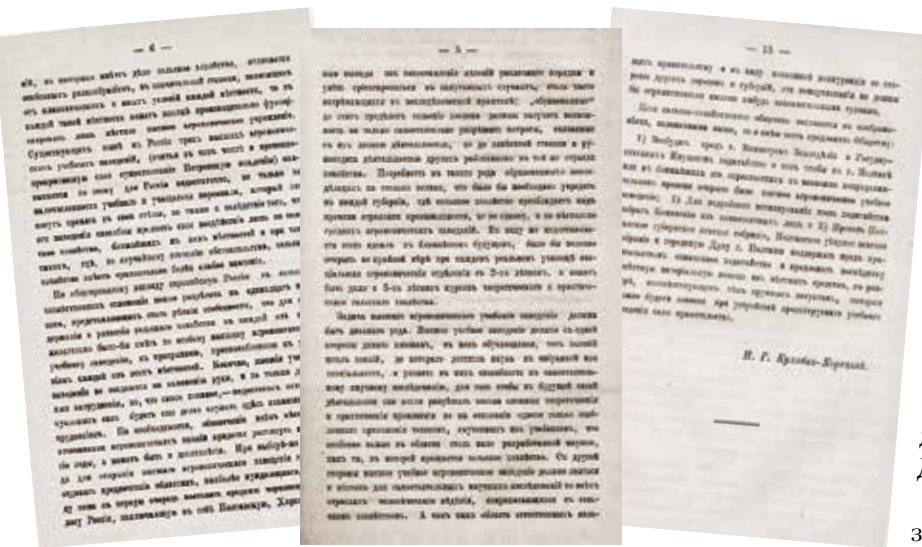
Водночас із проблемою низької врожайності, прямим наслідком якої було напівголодне, а нерідко — й голодне існування основної маси населення, далеким від ідеалу був стан справ і в тваринництві. Зокрема, через неналежне утримання й відсутність достатньої кількості ветеринарних лікарів щорічно десятки тисяч тварин гинули від хвороб.

Як у рослинництві, так і у тваринництві Полтавщини наприкінці XIX ст. виникли такі проблеми, які не можна було вирішити без втручання професіоналів, підготовка яких здійснювалася у відповідних навчальних закладах. З останніми на Полтавщині були серйозні проблеми, про що свідчила низька грамотність населення, питома вага якого становила, за даними перепису 1897 року, лише 16,9 відсотка: максимум — у Полтавському повіті (21,0%), мінімум — у Костянтиноградському (13,0%).

Першими звернули увагу на необхідність розвитку на Полтавщині професійної сільськогосподарської освіти члени Полтавського товариства сільського господарства — громадської організації, яка виникла майже водночас із земством, у 1865 році. На засіданні цього товариства 20 липня 1881 року професор А. Є. Зайкевич, пам'ятаючи про існування протягом 1817–1820 років у Полтаві училища садівництва, переконав своїх колег у необхідності звернутися до губернських земських зборів із проханням терміново розглянути питання відкриття в губернії сільськогосподарських шкіл. У 1887 році земці написали до міської думи прохання виділити для майбутньої школи 30 дес. землі, а, отримавши позитивну відповідь, — до Міністерства внутрішніх справ Російської імперії за дозволом відкрити в Полтаві сільськогосподарський інститут, адже тоді в імперії були лише дві вищі освітні установи сільськогосподарського профілю: Петровсько-Розумовська академія в Москві та Ново-Олександрійський інститут під Варшавою (Люблінська губернія). Член товариства й водночас співробітник губернської земської управи Н. Г. Кулябко-Корецький аргументував прохання тим, що саме на Полтавщині «сільське господарство перебуває в дуже сприятливих умовах», бо край вирізняється «дуже різноманітними ґрунтами, починаючи від глибокого чорнозему до супісків і піщаних земель», в межах міста існує дослідне поле, «в розпорядженні якого є 66 десятин землі», і школа садівництва «з 18 десятинами...». Проте відповідь уряду була негативною. Формальною причиною відмови стала відсутність у Полтаві необхідного приміщення.

2 грудня 1909 року Полтавське губернське земство знову подало клопотання про заснування в місті Полтаві на честь 200-річчя перемоги в Полтавській битві вищого

*Витяг із клопотання про відкриття
вищого навчального агрономічного закладу*

навчального сільськогосподарського закладу та присвоєння йому назви Петровського (на честь царя Петра І).

Очікуючи понад десять років, земці 1909-го знову звернулися до Петербурга з відповідним клопотанням, проте імперський центр твердо стояв на своєму, керуючись, очевидно, відомаю резолюцією Катерини II на клопотання гетьмана Кирила Розумовського про відкриття в тогочасній столиці України — Батурині вищого навчального закладу: «Колоніальним народам университеты имеют запрещается». У Державному історичному архіві Російської Федерації виявлено документ, який дає можливість простежити процедуру проходження згаданого вище клопотання Полтавського земства, що надійшло до Канцелярії Головноуправляючого землепорядкування і землеробства А. В. Кривошеїна. Останній у листі до голови уряду Петра Столипіна від 22 червня 1909 року повідомляв про звернення 139 осіб (членів Державної Думи), у якому йшлося про підтримку ініціативи Полтавського земства щодо відкриття у Полтаві агрономічного інституту. Водночас Головноуправляючий повідомляв, що подібні клопотання стосовно вищої навчальної сільськогосподарської установи надійшли також від Харківського сільськогосподарського товариства та міської думи, а також Катеринославського губернського й Лубенського повітового земств. Підтримуючи загалом ідею відкриття відповідного інституту у південних губерніях імперії, Головноуправляючий зазначив, що це питання потребує подальшого вивчення, а тому ухвалювати відповідне рішення «зарано».

Не маючи змоги організувати роботу вищого сільськогосподарського навчального закладу, полтавці змушені були обмежитися діяльністю нижчої школи садівництва і городництва, місце для якої міська дума відвела на околицях Полтави, де раніше розташовувалося село Павленки. Сподіваючись на допомогу уряду у фінансуванні витрат щодо утримання школи, Полтавське губернське земство 16 серпня 1894 року підписало

відповідну угоду з Департаментом землеробства і державних маєтностей. Згідно з цим документом Полтавське губернське земство зобов'язувалося влаштувати на землі, що належала йому, площею 17 дес. 1800 кв. сажень (сажень — 2,133 м) нижчу школу садівництва, городництва і лісорозведення 2-го розряду й утримувати її протягом десяти років від дня відкриття, тобто з 1 січня 1895 року по 1 січня 1905-го. Департамент землеробства зобов'язувався надавати Полтавському земству щорічно протягом десяти років із дня заснування школи допомогу на утримання по 1500 рублів із Державного казначейства тощо.

Штат школи, затверджений міністром землеробства і державних маєтностей 20 грудня 1894 року, нараховував чотири особи. Водночас зі штатом було затверджено і «Статут Полтавської нижчої школи садівництва та городництва 2-го розряду, створеної у передмісті Полтави «Павленках», Полтавським губернським земством». Зарахування до складу учнів здійснювалося за умови дотримання певних умов. Перша з них — належність до так званих сільських станів Полтавської губернії віком не менше 14 років. Від вступників вимагалось знання загальноосвітніх предметів на рівні курсу початкових народних училищ. Зарахування (після відповідних іспитів) здійснювалось у січні, а випуск — у грудні. Серед загальноосвітніх предметів — Закон Божий, російська мова, арифметика, каліграфія з кресленням і церковний спів. За допомогою вивчення спеціальних дисциплін передбачалося пояснити: найважливіші явища природи; садівництво, городництво та інші галузі сільського господарства; учення про корисні та шкідливі рослини і тварини.

Викладання спеціальних дисциплін здійснювалося згідно з програмами, затвердженими Міністерством землеробства та державних маєтностей, а загальноосвітніх — міністром народної освіти для початкових училищ. Обов'язковим предметом у першому і другому класі також була «Історія Росії» у її, звичайно ж, імперському тлумаченні.

Бюрократична тяганина з підготовкою договору та затвердженням статуту школи, яка завершилася лише наприкінці грудня 1894 року разом зі створенням відповідної матеріальної бази, зокрема будівництвом навчального приміщення, дали можливість відкрити школу 8 вересня 1895 року. Розпочали навчання 30 учнів (24 стипендіати і шестеро, які навчалися власним коштом). Курс тривав три роки (не враховуючи підготовчого класу) з обов'язковим річним перебуванням на практиці в тому чи іншому садово-городньому господарстві.

Діяльність школи впродовж кількох років виявилася достатньо ефективною, що дало відповідним органам можливість підвищити 1900 року її статус до школи першого розряду, а 1912 року вона отримала ще вищий рівень — училище. Випускники останнього одержували кваліфікацію інструктора «овочівництва, декоративного

садівництва, городництва та бджільництва». Училище здобуло загальнодержавне визнання, брало участь у всеросійських сільськогосподарських виставках зі своїми експонатами в галузі плідівництва. На одній з них у вересні 1913 року експонати полтавських плодів були нагороджені золотою медаллю, срібною була відзначена організація навчальної роботи, тоді як бронзовою — фруктovi вина і сухофрукти.

Окрім загальноосвітніх дисциплін, учні старших курсів вивчали такі вузькоспеціальні, як техніка переробки продуктів, бухгалтерський облік, ентомологія, правознавство, землевпорядкування, ботаніка, зоологія тощо. Практичні навички вони здобували на своїй дослідній ділянці площею 23 десятини, вирощуючи на ній не лише багато садових дерев, а й городніх культур, серед яких капуста (пізня, рання, цвітня), буряки, картопля, огірки, гарбузи, помідори, селера, баклажани, перець, горох, квасоля, цибуля, спаржа, шавель. Навчання, навчальні посібники і харчування для частини учнів були безкоштовними, проте 66% учнів усе ж за них платили. Станом на 1 січня 1915 року в училищі нараховувалося 84 учні й 15 викладачів та адміністративно-технічного персоналу. Серед найвідоміших випускників Полтавської садово-городньої школи був майбутній академік, Герой Соціалістичної Праці Трохим Лисенко, який вступив до училища на платній основі у 1913 році. Перша світова війна не стала на заваді навчально-виховного процесу, чого не можна сказати про громадянську війну, яка досягла свого апогею 1919 року й через яку на певний час у краю припинилися усі освітні процеси.

У період тимчасової стабільності, який настав після окупації України німецько-австрійськими військами, уряд гетьмана Павла Скоропадського у 1918 році також обговорював питання про відкриття в Полтаві сільськогосподарського інституту. Однак падіння

Гетьманату в листопаді цього ж року не дало змогу реалізувати і цей проект.

Отже, упродовж 1895–1919 років у Полтаві функціонував навчальний заклад, який готував фахівців із сільськогосподарського виробництва агрономічного профілю з високим на той час освітньо-кваліфікаційним рівнем — інструктора садівництва й городництва. Згідно зі свідченнями керівників цієї школи, за рівнем підготовки вона несуттєво відрізнялася від тогочасних середніх навчальних закладів відповідного профілю. У будь-якому випадку, безперечно те, що саме Полтавська школа садівництва і городництва поклала початок професійній сільськогосподарській освіті у місті.

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ПРИ ВИЩІЙ РОБІТНИЧІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ПОСТІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ

Відносна суспільна стабільність, що спостерігалася на Полтавщині після припинення воєнних подій на теренах краю, дала можливість відновити навчальний процес в усіх наявних закладах освіти. Хоча громадянська війна ще не завершилася, проте питання вищої сільськогосподарської освіти з порядку денного місцевими органами влади не знімалося.

У травні 1919 року спеціальна комісія із представників губернського земельного відділу Полтавської дослідної станції та агрономів колишнього губернського земства за сприяння губернського відділу народної освіти розробила план організації сільськогосподарського інституту в Диканьці у маєтку Кочубея. Крім агрономічного, у новоствореному вищому навчальному закладі мав працювати й факультет сільськогосподарської технології, базу для якого передбачалося створити на основі Полтавської садово-городньої школи, поміщицьких маєтків у селах Жуки, Дякове і Диканька.

Проте 1919 року всі так звані «дворянські гнізда» були пограбовані й спалені, що не дало змоги використати їх як матеріальну базу майбутнього інституту.

Практичним кроком на шляху до реалізації планів створення на Полтавщині вищої сільськогосподарської освіти необхідно вважати розпорядження губвиконкому від 23 червня 1920 року про створення при Вищій робітничій школі сільськогосподарського факультету. Прийом було оголошено у вересні, а навчальний процес розпочався в листопаді 1920 року. Роботу розпочали 21 викладач та троє технічних працівників. Серед фундаторів факультету — Є. Л. Рекало, О. П. Бондаренко, В. І. Сазанов, Г. С. Оголець, М. І. Гавриленко, М. М. Самбікін, Д. О. Оглоблін, О. О. Іллічевський.

Набрали 49 слухачів. Сільськогосподарський факультет мав три секції: рільничу, садово-городню та секцію

*Керівництво, викладачі та учні Полтавської
садово-городньої школи 1-го розряду, 1910 рік*

Є. Л. Рекало

В. І. Сазанов

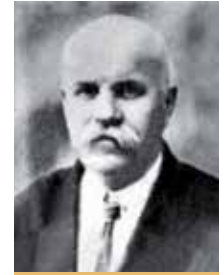
М. М. Самбікін

Д. С. Оглоблін

О. О. Іллічевський

О. П. Бондаренко

тваринництва. Курс навчання повинен був тривати три роки. Розміщувався факультет у будинку Вищої робітничої школи, а заняття проводили в різних приміщеннях, зокрема й у пролетарському (нині — краєзнавчому)

М. І. Гавриленко

музеї. Деканом факультету став колишній агроном губернского земства 25-річний Георгій (Юрій) Оголевець, який, до того ж, викладав ботаніку.

1920 рік можна вважати початком існування Полтавського сільськогосподарського інституту, адже факультети при Вищій робітничій школі діяли як відокремлені спеціалізовані структурні підрозділи.

Г. С. Оголевець

Керівництво губернії разом із Народним комісаріатом освіти України у ході тривалих дискусій вирішило, що без використання матеріально-технічної бази училища садівництва у справі організації більш досконалої й усебічної сільськогосподарської освіти не обійтися. Влітку 1920 року педагогічна рада училища одержала повідомлення про те, що цей навчаль-

ний заклад переходить від губернского земельного відділу в підпорядкування відділу народної освіти. Розуміючи, що зміна відомчого підпорядкування й перебудова через це навчально-виховного процесу неминуче вплине на склад викладачів, педагогічна рада заявила про свою незгоду з таким рішенням. Проте місцева влада продовжувала наполягати на реформі сільськогосподарської освіти, зважаючи на те, що в Полтавському училищі садівництва усі спеціальні предмети вивчали практично в такому ж обсязі, як і в Уманській середній школі сільського господарства і садівництва. Педрада на чолі з Федором Берглезовим вважала непотрібною реформу училища з метою підвищення його статусу, мотивуючи своє рішення тим, що зміст освіти відповідає рівню середньої професійної освіти. Таке

рішення викликало масові протести учнів, які надіслали відповідну резолюцію своїх зборів до Народного комісаріату освіти України.

Врешті-решт, губернский відділ народної освіти 29 вересня 1920 року ухвалив постанову «Про перетворення сучасної школи на технікум з правами вищої технічної освіти». Термін навчання в садовому технікумі передбачався таким же, як і раніше: три роки (а з підготовчим класом — чотири). Щодо викладацького колективу, то суттєвих змін не відбулося. З десяти викладачів, стосовно яких є інформація, п'ятеро мало загальну середню освіту, двоє — середню спеціальну і лише троє — вищу.

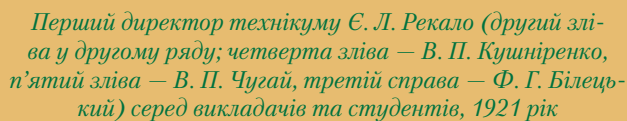
Початок навчального року в реформованому на основі садово-городнього училища технікумі «з правами вищої технічної освіти» показав, що змін у навчальному процесі відповідно до нового статусу не відбулося. У жовтні 1920 року учні зібралися на збори, щоб обговорити реформу сільськогосподарської освіти. У своїй резолюції, яка була надіслана до Народного комісаріату професійної освіти УРСР, вони вимагали змінити основну частину викладачів та педагогів вищої кваліфікації: «назва змінилася, а зміст навчання — ні». Учні довели до відома вищого керівництва України, що основна частина викладачів була проти перетворення школи в технікум саме тому, що ті не бажали втратити роботу внаслідок неминучого

підвищення вимог до рівня кваліфікації викладачів з вищою технічною освітою. Дискусія завершилася, коли у 1922 році садовому технікуму було повернуто попередню назву — садово-городня професійна школа. Цього ж року Губком відрядив першого декана сільськогосподарського факультету Георгія Степановича Оголевця до Московської сільськогосподарської академії ім. К. Тімірязєва для продовження навчання.

Тим часом Народний комісаріат освіти продовжував шукати шляхи вдосконалення професійної освіти й запропонував організувати в Полтаві політехнікум, де на кінець 1920 року вже діяло три технікуми: технічний, землевпорядний і садовий. Проект вражає своєю грандіозністю, адже до його складу як матеріальну базу планувалося

Розпорядження губвиконкому від 23 червня 1920 року про створення при Вищій робітничій школі сільськогосподарського факультету

Відсутність необхідного фінансування ледве не призвела до припинення занять і на агрономічному відділенні. Проте наступного 1922–1923 навчального року ситуація дещо поліпшилася. Місцева влада надала в розпорядження сільськогосподарського технікуму половину другого поверху колишньої духовної школи (нині — будинок аграрно-економічного коледжу), було придбано деякі меблі, поповнено бібліотеку, організовано кабінет зоології, а для практичного навчання виділено 37 десятин польової землі в Яківцях. Саме тоді відбулися суттєві зміни і в організації навчально-виховного процесу. Позитивні зрушення пов'язані з тим, що цього року сільськогосподарський технікум об'єднався з агрокооперативним, матеріальна база якого була значно кращою.

[illegible]

Викладачі Ф. Г. Білецький (четвертий зліва), Є. Л. Рекало (третій справа) та М. Я. Прімо (другий справа) серед студентства, 1923 рік

Заняття студентів у кабінеті сільськогосподарської бухгалтерії агрокооперативного технікуму, 1924 рік

Перший випуск агрокооперативного технікуму, 1924 рік

навчальний заклад було названо агрокооперативним технікумом, і він використовував усі приміщення колишнього духовного училища, а не частину, як його попередник.

Загальна кількість студентів на початку 1923–1924 навчального року становила 381 особу, з якими працювало 48 викладачів. Завідувачем технікуму став Михайло Токаревський, а навчальною частиною й кооперативним відділом керувала згадана вже Н. Мірза-Авак'янц.

Зміст навчання, матеріальна база та склад лекторів агрокооперативного технікуму наближалися до інститутського рівня. Як загальноосвітні, так і спеціальні предмети охоплювали широкий спектр проблем, у яких випускники повинні були добре орієнтуватися. Крім історії, студенти (так після реорганізації почали офіційно називати учнів) вивчали такі суспільні дисципліни, як

українознавство, історичний матеріалізм, основи радянського будівництва та інші. Серед спеціальних предметів були й такі вузькопрофесійні, як «Енциклопедія сільського господарства», «Господарське право», «Теорія кооперації» тощо. Після закінчення технікуму студентам належало відбутися на річну практику, за час проходження якої вони мали підготувати дипломну роботу. Зважаючи на те, що в середині 1920-х років на всеукраїнських методичних конференціях було ухвалено рішення щодо навчання студентів у процесі виробництва, «до навчального плану було включено сільськогосподарську та кооперативну практику». Першу студенти проходили в господарстві технікуму, другу — в «кооперативах після закінчення другого курсу».

Кооперативний відділ хоча й був створений на основі кооперативного технікуму, проте сільськогосподарська спеціалізація була представлена в його навчальних планах. Поряд із суто фаховими дисциплінами (кооперативне право, комерційна арифметика, кооперативна статистика, загальна бухгалтерія, кооперативне рахівництво, фінансове право, торговельне право, наука проринки та кон'юнктуру), студенти також вивчали ґрунтознавство, хліборобство, скотарство, садівництво й городництво і машинознавство.

На початку 1925 року змінилося керівництво технікуму, відбулися певні зміни й у навчальних планах, викладацькому колективі та матеріальній базі. Відповідним рішенням губернського земельного правління технікуму, який 1 квітня 1925 року очолив Віктор Чугай, а завідувачем навчальної частини став Ф. Г. Білецький, було передано нове господарство — колишній маєток Козельщинського монастиря. Водночас постановою губвиконкому за технікумом остаточно закріплено садово-городню ферму в Павленках. Суттєвим внеском у зміцнення матеріально-технічної бази стала й передача до його бібліотечного фонду понад 20 тисяч книжок, які раніше належали Полтавському сільськогосподарському товариству.

Відтепер загальний книжковий фонд бібліотеки налічував близько 40 тисяч примірників. Колишні відділи називали факультетами (кооперативний, агрономічний, зоотехнічний та інтенсивних культур). Проте кафедр у сучасному розумінні ще не існувало. Їхні функції певною мірою виконували кабінети, яких було (не враховуючи лабораторій) 20: сім на кооперативному факультеті й 12 на інших трьох. Попередниками сучасних кафедр стали кабінети ботаніки, зоології, метеорології, ґрунтознавства, загального рослинництва, скотарства, генетики і селекції, дослідної справи, фітопатології, садівництва та городництва, машинознавства, фізики. Власні кабінети були й на кооперативному факультеті, але пізніше його було ліквідовано. Варта уваги й база практики, від якої навряд чи відмовився б сучасний вищий навчальний заклад четвертого рівня акредитації: зразкова метеорологічна станція, ботанічний сад, колекційна ділянка, селекційне поле, дослідне поле, навчально-дослідний город, дослідно-навчальна пасіка та музей пасічництва.

Лабораторія агрохімії агрокооперативного технікуму

Теплиця і парники Полтавської садово-городньої школи

Крім допоміжних закладів, технікум мав у своєму розпорядженні три господарства, серед яких садово-городня ферма (67 дес. 1800 кв. саж.), Козельщинська ферма (362 дес. 1300 кв. саж.) та Чутівська ферма (362 дес. 1235 кв. саж.), яка стала власністю технікуму 1926 року.

У викладацькому колективі працювало вже 40 осіб: 25 — у штаті (чотири професори та 21 лектор першого і другого розряду), інші — за сумісництвом. Тільки один викладач не мав вищої освіти.

Контингент студентів не був сталим. На агрономічному факультеті у 1923–1924 році навчалося 167 осіб, тоді як у 1924–1925 — 140, у 1925–1926 — 166, у 1926–1927 — 122. На факультеті інтенсивних культур у 1926–1927 навчальному році здобували освіту 30 осіб, на зоотехнічному — 39. На кооперативному у 1923–1924 році нараховувалося 170 осіб, у 1924–1925 — 139, у 1925–1926 — 141, у 1926–1927 — 126. Станом на 1927 рік закінчили повний курс навчання, одержавши дипломи, 236 осіб.

Хороша матеріальна база та склад лекторів, серед яких з'явилася вже кілька професорів, а також потреба в сільськогосподарських кадрах вищої кваліфікації, дали підстави місцевим органам влади вкотре порушити перед Раднаркомом України та Всеукраїнським ЦВК клопотання про відкриття в Полтаві на базі агрокооперативного технікуму сільськогосподарського інституту. Виконуючи резолюцію третього окружного з'їзду рад, президія Полтавського окрвиконкому 30 червня 1925 року просила водночас з реорганізацією згаданого технікуму в інститут зберегти в ньому наявні факультети. Про необхідність такої реорганізації заявили у своїх рішеннях і кооперативні з'їзди Полтавського, Кобеляцького та Червоноградського районів. Однак Раднарком не відмовлявся від ідеї, висунутої столичною владою ще 1920 року, перевезення з індустріального Харкова до аграрної Полтави сільськогосподарського інституту. Через п'ять років після цього (1925 року) постановою Політбюро ЦК КП(б)У і президії ВУЦВК було ухвалено рішення про переведення до Полтави Харківського сільськогосподарського інституту, яке, втім, через різні причини (переважно фінансові), залишилося

нереалізованим. Через це Народний комісаріат освіти у 1926 році взяв «курс на укріплення Полтавського агрокооперативного технікуму». Конкретним проявом «курсу на укріплення» було поліпшення фінансування навчально-виховної роботи, що дало змогу, окрім усього іншого, зробити подальші кроки на шляху до поліпшення якісного складу лекторів. На початку 1926–1927 навчального року в технікумі працювало вже дев'ятеро

професорів, зарплата яких (від 145 до 170 крб.) перевищувала відповідний показник керівника технікуму (125 крб. на місяць). У вересні 1926 року на засіданні комітету Полтавського агрокооперативного технікуму ухвалили рішення про святкування п'ятої річниці існування сільськогосподарського технікуму і 30-річчя відкриття Полтавської садово-городньої школи. Остання подія вкотре підтверджує факт визнання керівництвом агрокооперативного технікуму садово-городньої школи як фундатора професійної сільськогосподарської освіти на Полтавщині. До того ж, керівництво

технікуму прямо вказувало на садово-городню школу як «історичного попередника факультету інтенсивних культур». Саме на цьому засіданні 15 вересня 1926 року було ухвалено рішення «порушити перед відповідними органами клопотання про перейменування агрокооперативного технікуму в сільськогосподарський політехнікум», адже в його складі з'явилися нові відділи — зоотехнічний та інтенсивних культур.

Аргументи полтавців виявилися переконливими і відповідною постановою Наркомосу та Раднаркому України восени 1926 року технікум було перейменовано. У повне розпорядження закладу віддали приміщення колишньої парафіяльної школи. У 1926 році випускники технікуму отримали від президії Академії наук право вступати до аспірантури, що повністю відповідало положенню Кодексу Законів Народної Освіти.

Цього ж року технікум звернувся до Наркомосу з пропозицією дозволити при сільськогосподарських технікумах екстернат для випускників колишніх сільськогосподарських шкіл, нижчих сільськогосподарських училищ та сільськогосподарських шкіл I розряду, які

Свідоцтво про закінчення технікуму

Викладачі, які ухвалювали рішення про реорганізацію сільськогосподарського політехнікуму в Полтавський сільськогосподарський інститут

Ф. Г. Помаленький

П. Ф. Тушкан

С. Н. Гуменюк

В. І. Іванов

В. П. Кушніренко

І. М. Подольський

А. Ф. Світалка

О. І. Клязник

мали «не менше трирічного практичного та громадянського стажу роботи». Тож практично за всіма показниками політехнікум наблизився до рівня підготовки фахівців, який одержували випускники тогочасних сільськогосподарських інститутів. У 1927 та 1928 роках політехнікум опублікував два томи (по 1000 примірників) своїх наукових праць, загальний обсяг яких склав близько 50 друкованих аркушів. Основна частина вміщених у них статей стосувалася агрономічної науки, яку уособлювали такі вчені, як професор В. Сазанов, що тривалий час працював на відомому полтавському дослідному полі, професор В. Рум'янцев та інші лектори, зокрема й майбутній завідувач кафедри ботаніки Віра Кушніренко. Зоотехнічну науку на сторінках «Записок Полтавського сільськогосподарського політехнікуму» представляв професор В. Кронштадт. З-поміж авторів був і студент агрономічного факультету Федір Цупенко, який опублікував статтю про роботу студентського агрономічного гуртка. Не було випадковим, очевидно, й те, що 1927 року Полтавський політехнікум за відмінну організацію навчально-виховного процесу одержав від Народного Комісаріату України першу премію. Крім названих викладачів, які навчали студентів у 1924–1930 роках, в освіті працювали: керівники навчального закладу І. В. Сердюк, К. К. Щанін, професори В. І. Іванов, І. М. Подольський, М. С. Логвин, С. Н. Гуменюк, К. П. Ковалів, В. І. Гроздов, О. О. Іллічевський, П. К. Тушкан, Т. Г. Лещенко, П. П. Бордаков, М. Я. Прімо, П. О. Жаботинський, Т. Д. Потапов, М. О. Ляховський, викладачі Д. К. Рибалка, О. І. Клязник, О. С. Іллічевський, М. Д. Пейхвасер, А. Ф. Світалка, Д. П. Поручиков, Б. Г. Левицький, Д. В. Фразінгер, М. М. Бендеровський, Т. А. Волосюк, П. С. Макаренко, П. К. Ісаєв, Ф. Д. Рубін, Є. Ф. Лисицький, В. Я. Кронштадт.

На початку 1929 року Народний комісаріат освіти України нарешті погодився визнати політехнікум навчальним закладом, який відповідає основним вимогам вищої школи, і в липні з'явилася постанова Наркомосу з підписом його керівника Миколи Скрипника про згоду на реорганізацію політехнікуму в інститут. За попередніми розрахунками, згадане перетворення потребувало 600 тисяч крб., з яких Полтавський окружний виконком виділив 300 тисяч крб., тоді як іншу частину повинен був надати Уряд України. Місцева влада просила Раднарком вирішити питання щодо звільнення приміщення колишньої духовної семінарії, яке до 1929 року використовувалося Народним комісаріатом внутрішніх

справ для утримання в ньому в'язнів (БУПР — будинок примусових робіт).

Історичне засідання правління Полтавського сільськогосподарського політехнікуму відбулося 9 жовтня 1929 року, на якому були присутні голова Ф. Г. Помаленький і члени правління В. І. Іванов, К. П. Ковалів, І. М. Подольський, П. Ф. Тушкан, І. Ю. Петровський, С. Н. Гуменюк, А. Ф. Світалка, І. М. Кузьменко, О. І. Клязник, В. В. Хоменко та В. П. Кушніренко.

На порядку денному було одне питання — «Про реорганізацію сільськогосподарського політехнікуму в Полтавський сільськогосподарський інститут». Після короткого обговорення ухвалено рішення «реорганізувати сільськогосподарський політехнікум у Полтавський сільськогосподарський інститут з такими факультетами: 1. Усупільнення сільського господарства, 2. Індустріалізація сільського господарства, 3. Рільничий, 4. Зоотехнічний, 5. Інтенсивних культур, 6. Сільськогосподарського будівництва, 7. Землепорядження».

Також планувалося відкрити робітничий факультет для підготовки абітурієнтів до вступу в інститут. Цією постановою було встановлено святкування дня інституту — 1 листопада. Правління зверталося до місцевих газет «Робітник Полтавщини» та «Більшовик Полтавщини» з проханням відвести визначеній даті спеціальну сторінку, присвячену дню відкриття інституту. Планувалося також присвятити третій том «Записок...» відкриттю сільськогосподарського інституту, що з різних причин, на жаль, не було реалізовано. 6 листопада 1929 року планувалося провести урочисте засідання з нагоди відкриття Полтавського сільськогосподарського інституту (у приміщенні міського театру). Директором інституту було затверджено згаданого вже Федора Помаленького.

Так розпочався наступний етап розвитку навчального закладу.

ЧАС НОВИХ ЗДОБУТКІВ І ВЕЛИКИХ УТРАТ

Новий, 1930 рік, інститут зустрів в умовах шаленої пропагандистської кампанії з виконання і перевиконання всіх планів, з метою «наздогнати і перегнати» протягом найближчих 5–10 років провідні капіталістичні країни з усіх найважливіших показників соціально-економічного розвитку. Центральні органи влади робили ставку на розвиток тваринництва як вирішального фактору вирішення проблем. «Свина, — як було зазначено в рішеннях XVI з'їзду ВКП(б) у липні 1930-го, — допоможе нам якнайшвидше вирішити м'ясну проблему».

Ударна студбригада Полтавського сільськогосподарського інституту

Приміщення колишньої Полтавської духовної семінарії

Перед тваринництвом було порушено дві основні вимоги. По-перше, потрібно було якнайшвидше задовольнити відповідні потреби внутрішнього ринку, і, по-друге, створити належні ресурси для експорту сільгосппродукції в умовах широко розрекламованого курсу країни на індустріалізацію. Зважаючи на те, що свинню визнали «головною машиною з виробництва м'яса найближчими роками», постановою президії Всесоюзної академії сільськогосподарських наук 1 серпня 1930 року в Полтаві на базі Інституту експериментальної зоотехнії було організовано Науково-дослідний інститут свинарства, який сьогодні є провідним науковим закладом тваринництва не тільки в Україні, а й у світі.

Зміни, що відбулися в соціально-економічній системі Радянського Союзу, стосувалися й сільськогосподарського інституту, колектив якого теж шукав шляхи якнайшвидшого вирішення продовольчої проблеми у країні. Під час дискусій, які розгорнулися 1930-го на спеціальних зборах колективу, була ухвалена резолюція, у якій, зокрема, йшлося про необхідність реорганізації інституту у вузькопрофільний зоотехнічний вищий навчальний заклад — «зоотехнічний інститут з відділами: свинарства, смушково-молочарського вівчарства, великої рогатої худоби, кролівництва та кормовиробництва». Далі йшлося про невинуватену ліквідацію окремого факультету переробки тваринницької продукції, який існував з 1929 року. «Розвиток скотарства у країні, — на думку вчених інституту, — значною мірою буде залежати від індустріалізації цієї галузі, успішний розвиток якої затримується майже цілковитою відсутністю інженерів-технологів з переробки продуктів тваринництва. Наявність у Полтаві великого м'ясокомбінату та беконної фабрики, міцної мережі механізованих маслозаводів, а також єдиного в Союзі науково-дослідного закладу з технології тваринних продуктів, створює сприятливі умови для розвитку спеціалізованого навчального інституту технології тваринних продуктів».

Докорінна реорганізація Полтавського сільськогосподарського інституту відбулася відповідно до наказу Народного комісаріату землеробства України 19 серпня 1930 року. На базі факультету сільськогосподарського будівництва був організований окремий однойменний інститут з передачею його у відання Радколгоспбуду (нині — Національний університет «Полтавська

політехніка ім. Юрія Кондратюка»). Наступним кроком стало створення на факультеті індустріалізації сільськогосподарства окремого інституту м'ясної і продовольчої технології з передачею його у відання Наркомторгу України. На базі зоотехнічного і садово-городнього факультету був організований сільськогосподарський інститут із факультетами: зоотехнічний і спеціалізованих культур з передачею його у відання свиноводтвості. 31 жовтня 1930 року була затверджена така офіційна назва: «Полтавський зоотехнічний інститут». Він розташовувався на вул. Колонійській, 32 (нинішній головний корпус університету та приміщення аграрно-економічного коледжу) і став базовим вишем у СРСР для підготовки фахівців зі свинарства.

Згідно з розпорядженням Народного комісаріату земельних справ від 7 червня 1930 року, садово-городню профшколу, яка була структурним підрозділом агрокооперативного, а потім і політехнікуму та сільськогосподарського інституту, було реорганізовано в садово-городній технікум. У новому навчальному році (до 1 вересня) потрібно було набрати до технікуму 90 учнів, ще 30 осіб планувалося зарахувати навесні 1931 року. Пізніше він став плодово-ягідним технікумом, технікумом плодоовочівництва, протягом 1966–1989 років був сільськогосподарським технікумом, а з 1989 року — радгосп-технікумом ім. А. С. Макаренка. У 1997 році останній увійшов до складу Полтавського державного сільськогосподарського інституту й отримав назву аграрно-економічного технікуму ПДСГІ (нині — Відокремлений структурний підрозділ «Аграрно-економічний фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету»).

Що ж до сільськогосподарського інституту, то не минуло й півроку, як його назва знову змінилася. Цього разу курс на спеціалізацію полягав у перейменуванні зоотехнічного інституту в Полтавський інститут свинарства Народного комісаріату зернових і тваринницьких господарств СРСР, що означало, крім іншого, вилучення його з відомчого підпорядкування уряду України. Через два роки з'ясувалося, що функціонування вищого навчального закладу з орієнтацією на одне лише свинарство є недоцільним, а тому 7 липня 1933 року йому була повернута попередня назва — зоотехнічний інститут.

*Студенти III курсу зоотехнічного факультету,
липень 1930 року*

*Засідання кваліфікаційної комісії агрономічного
факультету. Зліва направо: С. Н. Гуменюк, Ф. Г. Білецький,
В. І. Сердюк, Б. Г. Левицький, А. Ф. Світалка, 1934 рік*

Восени наступного року він, як і раніше, почав навчатися Полтавським сільськогосподарським інститутом, у складі якого функціонували два факультети: агрономічний і зоотехнічний.

До початку Великої Вітчизняної війни суттєвих організаційних змін інститут не зазнавав, якщо не брати до уваги зміну у 1937–1938 роках двох його директорів.

У 1930-ті роки інститут, як і вся Україна, пережив надзвичайно важкі часи. Почалися вони сумнозвісним голодомором 1932–1933 років. Ті, хто прибували з Росії, були вкрай здивовані тими проблемами, з якими зіткнулося населення такого загальновідомого своїми щедрими урожаєми краю, як Полтавщина. Наприклад, 20 січня 1933 року на посаду завідувача кафедри анатомії і фізіології домашніх тварин було зараховано професора Федора Миколайовича Богдан-Катанцева. Через певний час виявилось, що на одержану місячну зарплату (500 крб.) він не міг забезпечити продуктами харчування чотирьох членів своєї родини, яких утримував. На одній із лекцій він заявив: «Я в цей час по-справжньому

голодую, а тому співчуваю вам, студентам». Цього «антирадянського» висловлювання виявилось достатньо для загального висновку: «Як науково-педагогічний працівник цінності не має». Подальша доля цього викладача, який перейшов в Інститут вівчарства Казахстану, невідома.

Під час екзаменаційної сесії 1932–1933 навчального року близько 30% студентів з різних причин, з-поміж яких найважливішою було «виснаження організму», на іспити не з'явилися.

На першому курсі факультету свинарства з 21 особи на сесію змогли прибути лише 14. Така ж ситуація була і на другому курсі цього ж факультету: з 25 осіб на іспити не з'явилось семеро. Привертає увагу успішність, яка виявилася достатньо високою. Скажімо, серед 22 осіб, які склали іспит з української мови, якісний показник становив 68,2%. Незадовільних оцінок не було. Серед випускників Полтавського зоотехнічного інституту, яким після завершення курсу навчання наказом директора від 15 травня 1934 року було видано диплом про вищу освіту, була і Таїсія Василівна Гетта — майбутній відомий учений-зоотехнік. У випускній характеристиці керівництво інституту визначило її як «енергійну, з навичками організаційної роботи» особистість.

Проблеми, з якими зіштовхнувся у 1930-х колектив інституту, не обмежувалися, на жаль, лише напівголодним існуванням. Йдеться про жорстокі політичні репресії, яких зазнали студенти й викладачі в роки «завершення будівництва соціалізму». В інституті, як і в Україні загалом, політичні репресії почалися раніше 1937–1938 років, про які добре відомо широкий громадськості. Так у 1933 році в інституті «за протягування куркульсько-націоналістичної контрреволюційної контрабанди у викладанні української мови» було звільнено висококваліфікованого викладача Євгена

Випуск агрономів, 1930 рік

Петренка-Ткаченка, який вільно володів німецькою та польською мовами, публікувався у такому авторитетному науковому журналі, як «Киевская старина».

Починаючи з 1933 року, в інституті розпочалися так звані «чистки», у ході яких щороку звільняли близько десяти науково-педагогічних працівників. 1933 року, наприклад, було звільнено восьмеро осіб, 1934-го — семеро, а за три місяці 1935 року — п'ятеро. Так правознавця, заступника директора інституту Олександра Клязника, який працював у навчальному закладі багато років, звільнили за те, що він недостатньо активно займався «очищенням апарату від класово-чужих елементів», до того ж, приховав своє соціальне походження — до 1917 року володів великим крохмальним заводом у Прилуках. На «лаві звільнених» опинився і завідувач кафедри зоології Євген Артюх, який був «куркулем за походженням, мав зв'язок з братом-білобандитом, що перебував як емігрант у Сербії та мав контакти з контрреволюційною організацією УНЦ». Якщо на початку 1930-х років за антирадянські висловлювання найчастіше звільняли з роботи, то згодом розпочалося фізичне знищення «ворогів народу», до когорт котрих міг потрапити практично будь-який викладач чи студент.

Сигналом для політичних репресій стала постанова Центрального комітету КП(б)У від 13 березня 1936 року «Про полтавські вузи», які, на думку тогочасних керівників, стали центрами «контрреволюційної націоналістичної пропаганди». На початку 1937 року звільнено з роботи й заарештовано секретаря партійного комітету Полтавського сільськогосподарського інституту Плачінду, якого кваліфікували як «фашистсько-троцькістського агента». Типовою для того часу була доля директора інституту Івана Сердюка, заарештованого в ніч з 12 на 13 вересня 1937 року за доносом трьох наклепників. У відповідному листі на адресу місцевого управління НКВС зазначено, ніби директор є «прихованим(!) ворогом народу», адже походив «з куркулів, був членом партії боротьбистів, мав зв'язок з головою Раднаркому УРСР Любченком». На четвертому місяці виснажливих допитів слідчі НКВС домоглися, нарешті, визнання Іваном Сердюком участі в «повстанській націоналістичній фашистській організації», до якої, за їхньою версією, були залучені також директор Полтавського педінституту І. М. Онисін, директор Полтавського сільськогосподарського технікуму Дроб'язко, зоотехнік Полтавського району Лесик, директор Полтавського інженерно-будівельного інституту Васильченко, заступник директора

Випуск зоотехніків, 1940 р.

Полтавської фельдшерської школи Бабеля та викладач сільськогосподарського інституту Гармаш.

Згідно з вироком особливої трійки НКВС у Полтавській області від 27 грудня 1937 року, Івана Сердюка було розстріляно, а особисте майно конфісковано. Про долю свого чоловіка й батька дружина Настасія Миколаївна і дві доньки нічого не знали до 1956 року, поки президія Полтавського обласного суду згідно з відповідним клопотанням близьких загиблого 19 вересня не скасувала постанову особливої трійки від 27.12.1937 р., реабілітувавши Івана Сердюка «за недоведеністю складу злочину».

Лише окремих в'язнів із заарештованих пощастило вирватися з лабет НКВС. Серед таких щасливців була ботанік Віра Платонівна Кушніренко, яка народилася 1892 року в м. Гути (нині — Богодучівський район Харківської області) в інтелігентній сім'ї. Здобула освіту в Петербурзі на Стебутських сільськогосподарських курсах. Ще в Полтавському агрокооперативному технікумі започаткувала перші геоботанічні дослідження, згуртувавши навколо себе кращих ботаніків та ґрунтознавців Полтавщини. Висновки геоботаніків, зокрема про корисність для розвитку рослин «певного ступеня соціального взаємодіяння», ортодоксами марксизму відкидалися як такі, що «протягували» ідеї співіснування і взаємозалежності соціалістичного й капіталістичного секторів народного господарства в період НЕПу.

Під тиском тогочасних комуністичних ідеологів Віра Кушніренко змушена була 1932 року в журналі «За марксистсько-ленінське природознавство» опублікувати відкритий лист і статтю з осудом фітосоціологічної школи. Однак це не врятувало її від арешту, який стався 20 серпня 1937 року. Напередодні заарештували і її чоловіка Дмитра Чернявського, працівника Наркомзему України, «за зв'язь з ворогами народу, бившими співробітниками Наркомзема Моисенко й Хатаєвичем». На допитах, які тривали (з деякими перервами) близько двох років, її звинувачували і у дворянському походженні, й у тому, що дала позитивну характеристику виключеному з партії націоналісту Баленку, а на кафедру ботаніки, якою завідувала, «ставила близьких собі по класу людей». Вирок по її справі Полтавський обласний суд

І. В. Сердюк

М. Д. Токаревський

О. І. Клязник

Студенти II курсу Полтавського сільськогосподарського інституту, 1937 рік

Студенти і викладачі довоєнних років

виніс 29 червня 1939 року: п'ять років виправно-трудо-вих таборів у віддалених місцевостях СРСР.

Оскарження вироку принесло, як це не дивно, свобо-ду. 29 вересня 1939 року касаційну скаргу задовольни-ли, а вирок скасували як безпідставний. Через прикрий епізод з арештом, після визволення Полтави в 1943 році, Віра Платонівна більше не повернулася до рідних місць, пов'язавши свою долю з Курганським сільськогосподарським інститутом, де здобула суспільне визнання, орде-ни Леніна та «Знак Пошани».

Проте Олександрю Клязнику, який свого часу керу-вав навчальним процесом у політехнікумі, не пощастило. У роки «великого терору» О. Клязнику, який з 1935 року працював викладачем правничих дисциплін Полтав-ського педагогічного інституту, у 1938 році після арешту пригадали колишнє членство в партії українських соці-ал-демократів, лідерами яких були такі відомі діячі Цен-тральної Ради, як Володимир Винниченко, Симон Пет-люра, Микола Порш та інші. Від Олександра Клязника вимагали зізнань у націоналізмі, петлюрівщині, зв'язках з колишнім лідером Української народної партії Миколою Міхновським, з яким Клязник начебто познайомився за-вдяки викладачу української мови Петренку-Ткаченку. Врешті, О. І. Клязника розстріляли 29 травня 1938 року, а в 1957 році Президія Полтавського обласного суду реа-білізувала репресованого правознавця.

Жорстокість репресивної машини НК-ДПУ-НКВС відчув і один з організаторів агрокооперативів, колишній директор Михайло Токаревський. Неординарна осо-бистість, він навчався в Полтавській духовній семінарії та Московському комерційному інституті, був членом Полтавського сільськогосподарського товариства та Центральної Ради, головою Полтавського губернського земства. Після переїзду 1925 року до Києва певний час працював проректором Київського кооперативного ін-ституту та за сумісництвом — директором (1925–1931) Всеукраїнського кооперативного музею. Однак, почи-наючи з 1920-го, був неодноразово заарештований ка-ральними органами. Під час одного з арештів йому на-магалися «інкримінувати контрреволюційну агітацію», проте щоразу звільняли за відсутністю складу злочину. Через постійні мордування М. Токаревський вже не зміг плідно працювати на творчій ниві. Після війни обіймав

посаду завідувача бібліотеки Львівського кооперативно-го інституту.

За неповними даними, у 1937–1938 роках загаль-на кількість репресованих викладачів і співробітників Полтавського сільськогосподарського інституту сягну-ла близько 20 осіб. Деякі викладачі не потрапили під жорна репресій тому, що працювали в інституті лише кілька місяців. Серед таких був, наприклад, викладач 1-ї категорії з соціально-економічних дисциплін Олександр Карпович Касименко, майбутній академік і директор Ін-ституту історії АН УРСР протягом 1947–1964 років. Та-кож можна згадати й одного з фундаторів Полтавського сільськогосподарського інституту, першого завідувача кафедри загального землеробства Петра Тушкана, ім'я якого стоїть поряд з іменами таких діячів, як академік М. Вавилов, О. Соколовський та І. Якушкін. Через надумані звинувачення П. Тушкана 1 вересня 1933 року було звільнено з роботи, що змусило його покинути Полта-ву і переїхати до Харкова. Репресивна машина піддала незаконним утискам, арештам та тортурам викладачів П. К. Ісаєва, М. М. Бендеровського, Д. В. Фразінгера, Т. А. Волосюка, П. С. Макаренка та інших.

Наслідком репресій стала плінність кадрів і дефі-цит кваліфікованих викладачів, для підготовки яких потрібно було не одне десятиріччя наполегливої праці. Так у 1938 році кафедра хімії не мала у своєму штаті по-трібного їй доцента, кафедра фізики і математики — за-відувача. Ще гірша ситуація спостерігалася на кафедрі приватної зоотехнії, де, крім завідувача, не було доцен-та. Не було керівника і на кафедрі ботаніки, а штатних доцентів — на кафедрі годівлі сільськогосподарських тварин та ветеринарії і зоогієни, де були відсутні та-кож асистент і старший лаборант. Складно говорити про якість навчально-виховного процесу, коли кафе-дрі ветеринарії і зоогієни не вистачало «лабораторії технології молока, препаратурського приміщення, ка-бінету зоогієни і зливу для води». Студенти не мали достатньої кількості навчальної літератури з ботаніки, хімії, агрохімії, рослинництва, розведення сільськогос-подарських тварин, організації сільськогосподарського виробництва, політекономії.

1937 рік приніс демократичні зміни в суспіль-но-політичне життя країни, одним із елементів цієї

демократизації стали вибори до Верховної ради СРСР першого скликання. Серед депутатів від Полтавської області була і студентка зоотехнічного факультету Павліна Єфремівна Панченко.

П. Є. Панченко

Їй наприкінці депутатської каденції 1941 року, молодому зоотехніку одного із радгоспів, довелося бути відповідальною за евакуацію громадського стада корів, коней та овець сокільської породи на Схід — подалі від районів бойових дій. І вона впоралася із завданням: до вересня 1942 року вся худоба області була переправлена у райони Приуралля, в Казахстан і Західний Сибір.

На початку 1938 року інститут мав 16 кафедр, у складі яких працювали близько 80 викладачів і обслуговочного персоналу. Найбільшою була кафедра хімії (вісім осіб), тоді як у штаті кафедри розведення сільськогосподарських тварин були лише завідувач, асистент і лаборант. Крім чотирьох співробітників кафедри соціально-економічних дисциплін, вона потребувала завідувача, викладача і лаборанта.

У 1938–1939 навчальному році у викладанні суспільних наук відбулися суттєві зміни, пов'язані зі включенням до загальноосвітніх предметів курсу історії ВКП(б). На вивчення основ марксизму-ленінізму відводилося 220 годин, а історію партії студенти повинні були вивчати протягом 90 годин з неодмінною організацією іспиту після закінчення лекцій.

Почали працювати окремі кафедри марксизму-ленінізму, а наявні на той час кафедри політекономії залишалися окремим структурним підрозділом. Кожен навчальний заклад повинен був працювати на основі спеціального документу — Статуту. Відповідний правовий акт був підготовлений і керівництвом Полтавського сільськогосподарського інституту. Серед інших сфер його діяльності Статут визначав і порядок вступу. Абітурієнти, залежно від обраної спеціальності, повинні були складати іспити з таких предметів: а) російська або українська мова (твір, граматики і література), б) історія народів СРСР і Конституція СРСР, в) математика, г) фізика, д) хімія, е) географія, є) іноземна мова. Випускники середньої школи, які мали атестат з відзнакою, вступали без іспитів. Після завершення курсу навчання студенти могли продовжити навчання в аспірантурі зі спеціальностей «Годівля сільськогосподарських тварин» і «Основи ветеринарії».

11 червня 1938 року вийшла постанова Всесоюзного комітету у справах вищої школи «Про фізичну культуру у вищих навчальних закладах», згідно з якою у гуртожитках, де мешкали студенти, щоденно проводили фіззарядку.

Восени 1939 року, з початком Другої світової війни, керівництво країни дещо послабило політичні репресії, однак, жорстко переслідуючи порушників трудової дисципліни. Юридичною основою для посилення боротьби з правопорушниками став Указ Президії

Верховної Ради СРСР від 26 червня 1940 року, відповідна стаття якого передбачала позбавлення волі тільки за запізнення на роботу. 14 вересня 1940 року викладач соціально-економічних дисциплін Сергій Бабенко, який запізнився на семінарське заняття на 35 хвилин, не зважаючи на свої пояснення, «отримав» чотири місяці виправних робіт.

Дезорієнтація навчального процесу під час різних «чисток», безумовно, не сприяла якості навчально-виховного процесу. Не додавав оптимізму й наказ Всесоюзного комітету вищої школи при Раді Міністрів СРСР від 12 жовтня 1940 року «Про заходи з виконання постанови Раднаркому СРСР про встановлення плати за навчання у вищій школі та про зміни порядку призначення стипендій студентам».

Передвоєнний 1940 рік увійшов до історії інституту як складний ще й тому, що згідно з відповідними рішеннями директивних органів у лютому 1940 року в головному навчальному корпусі було розміщено шпиталь, де лікували поранених під час радянсько-фінської війни 1939–1940 років, а в так званому «червоному корпусі» розташувався 263-й стрілецький полк. Восени того ж року будинок було звільнено, хоча матеріальні збитки виявилися значними, не згадуючи вже про зрив навчально-виховного процесу.

У листопаді 1940 року через зменшення контингенту студентів частину працівників на окремих кафедрах звільнили, тож у грудні в інституті працювало 58 осіб: п'ятеро завідувачів кафедр, професорів, 13 — завідувачів кафедр, доцентів, троє — завідувачів кафедр, старших викладачів, восьмеро — доцентів кафедр, четверо — старших викладачів, 18 — асистентів, і семеро — викладачів. Допоміжний персонал налічував 42 особи, з яких старших лаборантів — 12, старших препаративників — четверо, препаративників — 15. Навчальне навантаження кафедри марксизму-ленінізму загалом було на 30 відсотків меншим, ніж на спеціальних кафедрах.

Крім викладання відповідних навчальних курсів, перед співробітниками кафедри основ марксизму-ленінізму поставили завдання «опанувати спеціальні» сільськогосподарські науки для надання необхідної допомоги викладачам спеціальних дисциплін. Якщо на 1 вересня 1940 року на обох факультетах нараховувалося 736 осіб, то 1 листопада цього ж року залишилося 456 осіб, з яких 250 навчалось на агрономічному і 206 — на зоотехнічному факультетах. Цікавою є інформація щодо розподілу випускників зоотехнічного факультету після завершення п'ятирічного терміну навчання: із 42-х дипломованих спеціалістів на посади старших зоотехніків, зоотехніків-селекціонерів і зоотехніків в області, краї та автономні республіки Сибіру було направлено 23 особи, тоді як у колгоспи й радгоспи України — 13.

Ще п'ятеро отримали направлення до Казахстану й одна особа — до Узбекистану. Від розподілу, який проводився «з урахуванням запитів і особистих бажань випускників», з різних причин було звільнено трьох осіб.

Надії на кращі умови життєдіяльності, з якими викладачі, студенти та випускники Полтавського сільськогосподарського інституту зустріли новий, 1941 рік, розвіялися, коли почалася Велика Вітчизняна війна.

ІНСТИТУТ У РОКИ ВІЙНИ

У перші дні війни 24 викладачі та студенти добровольцями записалися до армії, а 56 студенток закінчили в інституті термінові курси медсестер і поїхали до військових шпиталів. Ті ж, хто залишився в інституті, брали участь у збиранні врожаю, будівництві оборонних укріплень.

Виникла необхідність термінової евакуації устаткування фабрик і заводів, обладнання колгоспів, МТС, культурних та інших народногосподарських цінностей. 28 серпня 1941 року Наркомат радгоспів СРСР прийняв рішення про евакуацію інституту в місто Курган, і з 10 по 18 вересня, за десять днів до захоплення Полтави військами вермахту, ПСП був вивезений до Сибіру. Крім третини обладнання, у розпорядження інституту було передане майно ВНДІ свинарства, який разом з науковими кадрами також евакуювали до Кургану, що «дуже збагатило зоотехнічний факультет...». Разом з майном евакуювали 27 викладачів і 120 студентів.

Матеріальні цінності інституту, зокрема 120 мікроскопів, були розміщені у трьох вагонах. Як свідчать документи тих років, велику роль в успішній евакуації інституту відіграли його викладачі, насамперед, В. О. Іващенко та І. О. Кузьменко.

Після прибуття до міста Курган 26 жовтня 1941 року, відповідно до рішення Челябінської обласної ради, в розпорядження навчального закладу було надано будинок по вул. Радянській, 85. Для навчального процесу (у третю зміну) використовувалося приміщення неповної середньої школи № 11 по вул. Горького, 167. Професорсько-викладацький колектив розмістився у двох будинках по вул. Куйбишева, 103 і вул. Береговій, 49.

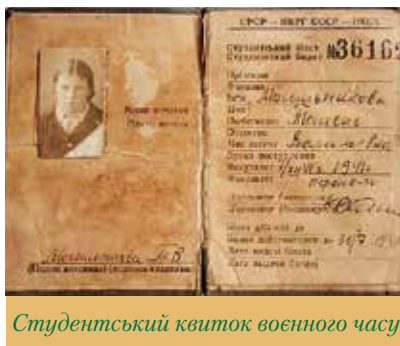
Атрибути, які використовували в навчальному процесі в евакуйованому інституті. Зберігаються в музеї Курганської державної аграрної академії ім. Т. С. Мальцева

Відповідно до плану, інститут мав розташовуватися у приміщенні Курганського агрозоотехнікуму, де можна було б організовувати навчання з контингентом студентів 400 осіб. Проте на час евакуації там вже розташувався військовий шпиталь.

Навчальний процес на новому місці тривав за тією ж адресою: вул. Радянська, 85. У колективі інституту працювала 191 особа, з них — 22 викладачі, 140 студентів, 17 службовців, 12 працівників (обслуговчого персоналу). У розпорядженні дирекції, яку очолював Костянтин Віденін, було три аудиторії і дев'ять кабінетів. 1942–1943 навчального року кількість студентів дещо зросла і сягнула 186 осіб. Серед викладачів був професор з науковим ступенем доктора, двоє професорів без наукового ступеня доктора, десятеро доцентів з науковим ступенем кандидата, доцент без наукового ступеня, асистент, старший викладач, викладач (всього — 18 осіб). Ще було десятеро представників допоміжного персоналу: четверо старших лаборантів, троє лаборантів, двоє старших препаративників, один препаративник.

З об'єктивних причин заняття студентів розпочалися в різні терміни: на п'ятих курсах агрономічного й зоотехнічного факультетів та четвертому курсі агрофаку — з 22 жовтня 1941 року, на першому курсі агрофаку — 20 листопада 1941-го, на третьому курсі агрофаку і четвертому курсі зоофаку — з 11 грудня 1941 року. Через те, що студенти (залежно від курсу та факультету) перебували в різних місцях, зокрема й на фермі племрадгоспу № 25 та с. Кетово біля м. Кургану, лекції найчастіше проводили в гуртожитках, а лабораторно-практичні заняття нерідко на фермах племрадгоспу.

Відповідно до навчального плану, з 16 лютого по 8 березня 1941 року була проведена зимова екзаменаційна сесія на 4-х і 1-х курсах агрономічного та зоотехнічного факультетів. Через пізній початок занять на 3 і 2 курсах агрофаку зимова сесія у третьокурсників відбулася з 16 березня по 15 квітня, а у другокурсників її взагалі не було, замість неї у травні була проведена весняна екзаменаційна сесія. Цікаво, що якщо в мирний час 5,2%

Студентський квиток воєнного часу

Будинок по вул. Радянській, 85 м. Курган, у якому розміщувався евакуйований інститут

студентів одержали незадовільні оцінки, то першого воєнного року вони були взагалі відсутні. Ще вищою якістю навчання виявилася у студентів-заочників.

Протягом першого семестру 1941–1942 навчального року після складених державних іспитів було забезпечено випуск 40 агрономів і 27 зоотехніків, яких направлено на роботу. Наступного, 1942–1943 навчального року, умови навчально-виховної роботи Полтавського сільськогосподарського інституту не поліпшилися, що пояснювалося не лише війною, а й, як писало 23 вересня 1942 року його керівництво голові Раднаркому СРСР В. М. Молотову, «байдужістю керівників міськвиконкому і облвиконкому до потреб інституту». Попри те, що після постанови Курганського міськвиконкому про необхідність передати для потреб інституту приміщення гуртожитку школи комбайнерів по вул. Горького, 113 минуло близько року, проблема залишалася невирішеною. Не було виконане й рішення міськвиконкому та облвиконкому про передачу в розпорядження сільськогосподарського інституту приміщення 10-ї неповної середньої школи. «Інститут, як і раніше, знаходиться у виключно важких умовах, — писала у згаданому зверненні до Молотова його дирекція. Незважаючи на відсутність навчальних приміщень, інститут за період Вітчизняної війни, переборюючи усі труднощі, зумів зберегти й максимально використати для навчання цінне обладнання, підготувавши для країни 100 висококваліфікованих спеціалістів».

Як виявилось, сподівання дирекції на втручання у справу голови Раднаркому СРСР були безпідставними: навчальний рік розпочався без суттєвих змін на краще. Планом набору передбачалося зарахувати на два факультети 100 осіб. Термін навчання було скорочено до трьох років, через що перероблено й навчальні плани. У зв'язку зі скороченням годин, передбачалося об'єднання кафедр хімії, агрономії, ґрунтознавства і загального землеробства, а також кафедр селекції насінництва та рослинництва. Кафедрі фізики з метеорологією було переведено до самостійних дисциплін. Штат залишився практично без змін: 17 викладачів і 12 осіб обслуговуючого персоналу. Особливим було ставлення тогочасної влади до кафедри марксизму-ленінізму, яка не була ліквідована, як інші, спеціальні кафедри, хоча в її складі був лише один доцент Дмитро Степанов, який водночас виконував обов'язки завідувача. За визнанням керівництва, трудова дисципліна під час роботи в Кургані була «достатньо високою». Студенти пропускали заняття, як правило, через те, що змушені були працювати, щоб заплатити за навчання і придбати найнеобхідніше.

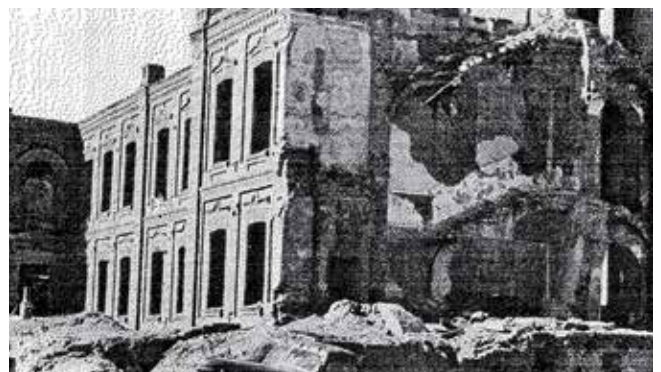
Ось, що писав випускник агрономічного факультету Юрій Кушніренко в місцевій газеті «Красный Курган»: «Наш набор студентов, в основном, обучался в годы Отечественной войны. Институт только что перебазовался из Полтавы в Курган. Холодный класс, нет лабораторных принадлежностей и наглядных пособий, мало учебников. Студенты и преподаватели сами оборудовали лаборатории, отремонтировали кабинеты, заготовили топливо. Несмотря на трудности, занятия не прекращались ни на

один день. Пройдут годы, и будущие поколения студентов будут вспоминать тех, кто собственными руками создавал в Кургане сельскохозяйственный институт».

Трудовий колектив Полтавського сільськогосподарського інституту організовував у Кургані заходи, спрямовані на допомогу фронту. На початку 1943 року студенти і співробітники інституту зібрали для потреб армії 1271 крб., 2700 грам цукру, 5200 грам хліба. На танкову колону «Челябінський колгоспник» було внесено в січні місяці 1577 крб. Донорами стали 24 особи. Станом на 1 квітня 1943 року на будівництво танкової колони «За Радянську Україну» було внесено 25075 крб. облігацій. Перераховано 3206 крб. компенсації за відпустки. Готівкою було зібрано 730 крб. Студенти внесли у фонд будівництва молодіжної ескадри кораблів 4000 крб. У серпні 1943 року 369 осіб взяли участь у суботниках і неділях з охорони заводу № 707, будівництві міського водогону, вантажних роботах на залізниці та пропонуванні городу харчоторгу. Зароблені кошти були передані у фонд оборони. Зусиллями наукових працівників та студентів інститут засіяв 15 га землі різними овочевими культурами з метою створення продовольчої бази для своїх потреб. Окрім матеріального внеску в загальну справу перемоги, наукові працівники надавали допомогу тилу відповідно до своєї кваліфікації: готували до публікації для районної газети «Красный Курган» науково-популярні статті з актуальних народногосподарських проблем, а також проводили лекції серед населення з економічних і суспільно-політичних проблем (доцент К. Ф. Віденін, старші викладачі К. Ф. Рубін і Я. С. Синок).

Новий 1943–1944 навчальний рік інститут планував розпочати з більшим штатом викладачів і студентів. 18 серпня 1943-го нараховувалося десять кафедр: марксизму-ленінізму, хімії, економіки та організації сільськогосподарського виробництва, ботаніки, фізіології сільськогосподарських тварин, рослинництва, загального землеробства і ґрунтознавства, тваринництва, зоології і захисту рослин, а також механізації сільськогосподарства.

Деканом агрономічного факультету залишався Василь Іващенко, який працював в інституті з 1 вересня 1938 року. Зоотехнічний факультет, ліквідований

Такий вигляд мав після війни другий
(«червоний») корпус

1942-го, на лист-звернення керівництва інституту був відновлений у 1943 році. Планувалося збільшити штат викладачів до 31 особи (плюс чотири «сумісники»), а навчально-допоміжний персонал — до 16.

У зв'язку з визволенням Полтавщини 23 вересня 1943 року, Раднарком СРСР наказав інституту відновити свою діяльність у Полтаві, розпочати заняття з 1 квітня 1944 року, а виробничу практику студентів старших курсів організувати в період з 1 квітня по вересень 1944 року. Однак реалізувати повністю заплановане виявилось «неможливим через відсутність професорсько-викладацьких кадрів, обладнання та іншого». Ситуація насправді була невтішною: з усього майна закладу, яке напередодні війни оцінювали у 3 333 378 крб., було втрачено матеріальних цінностей на суму 3 283 330 крб. Для повного відновлення матеріально-технічної бази в цінах 1943 року потрібно було 12,3 млн крб.

Замість квітучої садиби інституту на території було попелище та руїни. Вціліло лише два маленькі будиночки, що раніше належали вищу, по вулиці Лассалю №№ 12 і 34 та підвали головного навчального корпусу. Саме тут розмістилися, щоб відновити інститут на його довоєнній території.

Постраждали практично всі приміщення: максимальна руйнація становила 76,0%, тоді як мінімальна — 33,2%.

Потрібно зазначити, що житловий фонд Полтави було зруйновано у вересні 1943 року, коли гітлерівці спробували зупинити радянські війська на підступах до міста. Під час окупації Полтавщини ворог поставив собі за мету вивезти з України якнайбільше продовольства. Для цього була потрібна не тільки «дармова», а й кваліфікована робоча сила. Саме цим пояснюється, зокрема, такий маловідомий факт, як організація навчального процесу в Андріївському, Писарівському, Березово-Рудківському, Хомутецькому, Золотоніському і Полтавському сільськогосподарських технікумах.

Наприкінці лютого 1942 року на базі Полтавського сільськогосподарського інституту було відкрито сільськогосподарську школу з дворічним терміном навчання. За рівнем освіти це було професійно-технічне училище, директором якого німці призначили професора Василя Упорова, який до окупації Полтави завідував кафедрою ветеринарії і свого часу відмовився від евакуації до Кургану. Щоб не допустити «свавілля», окупанти поставили свого контролера — зондерфюрера Дайтмера. Слухачами, окрім випускників середніх шкіл, були колишні студенти технікумів та різних інститутів, загальна кількість яких сягала понад сотню осіб (переважно дівчата). У вересні 1942 року на перший курс школи було зараховано ще 64 студенти. Викладачами в сільськогосподарській школі працювало шестеро професорів, двоє доцентів, двоє старших викладачів й двоє асистентів. Навчання здійснювалося за німецькою методикою, але майже всі дисципліни (на відміну від радянських часів) викладали українською мовою. Склад студентів, як і їхня кількість, час від часу змінювався. Згідно зі «Списком учнів Полтавської сільськогосподарської школи»

за 1942 рік на першому курсі було дві групи. У групі № 1 навчалася 31 особа, з яких хлопців було 22, а дівчат — дев'ятеро; у групі № 2 — 33 особи: хлопців 22, а дівчат — 11. 1943 року відбувся перший і останній за роки окупації випуск слухачів школи: відповідні посвідчення одержав 51 студент (ДАПО. — Ф. № Р-3658).

Після визволення Полтави передбачалася досить суттєва робота з відновлення повноцінної діяльності інституту. Поки тривали відновлювальні роботи в головному навчальному корпусі, які планувалося завершити до 20 грудня 1944 року, сільськогосподарський інститут розмістили частково в будинку інституту свинарства, а частково (адміністрація) — у будинку по вул. Сковороди, 12. Окрім незадовільної матеріальної бази, серйозною проблемою виявилось забезпечення навчального процесу відповідними науково-педагогічними кадрами. До Полтави вирішили не повертатися в. о. завідувача кафедри організації сільськогосподарських підприємств М. Н. Гінсбург, в. о. завідувача кафедри хімії І. Ю. Старосельський, в. о. завідувача кафедри приватної зоотехнії А. Б. Ружевський, старший викладач кабінету іноземних мов З. М. Вольф, професор М. І. Лопатін, завідувач кафедри ботаніки В. П. Кушніренко, яка працювала в інституті з 1924 року, і заступник директора з навчальної і наукової роботи О. А. Пчелін. Усі вони залишилися працювати у створеному на базі Полтавського вишу Курганському сільськогосподарському інституті. Там же продовжила навчання й частина місцевих студентів.

Поступово дирекція налагодила навчально-виховний процес. У другій половині 1943–1944 навчального року в інституті була відновлена робота 16 кафедр і самостійного курсу «Іноземна мова». Працювало шестеро професорів, 14 доцентів, семеро викладачів, восьмеро асистентів і шестеро лаборантів. Зарплата в різних категоріях працівників суттєво відрізнялася: якщо ставка директора і його заступника з навчальної роботи становила 1500 крб. на місяць, то у декана факультету — 1000 крб., завідувача кафедри, доцента — 1300 крб., тоді як друкарки мали 150 крб., а прибиральниці — 115 крб. Порівняно з 1941 роком, керівництву інституту було збільшено зарплату на 500 крб., а друкарці зменшено на 25 крб. 1 квітня 1944 року на першому курсі агрофаку навчалось 63 особи, на другому — десять, третьому — 11, четвертому — 14 (всього — 98 осіб). На зооінженерному факультеті навчався 91 студент, зокрема першокурсників було 63, студентів другого курсу — сім, третього — дев'ять, і четвертого — 12.

Наступного навчального року матеріальна база дещо поліпшилася, проте проблема повернення евакуйованого свого часу до м. Курган навчального обладнання залишалася невирішеною. Бібліотека досі не мала свого приміщення. 1 січня 1941 року тут наховувалося 105361 примірників книг, брошур та журналів, з яких навчальних було 40325, наукових — 64768, художніх — 6268. На 1 липня 1945 року в наявності було лише 21919 книг, з яких навчальних — 2032, наукових — 1551, і художніх — 236. Частина книг з Кургану до Полтави так і не була повернена. Викладацький і навчально-допоміжний

персонал інституту 1944–1945 навчального року був таким: кафедра марксизму-ленінізму — завідувач і старший викладач, кафедра хімії — дві особи, ботаніки — дві, зоології — одна, анатомії і фізіології сільсько-господарських тварин — дві, ґрунтознавства і землеробства — одна, рослинництва — дві, механізації сільського господарства — одна, економіки та організації сільсько-господарського виробництва — дві; приватної зоотехнії — дві. Були ще самостійні навчальні дисципліни: військова підготовка (читав один викладач), іноземні мови (один), фізики (один), мікробіології (один), геодезії (один старший викладач (за сумісництвом)).

Улітку 1945 року відбувся перший повоєнний випуск інституту: 31 агроном і 26 зоотехніків були направлені на підняття сільського господарства в Литву, Латвію, Естонію, Карелію і Молдавію.

Випускники зоотехнічного факультету, які складали державні іспити з п'яти дисциплін, одержали загалом 104 оцінки, з яких 59,6% — «добре» й «відмінно». Незадовільних оцінок не було. Приблизно такими ж були і результати державних іспитів на агрономічному факультеті.

Однією з проблем, на яку звертав у своєму звіті увагу голова ДЕКУ, професор Олексій Квасницький, була грамотність. «Слухаючи відповіді, — писав він у звіті про результати іспитів на зооінженерному факультеті, — важко вирішити, якою мовою даються відповіді: так змішувалися українські та російські терміни». Низька грамотність пояснювалася тим, що переважно українськомовним студентам (українців — 94,5%, росіян — 3,5%, євреїв — 2%) після згортання 1932 року українізації лекції читали виключно російською мовою.

Попри величезні труднощі, пов'язані з війною, інститут продовжив функціонувати як вищий навчальний заклад, не припинивши навчально-виховної й наукової роботи навіть тоді, коли був евакуйованим до Сибіру. Чимало викладачів, співробітників і студентів інституту не змогли повернутися до мирної праці, оскільки віддали своє життя боротьбі з ворогом.

За неповними даними, в роки війни смертю хоробрих загинули: колишній директор інституту, декан агрономічного факультету С. К. Андрущенко; викладачі та співробітники І. М. Нетреба, І. А. Поліщук, К. П. Проценко, К. М. Проценко, С. Г. Рязанцев, А. А. Семибаламут; студенти Г. Л. Балко, А. М. Гурін, А. Ф. Дудка, В. П. Колісник, С. П. Малипко, В. О. Манамса, Г. К. Оніщенко, Б. П. Пестіч, Г. К. Сердечний, Е. Ф. Симановський, Д. Ю. Тагвей, В. Я. Тетеря, М. І. Тимохін, І. Д. Черкасець та багато інших.

Д. Г. Гуренко

І. К. Лета

О. З. Потапов

П. А. Юрченко

Студенти, які загинули смертю хоробрих, та викладачі-учасники Другої світової війни. Фото із фондів музею

Два вихованці інституту — студент агрономічного факультету Іван Лета та випускник зоотехнічного факультету Дмитро Гуренко — стали Героями Радянського Союзу.

Військовий подвиг багатьох інших відзначений орденами Слави, Богдана Хмельницького, Олександра Невського, Великої Вітчизняної війни. Тернистими були шляхи війни для викладачів та співробітників: доцентів С. В. Пенькова, І. Г. Роботнікова, Ю. В. Солодовника, М. С. Телешева, Б. П. Утехіна, асистентів В. Б. Василенка, П. Г. Василенка, І. О. Кузьменка, М. М. Маньківської, І. М. Шведенка, А. П. Фастовця, співробітників А. Г. Кобелякського та Я. М. Тарнавського й багатьох інших, які продовжували працювати в інституті десятки років після його закінчення. У різний період в інституті працювала велика кількість викладачів та співробітників — ветеранів Другої світової війни. Це професори: М. Т. Балашов, П. Я. Біленко, Д. М. Фесенко, доценти О. М. Крошев, І. В. Атрощенко, М. В. Головко, В. О. Пелипець, І. С. Лебединський, О. Д. Чупрун, Г. Е. Сусурін, Б. О. Голов, Д. П. Литвинець, В. Г. Пархоменко, О. А. Литвинець, О. О. Петренко, співробітники Є. П. Яремко, В. М. Момон, А. Я. Петрова, О. Я. Безрідний, М. М. Черниш, О. П. Грущенко, М. В. Покровська, М. Ф. М'якенька, Г. П. Дивинець, В. І. Дубов, М. О. Баруздин, Г. І. Шмиголь, І. М. Ключинський, І. Л. Варич, К. М. Орел-Лінська, Л. Т. Сударкіна, О. П. Замолдінова, С. Ф. Замолдінов, Я. П. Дзюба та інші.

Наприклад, 18 років виховував студентську молодь Герой Радянського Союзу, генерал-майор, відважний льотчик дальньої авіації, начальник курсу ГО Петро Арсентійович Юрченко. На посаді начальника військової

*Відкриття пам'ятного знаку на території інституту
12 листопада 1970 року*

*Обеліск на честь студентів і співробітників,
які загинули в роки Другої світової війни, 2020 р.*

кафедри працював Герой Радянського Союзу, полковник Олександр Захарович Потапов.

12 листопада 1970 року під час святкування 50-річчя з дня заснування навчального закладу на його території було урочисто відкрито обеліск на честь студентів і співробітників, які загинули за свободу і незалежність Батьківщини в роки Другої світової війни та пройшли через лихоліття війни. На обеліску з полірованого лабродариту висічені силуети і слова «Ніхто не забутий, ніщо не забуто». Це найкращий куточок на території університету, його окраса і вічне нагадування молоді про подвиг батьків, які боронили рідну землю.

На жаль, через майже 70 років після буремних років Другої світової український народ змушений захищати свій суверенітет та цілісність від посягань іншого ворога. З гордістю і сумом згадують викладачі та випускники факультету обліку та фінансів Максима Петровича Ошеку (випуск 2012-го). Здобувши освіту за спеціальністю «Облік і аудит», Максим був призваний на військову службу, після закінчення якої залишився працювати за контрактом. У 2014 році був направлений у зону бойових дій АТО на Сході України. Сержант, командир відділення Максим Ошека помер від поранення, отриманого під час виконання бойового завдання 16 жовтня 2014 року. За особисту мужність і високий професіоналізм, вірність військовій присязі він посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня, а на території університету встановлена меморіальна дошка героєві.

М. П. Ошека

Після завершення Другої світової війни розпочалася відбудова зруйнованого народного господарства. Умови життя і праці викладачів і студентів залишалися складними, однак поступово Полтавський сільськогосподарський інститут, як і решта закладів освіти, відновлював свою матеріально-технічну базу та продовжував навчальну й наукову діяльність. Зростало фінансування будівельних робіт, однак мізерність фінансових ресурсів

не дала змоги протягом наступної «п'ятирічки» (1946–1950) завершити відбудовні роботи.

Лише 1964 року, тобто через 19 років після закінчення війни, завершився ремонт другого за значенням (так званого «червоного») корпусу. Незважаючи на організаційні труднощі, навчальний процес в інституті на етапі відбудови з року в рік поліпшувався.

Про це засвідчила перша в повоєнний період обласна сільськогосподарська виставка, у роботі якої 15 вересня 1950 року взяв участь і сільськогосподарський інститут. З матеріалів, поданих на виставку, видно, що упродовж 1921–1949 років інститут підготував 2495 висококваліфікованих фахівців сільського господарства, з яких 1477 осіб одержали кваліфікацію вчених-агрономів, а 948 — зоотехніків.

Окремим розділом була проілюстрована робота інституту за п'ять повоєнних років. Зокрема, зазначалося, що в роки четвертої «п'ятирічки» професорсько-викладацький колектив виконав 37 наукових тем, частина з яких була опублікована, упроваджено відповідні наукові розробки у повсякденну практику. Загалом за 1946–1950 роки видано 12 збірників і галузевих видань, 67 статей у журналах, 132 статті у газетах, науковцями проведено 21 радіолекцію. Найпомітніших результатів досягли професор Борис Левицький (об'єкт дослідження — «Дріжджування кормів»), доцент Павло Гурницький («Сівалка для безрядкового посіву»), професор Олексій Квасницький («Вегетативна гібридизація у тваринництві»).

Інститут вже у перший післявоєнний рік практично відновив ту кількість студентів, яка була до війни, тобто у 1940–1941 році. Влітку 1947-го тут навчалися 444 студенти, що становило 99,6% довоєнного контингенту. На агрономічному факультеті цей відсоток дорівнював 104,2% (271 проти 260 студентів), а на зоотехнічному — 84,8% (відповідно 173 проти 204).

Перший післявоєнний рік позначився в історії вищу ще й тим, що наприкінці 1946–1947 року було здійснено випуск абітурієнтів довоєнного часу — 42-х молодих спеціалістів, з яких — 26 агрономів і 16 зоотехніків. З них на територію зруйнованої України було направлено лише 23,8% випускників, тоді як решта, 76,2%, були

ЧАС ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Після завершення Другої світової війни розпочалася відбудова зруйнованого народного господарства. Умови життя і праці викладачів і студентів залишалися складними, однак поступово Полтавський сільськогосподарський інститут, як і решта закладів освіти, відновлював свою матеріально-технічну базу та продовжував навчальну й наукову діяльність. Зростало фінансування будівельних робіт, однак мізерність фінансових ресурсів

направлені у віддалені регіони СРСР, зокрема до Приморського і Хабаровського краю.

Наприкінці першої післявоєнної «п'ятирічки» в інституті загалом було вирішено проблему кадрового забезпечення навчально-виховного процесу. У 1951 році в інституті функціонувало 16 кафедр і один самостійний курс (іноземна мова), у складі яких нараховувалося 47 викладачів і 28 осіб навчально-допоміжного персоналу. Як і раніше, кафедри були не чисельними: на них працювало в середньому троє-четверо осіб.

11 вересня 1951 року Кирила Віденіна на посаді директора інституту замінив Петро Ванцак. Як і раніше, заступником директора з навчальної і наукової роботи залишався доцент В. О. Іващенко, заступником директора з господарської частини — А. Г. Кобеляцький, деканом зоотехнічного факультету — А. В. Тищенко, деканом агрономічного факультету — Ф. Г. Білецький. Головним бухгалтером працював В. М. Ізмайлов, інженером — Л. М. Сколов. Завідувачем відділу кадрів була Г. Я. Петрова, начальником пожежної охорони — П. С. Коротун.

Попри своєчасне фінансування інституту, яке здійснювалося Головним управлінням сільськогосподарських навчальних закладів Міністерства вищої освіти СРСР у 1950 та 1951 роках, загальний кошторис залишався невиконаним, як і план фінансування капітального ремонту будинків та ремонту інвентарного обладнання. Цікаво, що, незважаючи на важкі часи відбудовчого періоду, інститут допомагав студентам, які мешкали в приватних квартирах, оплачувати вартість проживання.

На межі 40–50-х років XX сторіччя з'явилася нова форма навчально-методичної роботи: міжкафедральні методичні комісії. У 1950–1951 році, наприклад, існувало п'ять таких комісій: комісія агрономічних кафедр і дисциплін (рослинництва, загального землеробства, ґрунтознавства та агрохімії, мікробіології, ботаніки й фізіології рослин, селекції й насінництва, механізації сільського господарства, ентомології, фітопатології і сільськогосподарської меліорації); комісія зоотехнічних кафедр і дисциплін (фізіології і розведення сільськогосподарських тварин, приватної зоотехнії, зоогієни та основ ветеринарії з анатомією сільськогосподарських тварин, годівлі сільськогосподарських тварин, зоології); комісія кафедр соціально-економічних дисциплін (марксизму-ленінізму й політичної економії, економіки та організації сільськогосподарських підприємств); комісія кафедр загальноосвітніх дисциплін (хімії, фізики,

Відбудований другий навчальний («червоний») корпус

Студенти на демонстрації, 1966 рік

геодезії, іноземних мов); комісія кафедр спеціальних дисциплін, фізкультури і спорту.

Протягом 1950 та 1951 років інститут працював над двома комплексними темами, до яких були залучені сім кафедр. Окрім цього, чотири теми виконували як дисертаційні роботи. Усі роботи здійснювали за рахунок держбюджету відповідним складом наукових працівників. Незважаючи на численні економічні труднощі, пов'язані передусім з наслідками війни, окремі наукові працівники завершили свої дослідження захистом кандидатських дисертацій. Серед них був Аркадій Баранов, доцент кафедри зоотехнії, який 24 листопада 1945 року захистив кандидатську на тему «Селекційне значення живої ваги ягнят при народженні в каракулівництві», Тарас Старов, завідувач кафедри зоогієни та основ ветеринарії, який 30 січня 1947 року захистив кандидатську «Температура, вологість і рух повітря у свинарниках у стійловий період і вплив цих факторів на продуктивність тварин».

Павло Гурницький, доцент, завідувач кафедри механізації сільського господарства 11 червня 1948 року захистив кандидатську дисертацію «Агрегат для механізації міжрядної обробки і збирання цукрового буряку при ширині міжрядь 34 см»; Муза Маньківська, асистент кафедри фізіології сільськогосподарських тварин, 1 лютого 1950 року захистила кандидатську «Фізіологія яєчників свиноматок (генеративна функція)»; Євдокія Федулова, асистент кафедри зоогієни та основ ветеринарії, 20 червня 1950 року захистила кандидатську

Викладачі, які захистили дисертації на здобуття наукового ступеня в перші повоєнні роки

П. В. Гурницький

М. М. Маньківська

В. О. Гришкевич

Т. К. Старов

*Збирання зернових на полях навчгоспу
в с. Лозівка Полтавського району*

*Комбінована сіялка СЗК-3,6, яку застосовували
на полях навчгоспу для сівби зернових культур
з одночасним внесенням мінеральних добрив*

*Для підживлення посівів озимих культур на полях навчгоспу
використовували сільськогосподарську авіацію*

«Інфекційна плевропневмонія кіз»; Василь Гришкевич, викладач кафедри марксизму-ленінізму, 5 квітня 1951 року захистив кандидатську дисертацію «Роль народних мас і особистості в історії».

Серед проблем, які інститут не зміг вирішити самотужки, була навчально-виробнича база, відсутність якої не давала можливості виконувати той комплекс робіт, які передбачала програма виробничої практики студентів. Через відсутність бази навчально-виробничої практики «інститут змушений шукати господарства, які б запросили студентів для проходження практики». До того ж, відсутність навчгоспу не давала змоги професорсько-викладацькому колективу здійснювати відповідні експерименти у сфері рослинництва і тваринництва.

Ситуація із практичним навчанням суттєво поліпшилася 1949 року, коли інституту було передане господарство в с. Лозівка Диканського району, земельна площа якого становила 470 га, з яких 405 га були орними угіддями. У розпорядження навчального закладу були віддані свиноферма, молочна ферма та птахоферма, а також пасіка. Для проведення сільськогосподарських робіт використовували два трактори, два автомобілі, два тракторні культиватори, дві сіялки і три тракторні плуги.

У 1950-му виробничі показники цього господарства були такими: урожай пшениці озимої — 25,5 ц з гектара, вівса — 18 ц, надій молока — 2037 кг на фуражну корову. Загальний прибуток становив 20 тис. крб. на рік. Проте загалом господарство, на думку дирекції, як навчгосп було для інституту непридатним через те, що площа земельних угідь не задовольняла потреби інституту, воно не мало вигонів і природного водопою для худоби, і, що найголовніше, до нього не було дороги з твердим покриттям. Зважаючи на ці фактори, дирекція інституту просила надати в розпорядження студентів і викладачів матеріальну базу радгоспу ім. Ворошилова, який мав 1200 га землі, вигони й водоймища і розташовувався лише за 16 км від Полтави поблизу шосейного шляху «Полтава–Гадяч». Навесні 1956 року інституту передали згадане господарство, розміщене у с. Бречківка. Так поряд з Лозівкою виникло ще одне інститутське навчально-дослідне господарство — «Бречківка», яке належало ПДАУ до початку 2000-х років.

Першими директорами навчгоспу «Бречківка» були Михайло Михайлович Вітавський (1956–1961) та Антон Пилипович Нікон (1961–1965). У 1956 році посіви зернових займали 492 га, з яких під ярими культурами було 432 га. Великої рогатої худоби було 135 голів, з них — 55 корів. Крім того, вигодовували 398 голів свиней, з яких 25 — свиноматки. Надій молока на одну фуражну корову сягав 3420 кг порівняно з планом у 3571 кг. Постачаючи державі сільськогосподарську продукцію (окрім хліба) за низькими цінами, господарство за підсумками 1955 року мало загальний збиток на суму 248 тис. крб. Поряд з низькими закупівельними цінами, які тоді були, як правило, меншими від собівартості виробленої продукції, важливе значення відігравали і проблеми, пов'язані з матеріально-технічною базою: була гостра потреба в свинарнику на 150 голів, їдальні на 100 місць, гаражі на десять автомобілів, водонапірній башті, конторі, клубу на 500 місць, десяти двоквартирних житлових будинках, ветеринарній лікарні тощо. Одержавши у своє розпорядження ще одне господарство, інститут у середині 1950-х років завершив вирішення основних проблем, пов'язаних зі створенням відповідної матеріально-технічної бази підготовки агрономів і зоотехніків. За пропозицією місцевого керівництва, узгодженого з відповідними міністерствами і відомствами, Полтавський сільськогосподарський інститут 1956 року став учасником Всесоюзної сільськогосподарської виставки.

Окремі показники його діяльності заслуговували на позитивну оцінку громадськості. Загальна кількість студентів 1955 року сягнула 980 осіб (стаціонар — 830,

У лабораторіях електротехніки людно не тільки під час занять, а й у позааудиторний час

Заняття студентів у лабораторії кафедри землеробства й агрохімії

заочне відділення, організоване 1955 року, — 150), порівняно з 794 студентами 1954 року. У професорсько-викладацькому колективі працювало 95 осіб (порівняно з 98 у 1954 році). З 66 викладачів 35 осіб мали вчені ступені та звання. Того ж року було подано на захист три докторські дисертації (порівняно з однією дисертацією 1954 року).

1955 року було повністю завершено відновлення навчального корпусу, зросла площа студентських гуртожитків, на 296 тис. крб. придбали навчального і господарського обладнання, серед якого були трактори й інші складні сільськогосподарські машини найновіших марок.

Значно підвищено ефективність наукової роботи. У 1955 році інститут прозвітував про роботу над 26 темами, з яких чотири — комплексні, п'ять — кафедральні і 17 — дисертаційні. Окремі наукові розробки були впроваджені у виробництво. Серед них, зокрема, план заходів з окремих культур і галузей тваринництва, який забезпечував максимальний вихід сільськогосподарської продукції на 100 га сільськогосподарських угідь у Полтавській області.

Суттєвий виробничий ефект давала розроблена вченими інституту сівалка для безрядкового посіву зернових культур з модернізованими сошниками. Застосування такої сівалки сприяло збільшенню урожайності зернових культур на 20–30%, порівняно з рядковим і не менше 15%, порівняно з вузькорядним висіванням. Учені-зоотехніки Полтавського сільськогосподарського інституту запропонували новий метод діагностики трихомонозу, що давав змогу швидко і з високою точністю діагностувати хворих тварин, щоб своєчасно вжити заходи щодо лікування трихомонозу.

Крім навчальної роботи, обов'язком інституту 1950-х років була допомога колгоспам і радгоспам Полтавської області у виконанні різних сільгоспробіт, найважливіше значення серед яких відігравало збирання урожаю. Наприклад, у період з 16 вересня 1955 року студенти групи № 3 другого курсу агрономічного факультету виконали такий обсяг робіт у колгоспі ім. Молотова (с. Сухорабівка Решетилівського району): збирання картоплі — 270 ц, її навантаження на автомашини — 154 ц, розвантаження картоплі з машини — 15 ц, копання буряка — 0,14 га, обрізання буряка — 166 ц, навантаження буряка на автомашини — 80 ц, збирання качанів кукурудзи з площі 15 га,

збирання цибулі — 1 тонна, чищення буряка — 600 кг. Оцінка роботи Полтавського сільськогосподарського інституту з боку відповідної комісії Всесоюзної сільськогосподарської виставки виявилася достатньо високою. За досягнуті «успіхи з підготовки фахівців вищої кваліфікації вчених-агрономів та вчених-зоотехніків» інститут був нагороджений медаллю. Дирекція вирішила взяти участь у Всесоюзній виставці і в наступних, 1957 та 1958 роках.

Загальний контингент студентів 1956 року становив 1152 особи (денна форма навчання — 898 осіб, заочна — 254 особи). У 1956 році із 70 осіб професорсько-викладацького колективу вчені звання і ступені мали 35 осіб.

Невеликих успіхів, порівняно з попереднім роком, було досягнуто і в науковій роботі. Учені інституту у 1956 році могли запропонувати досить обмежене коло розробок. Можливо, йдеться фактично про один більш-менш суттєвий компонент наукових досліджень у сфері сільськогосподарського виробництва — агрономічні заходи з кукурудзи при вирощуванні її на зерно і на силос у молочно-восковій стиглості; внесення у ґрунт азотобактерину і фосфобактерину водночас з насінням; внесення у ґрунт під передпосівну культивування гранульованого органо-мінерального суперфосфату з нормою 4,44 ц/га, в органо-мінеральних гранулах 2,22 ц/га порошкоподібного суперфосфату; спільне внесення у ґрунт органічних і мінеральних добрив з розрахунку на 1 га посіву: перегною — 20 тонн, суперфосфату — 2,22 ц, хлористого калію — 0,7 ц, аміачної селітри — 1,1 ц; прогрівання насіння у воді при температурі 45°C протягом 1,5 години. Успіху 1956 року повторити не вдалося ні в 1957, ні в 1958 роках. Такі показники, як зростання 1957 року контингенту студентів до 1332 осіб і стовідсоткова успішність з якісним показником у 83,7%, не вразили експертів виставки. Важливішими, як виявилось, були інші цифри, що свідчили про певні «кроки» у зворотному напрямку: відбулося скорочення великої кількості викладачів, які мали вчені ступені, і зниження рівня знань. Якщо 1955 року була захищена одна докторська дисертація, то 1957 року — лише одна кандидатська.

З 23-х запланованих 1957 року тем виконали лише п'ять. Дещо кращими, порівняно з 1956 роком, були показники науково-дослідницької роботи. З наукових досліджень, виконаних працівниками інституту для

В. О. Іващенко

О. Д. Чупрун

Ю. Д. Коротун

К. П. Савенко

Г. Д. Базилевич

Г. К. Серєда

В. Я. Пащенко

П. Є. Ходьков

Зліва направо, перший ряд: О. В. Квасницький, О. І. Алексєєнко, Ф. Г. Білецький, М. П. Кертік, Т. К. Старов, другий ряд: М. С. Телешев, В. О. Іващенко, І. О. Кузьменко, В. В. Рудь, К. Ф. Рубін, 1960 рік

Професор Є. С. Гуржій, науковий співробітник В. С. Мережко та співробітники наукової лабораторії конопель на дослідному полі

впровадження у сільськогосподарське виробництво, були такі: у двох адміністративних районах, де функціонувало 46 господарств, на площі 133,0 тис. га проведено дослідження ґрунтів, складені ґрунтові карти, розроблені заходи зі збільшення виходу сільськогосподарської продукції на 100 га землі; виведені й передані до державного сортопробування перспективні сорти Південних однодомних конопель №12 та №20, які суттєво збільшували вихід волокна; застосовано норми висіву

однонасінневого буряка в кількості 10–15 кг на гектар, як такої, що забезпечує найвищий урожай цукрового буряка в Полтавській області тощо.

У 1957 році інститут одержав Диплом першого ступеня. Керівник інституту Петро Наумович Ванцак, його заступник Василь Опанасович Іващенко і декан агрономічного факультету Олександра Іванівна Алексєєнко отримали велику золоту медаль Всесоюзної сільськогосподарської виставки. Завідувач кафедри рослинництва Федір Григорович Білецький і завідувач кафедри зоогієни Тарас Кіндратович Старов отримали велику срібну медаль, доцент кафедри рослинництва Євдокія Сидорівна Гуржій — малу срібну медаль.

Важливою подією в житті інституту була організація 1960 року нових факультетів — економічного й агропедагогічного (останній існував до 1966–1967 навчального року). Згідно з новими планами набору, на перший курс економічного факультету було зараховано 71 особу, а на відповідний курс агропедагогічного — 49 осіб.

У 1962 році інститут очолив випускник Харківського зоотехнічного інституту Микола Олександрович Добровольський. У жовтні 1962 року утворено окремий деканат заочного навчання. При цьому перші та другі курси були виділені в окремий факультет, який отримав назву загальнонаукового.

Цікавими були спеціальності, за якими готували студентів: економіка і організація сільського господарства, бухгалтерський облік, статистика, фінанси і кредит, економіка торгівлі, економіка промисловості, товарознавство промислових товарів, агрономія, плодоовочівництво і виноградарство, захист рослин, селекція і насінництво та агрохімія. Деканом заочного факультету (3–4 курси) став доцент Юрій Дмитрович Коротун, а деканом загальнонаукового (на базі якого в січні 1963 року було відкрите вечірнє відділення) — доцент Ольга Діомидівна Чупрун.

У 1963 році новим керівником інституту став Василь Іващенко. 1962 року в інституті було відкрито аспірантуру та факультет громадських професій, де готували лекторів, пропагандистів, спорторганізаторів, баяністів, бібліотекарів, есперантистів, фотолюбителів, журналістів,

Д. П. Литвинєць

Г. Ф. Огажін

З. К. Фомічова

О. Г. Сирцов

І. М. Масіч

О. А. Литвинєць

І. А. Олещенко

В. А. Кислий

М. Я. Кусайло

І. Д. Білоцерківець

О. В. Квасницький

Б. Г. Левицький

Ф. Г. Білецький

О. П. Бондаренко

Ф. Д. Рубін

Є. С. Гуржій

керівників танцювальних колективів, інспекторів з охорони природи та комсомольських активістів. Першим багаторічним деканом ФГП на громадських засадах став викладач Федір Семенович Фаліков. Згодом факультетом керували Л. О. Охмат, А. І. Федоренко, Н. Г. Волик.

На час завершення відбудовного періоду в інституті функціонувало п'ять факультетів: агрономічний (декан — Михайло Чуб), зоотехнічний (Сергій Пономарьов), заочний (Юрій Коротун), загальнонауковий (Ольга Чупрун). Деканом економічного та агропедагогічного факультетів (до призначення ректором) був Василь Іващенко. Посаду проректора з навчальної роботи обіймав Гаврило Базилевич, а з наукової (на громадських засадах) — Семен Кузьменко. Директором навчально-дослідного господарства «Брецьківка» був Олексій Яковенко. Директором однорічної школи і шестимісячних курсів з підготовки керівних кадрів колгоспів і радгоспів та техніків штучного запліднення сільгосптварин була Катерина Савенко. Бібліотекою завідувала Галина Середа.

Щодо кадрового складу викладачів, то він був таким: докторів наук — п'ятеро (з них професорів — четверо), кандидатів наук — 50 (з них доцентів — 28), старших наукових співробітників — двоє. Не мали наукового ступеня і вченого звання 65 викладачів (42,2%).

Однією з найбільших за кількістю викладачів 1963 року була кафедра марксизму-ленінізму, яку очолював доцент Василь Пашенко, виконуючи водночас й обов'язки секретаря парткому. Проте кадровий потенціал цієї престижної, як на той час, кафедри був досить скромним: із 16 викладачів вчене звання доцента мали лише троє, ще стільки ж кандидатів наук перебували на посаді в. о. доцента, дві особи — старші викладачі, один викладач і сім асистентів. Помітною подією в житті цієї кафедри було рішення про перейменування її 1964 року на кафедру історії КПРС і філософії з подальшим відокремленням від неї курсу марксистсько-ленінської філософії і, відповідно, створення кафедри з вищезгаданою назвою. 17 червня 1968 року на кафедрі історії КПРС і філософії працювали доценти Василь Якович Пашенко, Гаврило Дмитрович Базилевич, Дмитро Павлович Литвинець, Григорій Федорович Огаїн, Ольга Діомидівна Чупрун, Олександр Георгієвич Сирцов, Петро Євменович Ходьков, старший викладач Іван Макарович Масич, викладачі Федір Семенович Фаліков та Ольга Антонівна Литвинець, асистент Зоя Костянтинівна Фомічова.

На іншій суспільній кафедрі — політичної економії, — працювали доценти І. А. Олещенко (завідувач), І. Д. Білоцерківець, К. І. Іващенко, старші викладачі М. Я. Кусайло та В. А. Кислий, а також асистенти Н. Г. Владичкін та А. І. Коваленко.

Секретар партійного комітету О. П. Шепітько та декан ФГП Ф. С. Фаліков на одному із засідань деканату

Група викладачів інституту, нагороджених урядовими нагородами: 1 ряд: П. В. Гурницький, С. І. Гльменюв, М. П. Кертік, Т. К. Старов, Ф. Г. Білецький, О. І. Алексєєва, І. Ф. Сушинський, 2 ряд: М. С. Телешев, Л. Л. Рубановський, В. В. Рудь, І. Д. Літвінов, К. Ф. Рубін, А. Г. Баранов, Д. І. Фурса

Спеціальні кафедри відігравали вирішальне значення в підготовці висококваліфікованих фахівців сільськогосподарського виробництва. Саме представники спеціальних кафедр свого часу отримували найвищі урядові відзнаки — звання Героя Соціалістичної Праці — академік АН УРСР О. В. Квасницький, орден Леніна — професор Б. Г. Левицький, О. П. Бондаренко, В. П. Кушніренко, Ф. Г. Білецький, Є. С. Гуржій, Ф. Д. Рубін, орден Трудового Червоного Прапора — доценти В. О. Іващенко, О. Д. Чупрун. Також урядових відзнак удостоєні В. Я. Пашенко, І. А. Олещенко, професор Фалілев.

ВИЗНАННЯ ІНСТИТУТУ

Завершення процесу формування структури Полтавського сільськогосподарського інституту припадає на середину 1960-х років, коли, відповідно до наказу Міністерства сільського господарства СРСР від 19 травня

*Студенти першого випуску економічного факультету.
У центрі — перший декан економічного факультету,
доцент А. О. Горський, 1965 рік*

*Студенти агрономічного факультету вивчають гербарій
бур'янів. Заняття проводять доценти М. Я. Гетта
(другий праворуч) та Ф. Г. Білецький, 1960 рік*

1966 року, було відкрито факультет механізації. У 1966–1967 році в інституті функціонувало вже сім факультетів. Окрім агрономічного, зоотехнічного, економічного та факультету механізації, діяли ще заочний та загальнонауковий (до серпня 1967 року). Був також один факультет, який з 1962 року функціонував на громадських засадах — факультет громадських професій. На 24-х кафедрах працювали 142 штатні викладачі, з яких п'ятеро — доктори наук, професори, і 52 — кандидати наук, доценти.

Протягом року два викладачі захистили докторські дисертації, а чотири — кандидатські. Це був показник успіху, якого інститут не знав досі. У 1960-х роках з'явилася така форма організації й оплати наукових досліджень, як госпдоговірна тематика. 1967 року над госпдоговірними темами працювали викладачі чотирьох кафедр. Загальна сума підписаних із сільськогосподарськими підприємствами Полтавської і Кіровоградської областей угод становила 7966 крб. Зусиллями викладачів кафедр загального землеробства, молочного скотарства, загального тваринництва, сільськогосподарських машин та інших до наукової роботи були залучені сотні студентів. Кращі роботи рекомендували для участі у ювілейній міжуніверситетській науковій конференції вищих навчальних закладів Міністерства сільського господарства СРСР. Студенти п'ятого курсу Микола Опара (агрономічний факультет) та Анатолій Конотоп (зоотехнічний факультет), які взяли участь у згаданій

конференції, були нагороджені грамотами Головного управління вищої й середньої сільськогосподарської освіти Міністерства сільського господарства СРСР. На початку 1968 року до керівництва інститутом повернувся колишній ректор Микола Добровольський, який перед цим близько п'яти років обіймав посаду секретаря обласного комітету партії. Саме на час його 20-річного керівництва інститутом припадають найвизначніші успіхи колективу викладачів і співробітників.

За результатами 1968–1969 навчального року інститут було нагороджено пам'ятним Червоним Прапором обкому, облвиконкому та облпрофради. Далеко не кожний з більш як сотні вищих сільськогосподарських навчальних закладів СРСР міг похвалитися такими показниками, якими пишався колектив ПСГІ.

При загальному контингенті студентів 3267 осіб, з яких 1352 навчалися на денній формі, інститут мав 12 лекційних аудиторій і 37 аудиторій для лабораторних занять. Матеріальна база інституту була такою: два навчальні корпуси, три гуртожитки, бібліотека з книжковим фондом близько 200 тис. примірників. Для повного забезпечення студентів аудиторним фондом інститут будував корпус факультету механізації.

Зданий в експлуатацію навчальний корпус № 3 розмістив у своїх стінах аудиторії, лабораторії та майстерні для навчання студентів-механіків

Для практичного навчання і надалі використовували господарство у с. Бречківка. Для студентів агрономічного факультету було відведено дослідне поле площею 40 га, насіннева лабораторія та ентомологічний пункт.

Студенти зооінженерного факультету здобували практичні навички на тваринницьких фермах, де утримувалося 350 голів великої рогатої худоби. У розпорядженні студентів був також пункт штучного запліднення тварин, свиноферма, ферма великої рогатої худоби з обладнанням для механічного доїння і кормоцех.

Для проходження навчальної й виробничої практик студенти факультету механізації використовували полігон. У механічній майстерні навчоспу вони ремонтували сільськогосподарські машини, здійснювали технічний догляд, виконували на відповідних машинах комплекс сільськогосподарських робіт. У ті роки

*Робота ДЕКу на економічному факультеті. Зліва направо:
М. Д. Мойся, декан факультету М. П. Полянський, І. В. Попович, ректор В. О. Іващенко, Л. Л. Рубановський, 1965 рік*

доброю традицією в країні була організація студентських будівельних загонів. В інституті ж протягом майже десяти років діяв сільськогосподарський збиральний загін, який майже весь літній період працював на збиранні зернових польових культур спочатку в навчгоспі, потім — у колгоспах, прилеглих до міста Полтави районів. Праця студентів була гідно відзначена як місцевим керівництвом, так і урядом СРСР. У 1973 році студенти-комбайнери факультету механізації сільського господарства були нагороджені урядовими нагородами. Студент Василь Демидовський одержав орден «Знак Пошани», Михайло Стеценко — медаль «За доблесну працю», Володимир Дмитренко та Іван Худієнко — медалі «За трудову відзнаку».

Задовільними були й побутові умови студентів, які мешкали у трьох гуртожитках, обладнаних побутовими кімнатами, кухнями, кімнатами для харчування, прання білизни та душовими відділеннями. До їхніх послуг надавався спортзал, літні спортмайданчики та літній спортивно-оздоровчий табір на березі Ворскли, у якому щорічно відпочивало від 600 до 650 осіб. Інколи (наприклад, у 1968 році) кількість студентів і викладачів, хто відпочивав у ньому, досягала 920 осіб.

Першим директором спортивно-оздоровчого табору був Микола Григорович Ворона, потім за сумісництвом в різні роки там працювали В. Д. Переверзєв, В. К. Кулик, Б. О. Коломієць, Є. Р. Телюк.

Помітними успіхами в навчально-виховному процесі колектив інституту відзначився і наступного, 1969–1970 навчального року. Доценти Іван Миколайович Голубинський та Євдокія Сидорівна Гуржій захистили докторські дисертації, а Зоя Фомичова, Василь Косенко, Григорій Сердюк, Валентина Тимківська, Григорій Левін, Олександр Пипко та Володимир Мартусь стали кандидатами наук.

Значно поліпшилося технічне забезпечення навчального процесу, чому сприяла закупівля різноманітного обладнання.

За досягнуті успіхи з підготовки висококваліфікованих кадрів для сільського господарства та з нагоди 50-річчя з дня заснування інститут Указом від 12 листопада 1970 року був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

Професор М. Я. Гетта зі студентами агрономічного факультету під час практики з ґрунтознавства, 1966 рік

Члени ДЕКу на агрономічному факультеті (зліва направо): Є. С. Гуржій, М. О. Зеленський, М. І. Осадчий, К. С. Карандюк, М. В. Чуб, П. В. Гурницький, 1968 рік

Герой Соціалістичної Праці, академік НАН України О. В. Квасницький серед випускників зоотехнічного факультету, 1969 рік

Перший декан факультету механізації сільського господарства, доцент Д. П. Савенко та студенти першого випуску, згодом доценти навчального закладу (зліва направо): В. М. Бовсунівський, М. І. Запорожець, В. М. Арендаренко, П. П. Ярошенко, Г. О. Лапенко, 1975 рік

Наступного навчального року інститут придбав чимало нового обладнання, серед якого були телевізори, кадр- і діaproектори та ОМ «ВІПМ-2», «Промінь-2», «Іскра-2», НАІРІ —2, НАІРІ —3,2, перфораційні машини. Досі в навчальному процесі використовували обчислювальні пристрої — арифмометри «Фелікс», «Бистриця», «Zoemtron», «Елка».

Успішність студентів зросла з 96,6% до 97,1%. Найкраще навчалися студенти агрономічного факультету, де середній бал становив 4,1. Далі — економічний факультет — 4,0; факультет механізації — 3,8, і, нарешті, зоотехнічний факультет — 3,8 бали.

Студенти факультету механізації сільського господарства, нагороджені урядовими відзнаками, зліва направо: Михайло Стеценко, Володимир Дмитренко, Іван Худієнко, Василь Демидовський, 1973 рік

Успіхи колективу інституту в навчально-виховному процесі помітило керівництво країни. Результатом стало нагородження його 1971 року орденом Трудового Червоного Прапора. Таку ж відзнаку 8 квітня 1971 року одержали й окремі викладачі, серед яких була і кандидат історичних наук, доцент кафедри історії КПРС Ольга Чупрун.

Упродовж 1970–1980 років інститут неодноразово брав участь у ВДНГ УРСР та СРСР, за результатами яких був нагороджений відповідними дипломами.

Вручення Почесної грамоти Президії Верховної Ради УРСР на урочистому зібранні колективу інституту, 1970 рік

Типовими для всього інституту були показники одного з найстаріших факультетів — агрономічного. Протягом 1974–1975 навчального року 25,8% студентів склали сесію на «відмінно», 42,5% — на «добре». Одним із найважливіших факторів високого рівня успішності на цьому факультеті став кадровий склад викладачів: із 32 штатних працівників п'ятеро мали звання професора, один — доктора наук, 19 — доцентів, троє — кандидатів сільськогосподарських наук, шестеро — асистентів і один старший викладач. Отже, вчені звання і ступінь мали 78% усіх викладачів. З-поміж вищих навчальних закладів сільськогосподарського профілю це був один із найвищих показників у СРСР. Навіть на такому факультеті, як зоотехнічний, де контингент студентів традиційно мав порівняно низьку успішність, показники навчальної роботи 1974/75 року були досить високими.

Наукові ступені та звання тут мали 69,7% викладачів. З усіх студентів, які складали іспити у літню сесію, добрі та відмінні оцінки одержали 76,0%, а загальна

Викладачі факультету механізації сільського господарства доцент В. А. Мірошніченко, старші викладачі А. О. Єзерська та А. Г. Штомпель на благоустрої території, 1975 рік

успішність сягнула 96,6%. Що стосується економічного факультету, то забезпечення його викладачами з науковими званнями і ступенями було далеким від бажаного (46,5%). Проте якість навчально-виховної роботи була тут достатньо високою завдяки конкурсному відбору на цей престижний в усіх відношеннях факультет.

Основний контингент студентів, як і раніше, формувався за рахунок випускників сільських загальноосвітніх шкіл. Якщо протягом 1966–1970 років питома вага мешканців села сягала 94,3%, то через два десятиліття їх стало на 6% менше, проте і в 1980-х роках вони становили абсолютну більшість — 88,3%. Відповідно зросла кількість тих, хто мешкали в місті: 5,7% в 1966–1970 роках і 11,7% в 1981–1985 роках. Особливо помітно серед першокурсників зросла кількість випускників полтавських шкіл: з 4,6% в 1966–1970 роках до 10,9% в 1981–1985 роках.

Аналізуючи контингент першокурсників протягом 1966–1985 років, варто звернути увагу на такий показник, як стипендіати підприємств агропромислового комплексу. Якщо 1966–1970 років їх було 38,4%, то через два десятиліття їхня кількість збільшилася в 1,7 разів (близько 66,5%).

Для суттєвого поліпшення матеріального становища професорсько-викладацького складу та забезпечення тіснішого зв'язку науки і практики, міністерства вимагали від вищих навчальних закладів посилити увагу до господаровірних робіт. Наприкінці 1980-х років

Випробування пристрою для внесення РКД, запропонованого вченими для підживлення сільгоспкультур

Оголошення підсумків роботи Державної екзаменаційної комісії на економічному факультеті. В президії зліва на-право: доцент О. Ф. Гришин, декан факультету, доцент М. П. Полянський, доценти А. П. Гречко, Г. А. Паламарчук, М. А. Самчук, 1985 рік

Практичне заняття зі студентами зоотехнічного факультету проводить завідувач кафедри мікробіології, професор К. П. Чепуров, 1976 рік

науково-дослідна робота в інституті здійснювалася з 18 комплексних тем таких напрямів: розробка нових високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур; створення прийомів підвищення родючості ґрунтів; розробка наукових основ підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин; створення і вдосконалення засобів комплексної механізації сільського господарства; розробка теоретичних основ підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах повного госпрозрахунку.

Що ж до госпдоговірної тематики, то 1988 року її виконували (у різних обсягах) всі чотири факультети. Окремі розробки вчених інституту одержали високу оцінку наукової громадськості Радянського Союзу.

Наприклад, у 1987 році на ВДНГ СРСР демонструвалися два експонати: комбінований агрегат для безвідвального оброботу ґрунту (автори — Федір Моргун, Микола Добровольський, Олександр Кулик та Людмила Кайшева) і станок з електрообігрівачем для утримання свиноматок (Володимир Мурзін). Автори першого експонату були нагороджені золотою, срібною і двома бронзовими медалями ВДНГ СРСР, а винахідник другого — грошовою премією Держагропрому СРСР. Золота медаль, якою відзначені полтавці, була, починаючи з 1971 року, єдиною нагородою такого рівня.

У звітах про фактичний економічний ефект від впровадження у виробництво наукових розробок вчених Полтавського сільськогосподарського інституту упродовж 1970–1980 років фігурували вже не сотні тисяч, а мільйони і навіть десятки мільйонів карбованців:

1971–1975 роки — 643,0 тис. крб., 1976–1980 роки — 1012 тис. крб., 1981–1985 роки — 18642,9 тис. крб.

Із впровадженням у виробництво наукових розробок особливих проблем не виникало, чого не можна сказати про підготовку дисертацій. Найуспішнішим у цьому плані був період 1971–1975 років, коли 33 співробітники інституту захистили кандидатські дисертації, тоді як протягом 1976–1985 років — усього 19.

Станом на 6 червня 1988 року з 217 викладачів наукові звання і ступені мали 118 (54,3%) осіб, що не повністю забезпечувало потреби інституту. Як і раніше, більшість кафедр очолювали не професори, доктори наук, а доценти, кандидати наук.

Незаперечним досягненням інституту в 1960–1980-х роках є стовідсоткове забезпечення студентів денної форми навчання гуртожитками. До послуг студентів і викладачів був санаторій-профілакторій «Наталка Полтавка» на 100 місць, майстерня з ремонту і пошиву одягу, приміщення студентського клубу на 120 місць, студентський клуб-кафе на 80 місць, спортивно-оздоровчий табір на 100 осіб за зміну тощо. У 1983 році була збудована студентська їдальня на 330 місць, відкрито три буфети з лінією роздавання гарячих страв.

Особливої уваги заслуговує студентський санаторій-профілакторій, який почав працювати 1978 року, головною перевагою якого було те, що він мав стаціонарну форму обслуговування з безперервним графіком роботи. Серед тих, хто розпочинав діяльність санаторію-профілакторію, були старша медсестра А. П. Білодід, медсестри В. С. Жадан, В. В. Гриніна, О. В. Рибак, Н. П. Яковенко, головні лікарі В. С. Стівбун, Б. К. Хавер, лікарі-ординатори

Викладачі кафедри управління сільськогосподарським виробництвом Ю. О. Чернівецький (верхнє фото) та Г. А. Паламарчук (нижнє фото, праворуч) під час занятя, 1972 рік

Нові будівлі спортивно-оздоровчого табору в с. Петрівка

Гуртожиток № 5 для іноземних громадян

Турнір із шахів у шахматному клубі кафедри фізичного виховання і спорту

А. Л. Леонов, Л. І. Майборода, М. Ф. Лебедев, лікар-стоматолог Б. В. Стеценко, комірник О. П. Грущенко. Свого часу головними лікарями працювали А. О. Юхименко, Г. М. Биков, П. П. Погребняк, лікар-стоматолог В. П. Ольховський, лікарі Л. П. Гладка, Т. П. Гармаш, старша медсестра В. П. Солов'ян, медсестри О. П. Ключник, Л. М. Дяченко, Н. М. Опара, Н. К. Денисенко, кухарі Н. В. Борицький, Л. В. Остапчук, С. І. Шевченко, В. К. Бордюг, офіціанти їдальні В. М. Рікман, Т. Г. Одуд, М. В. Литовченко, Л. В. Кривсун. Бухгалтерами працювали Л. Я. Іщенко, Н. М. Котелевська, В. О. Сусліна. На жаль, через майже 35 років успішної роботи санаторій-профілакторій призупинив свою діяльність за рішенням директивних органів.

У січні 1981 року у Полтавському сільськогосподарському інституті розпочалося будівництво комплексу споруд факультету з підготовки іноземних громадян. Наприкінці 1986 року було введено в дію першу чергу

комплексу у складі гуртожитку на 335 місць і блоку обслуговування.

Навчальний корпус для іноземних громадян, введення у дію якого було запланованим на 1987 рік, почали будувати наприкінці 1985 року. Однак відсутність необхідних матеріалів та потрібної кількості працівників не давали змоги реалізувати задумане аж до 1991-го. Представники різних країн Азії, Африки та Латинської Америки, які почали навчання на підготовчому факультеті інституту у 1980 році, продовжували здобувати освіту (і мешкати) у переобладнаному належним чином студентському гуртожитку.

За роки ректорства М. О. Добровольського посаду проректора з навчальної роботи обіймали І. А. Твердохлібов та Д. М. Фесенко, проректора з наукової роботи — О. О. Плахотнік, Л. К. Войтов, І. І. Пестов, О. О. Захарченко. Проректорами із заочної освіти були К. С. Карандюк та О. О. Захарченко, проректором з підвищення кваліфікації — К. П. Савенко. Проректорами з адміністративно-господарської роботи — Г. Т. Ошкадьоров, А. А. Кочерга, з будівництва — М. Ю. Пунтус. Бухгалтерію очолював В. М. Ізмайлов, потім — Г. Г. Ландик.

Велику увагу в ті часи приділяли формуванню у майбутніх фахівців у галузі сільського господарства марксистсько-ленінського світогляду. Партком інституту фактично був другою за значенням структурною одиницею після ректорату. На парткомі розглядалися питання навчально-виховної і наукової роботи, а також господарської діяльності. У різні роки партком очолювали Василь Пашенко, Олександр Шепітько, Ілля Левченко, Григорій Лапенко, Віталій Нагаєвич, Анатолій Кочерга. Чисельною була також комсомольська організація інституту: членами комсомолу були зазвичай усі студенти денної форми навчання. Очільниками комітету ЛКСМ у різний час були Віктор Педченко, Микола Кириченко, Ольга Гришина, Володимир Містюк, Юлія Ворона, Юрій Руденко, Ольга Цехмістренко, Ірина Шупік.

У 1986 році, коли сталася аварія на Чорнобильській АЕС, викладачі і співробітники відгукнулися на призив військоматів і взяли участь у ліквідації наслідків катастрофи. Серед ліквідаторів були кандидат

Учасники наукової конференції

«Студент і науково-технічний прогрес», 1985 рік.

У першому ряду (зліва направо): доцент В. О. Пилипець, секретар комітету ЛКСМУ О. О. Цехмістренко, доцент А. І. Пилипенко, професор Ю. М. Брунер, проректор, доцент І. П. Браженко, доценти І. І. Пестов, В. М. Самородов, професори В. Д. Муха, П. Я. Біленко, старший лаборант Л. Я. Топор-Гілка серед студентів-учасників конференції

Керівництво навчального закладу, 1988 рік.

Зліва направо: секретар парткому О. П. Шенітько, ректор інституту М. О. Добровольський, проректор з навчальної роботи Д. М. Фесенко, проректор з наукової роботи Л. К. Войтов, проректор із заочної освіти О. О. Захарченко, декан агрономічного факультету В. І. Москаленко

Проректор з наукової роботи, доцент І. П. Браженко вітає делегатів науково-практичної конференції «Студент і науково-технічний прогрес», 1985 рік

сільськогосподарських наук, доцент Сергій Олексійович Ульянов, старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту Віктор Петрович Бондаренко, столяр Олександр Леонідович Воловик, шофер Володимир Степанович Федорченко.

Гордістю Полтавського сільськогосподарського інституту десятки років було навчально-дослідне господарство, розміщене у с. Бречківка (з 1970 року — навчгосп «Ювілейний»). Спеціалізуючись, головним чином, на вирощуванні зернових, навчгосп «Ювілейний» протягом 1961–1965 років з розрахунку на 100 га орної землі виробляв 1037 ц зерна, тоді як протягом 1981–1985 років — удвічі більше (2160 ц). Ріст становив 208,3%, тоді як відповідний показник в усіх вищих сільськогосподарських навчальних закладах СРСР — 147,0%. Ще нижчим цей показник виявився в Полтавському науково-дослідному інституті свинарства — 146,9%, Полтавському районі — 136,0%, Полтавській області — 133,5% і Полтавській сільськогосподарській дослідній станції — 121,4%. З розрахунку на душу населення навчгосп упродовж 1981–1985 років виробляв 1798 кг зерна, що було майже вдвічі більше, ніж в аналогічних закладах Радянського Союзу (909 кг) й на 203,2% більше аналогічних даних по господарствах Полтавського району.

Вражаючими виявилися й результати роботи тваринницьких ферм. Надої молока на одну корову протягом 1981–1985 років становили в середньому 5365 кг на одну корову (що було рекордним показником), що на 214,0% більше порівняно з 1961–1965 роками. В інших вищих сільськогосподарських навчальних закладах країни відповідний показник був майже вдвічі меншим — 118,2%. Така ж картина спостерігалася, якщо порівнювати динаміку виробництва м'яса з розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь.

Протягом 1960–1980-х років навчгосп «Ювілейний» забезпечив зростання виробництва м'яса з 96,0 ц у 1961–1965 роках до 227,1 ц у 1981–1985 роках. Зростання становило 263,9%. Вищі навчальні заклади Держагропрому СРСР відставали за цим показником майже удвічі.

Як відомо, узагальненим показником господарської діяльності є рентабельність. Хоча за два десятиліття в

Керівництво області, науковці і виробничники оглядають ґрунтообробну техніку на майданчику інституту.

Зліва направо: перший секретар обкому партії Ф. Т. Морзун, ректор інституту, доцент М. О. Добровольський, професор М. К. Шикла, голова колгоспу «Прогрес» А. Л. Фисун, народний академік Т. С. Мальцев, голова колгоспу «Більшовицька праця» М. К. Мороз

навчгоспі Полтавського сільськогосподарського інституту і не вдалося її подвоїти, проте і тут спостерігалася очевидне зростання: 22,2% упродовж 1983–1987 років (зростання — 127,3%).

Навчальне господарство було потужним науково-виробничим підрозділом не тільки на Полтавщині, а і в Україні та СРСР. Про це свідчать як виробничі показники, так і численні нагороди, які воно одержувало від республіканських та союзних партійних, господарських органів і громадських організацій. Наприклад, у 1980 році колектив навчгоспу «Ювілейний» нагороджений Перехідним Червоним Прапором ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ за досягнення високих результатів у Всесоюзному соціалістичному змаганні за підвищення ефективності виробництва і якості робіт та успішне завершення десятої п'ятирічки. Цієї ж відзнаки господарство було удостоєне у 1982 році — за досягнення найбільш високих та стійких показників у виконанні планів і підвищених зобов'язань.

1982 року навчгосп «Ювілейний» занесено до Книги Трудової Слави Полтавщини. У 1984 році Рада Міністрів Української РСР, Українська Рада профспілок

Головний економіст К. І. Панасенко, директор М. К. Рикун та головний бухгалтер Н. Є. Березницька представляють здобутки навчгоспу на «Сорочинському ярмарку»

Урочисте засідання колективу інституту з нагоди 75-річчя від дня заснування. Святкову доповідь виголошує ректор інституту О. М. Куценко

нагородили його колектив Почесним дипломом та присвоїли звання «Радгосп високої культури землеробства». Звісно, це не повний перелік досягнень та нагород господарства.

У різні роки директорами навчгоспу «Ювілейний» працювали згадані раніше М.М. Вітавський, А.П. Нікон, О. П. Яковенко, В. В. Моргуль, В. О. Пабат, Г. В. Костогриз, В. І. Бабій, М. К. Рикун, Н. Є. Березницька. Головними спеціалістами-керівниками різних галузей господарства були І. Є. Спиця, А.І. Борух, В. К. Тронь, Г. П. Шевель, М. К. Рикун, В. І. Березницький, В. М. Рикун, С. Л. Мовчан, А. М. Передерій, В. С. Антонець, Є. І. Снитко, К. І. Панасенко, П. Г. Керекелиця, В.І. Глінський, К. В. Шило, Г. О. Момот, М. П. Ханко, М. С. Лях, С. Л. Макаренко, І. В. Супрун, М. П. Михайлик, В.О. Глушко.

У 1988 році Полтавський сільськогосподарський інститут очолив професор Олександр Михайлович Куценко — академік Української академії екологічних наук, заслужений працівник народної освіти України. Під його керівництвом було створено навчально-науково-виробничий комплекс у складі восьми навчальних і науково-дослідних закладів, станцій і фірм аграрного профілю. Заснування комплексу позитивно позначилося на кадровому складі викладачів інституту. У ньому почали працювати такі знані у своїх галузях фахівці, як академіки Г. П. Жемела та В. П. Рибалко, член-кореспондент УААН В. Д. Березовський, доктори біологічних та сільськогосподарських наук, професори, відомі науковці А. А. Герасимчук, А. Ф. Карішева, В. М. Писаренко, В. М. Рабштина, С. С. Бакай, І. С. Трончук та інші. У ці роки відкрито низку нових кафедр, а зооінженерний факультет у 1992-му реорганізовано у факультет ветеринарної медицини. Ректор О. М. Куценко разом з колегами вченими-лікарями ветеринарної медицини обґрунтував необхідність створення у виші цього дуже важливого структурного підрозділу. Факультет готував ветеринарних лікарів і зооінженерів, його першим деканом став доцент В. С. Тендітник. У 1995 році в інституті з'явився перший комп'ютерний клас, укомплектований комп'ютерами ІВМРС. За каденції О. М. Куценка на посаді ректора інституту навчальний заклад у 1995 році відсвяткував

своє 75-річчя з дня заснування. На захід були запрошені представники Головного управління вищої та середньої сільськогосподарської освіти Міністерства сільського господарства СРСР, керівництво Полтавської області та міста Полтави, ректори полтавських навчальних закладів, відомі випускники-виробничники, представники наукових установ та громадських організацій міста й області, професорсько-викладацький колектив і студенти інституту, представники навчгоспу. Делегацію від Курганського сільськогосподарського інституту очолював ректор інституту, доцент Віктор Дмитрович Павлов.

Уряд України належно оцінив працю освітян вишу. За успіхи в науковій та навчально-виховній роботі почесними званнями були відзначені: завідувач кафедри екології і ботаніки, професор В. М. Писаренко — «Заслужений діяч науки і техніки України»; доцент В. М. Самородов — «Заслужений винахідник України»; головний агроном навчгоспу «Ювілейний» М. К. Рикун — «Заслужений працівник сільського господарства України»; декан факультету механізації сільського господарства, доцент Д. П. Савенко, доцент І. Д. Ватуля і ректор О. М. Куценко — заслужені працівники народної освіти України.

Діяльність О. М. Куценка на посаді ректора у 1996–1998 роках була перервана роботою в Міністерстві аграрної політики України, де він обіймав посаду заступника міністра. Згодом Олександр Михайлович повернувся до Полтави і став завідувачем кафедри рослинництва.

Восени 1996 року ректором інституту було обрано доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка Української академії екологічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, завідувача кафедри екології та ботаніки Віктора Писаренка. Саме на його каденцію випала нелегка ноша організатора навчально-виховного процесу в умовах ринкової трансформації виробничих відносин.

До проголошення України незалежною державою і відповідно заміни командно-адміністративних методів господарювання на ринкові Полтавський державний сільськогосподарський інститут підготував понад 77 тис. фахівців для аграрного сектору країни. Серед

*Ректори навчального закладу
О. М. Куценко, М. О. Добровольський, В. М. Писаренко*

його випускників було 12 героїв Соціалістичної Праці, шестеро лауреатів Ленінської і Державних премій СРСР та УРСР, 12 академіків і членів-кореспондентів АН СРСР і АН УРСР.

ШЛЯХ ВІД ІНСТИТУТУ ДО УНІВЕРСИТЕТУ. ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

З 1993 року для впорядкування системи підготовки спеціалістів і підвищення якості освіти Міністерство освіти України здійснює ліцензування, атестацію й акредитацію закладів вищої освіти. Рішенням Міжгалузевої акредитаційної комісії (МАК) від 29 вересня 1993 року вперше були ліцензовані й акредитовані спеціальності «Аграрний менеджмент» (50 осіб), «Агрономія» (75), «Ветеринарна медицина» (75), «Зооінженерія» (25), «Механізація сільського господарства» (75), «Облік і аудит» (75 осіб).

Загалом інститут був акредитований за III освітньо-кваліфікаційним рівнем. Підготовка спеціалістів відбувалася виключно коштом державного бюджету. Близько 75% ліцензованого обсягу становили абітурієнти сільської місцевості.

Рішенням Головного управління акредитації Міністерства освіти України був збільшений ліцензований обсяг за спеціальністю «Зооінженерія» до 50 осіб за IV ОКР. З усіх спеціальностей підготовки фахівців інституту було надано право на прийом іноземних громадян, встановлено ліцензовані обсяги для факультету підвищення кваліфікації (500 осіб) та факультету підготовки іноземних громадян (100).

Протягом 1997–2002 років держзамовлення підготовки спеціалістів на денну форму навчання зменшилося з 60% до 28,5% від ліцензованого обсягу, а в 2006 та 2007 роках зросло до 34,4%, 2008-го становило 45,7%. На заочну форму навчання державне замовлення

зменшилося з 28% (1997) до 10,1% (2005–2007) і далі до 8,1% (2008).

У 1990-і роки зміни стосувалися не лише інституту як юридичної особи, а й кожного факультету, кожної окремої кафедри. З року в рік зростала кількість студентів, зарахованих на навчання за контрактом. Було відкрито нові кафедри, новий навчальний корпус, нові структурні підрозділи.

Зокрема, в 1998 році відбувся поділ найбільшого за кількістю студентів економічного факультету на два самостійні: факультет обліку та аудиту, який очолив доктор економічних наук, професор, відомий учений у галузі статистики А.Т. Опря, і факультет економіки та менеджменту, деканом якого став доктор економічних наук, професор В. І. Перебийніс. Цього ж року відбувся перший випуск лікарів ветеринарної медицини.

Влітку 1997 року на базі інституту був створений навчально-науково-виробничий комплекс, до складу якого увійшли: Полтавський державний сільськогосподарський інститут, Інститут свинарства УААН, Полтавська філія Інституту ветеринарної медицини, Хорольський агропромисловий коледж, Полтавський аграрний коледж управління і права, Березовгородський радгосп-технікум, Лубенський сільськогосподарський технікум бухгалтерського обліку, Полтавський технікум м'ясної промисловості, Полтавське науково-виробниче об'єднання «Еліта», Веселоподільська селекційно-дослідна станція УААН, Устимівська дослідна станція рослинництва УААН та навчально-дослідне господарство «Ювілейний».

У 1998 році інститут отримав право готувати спеціалістів з усіх спеціальностей (окрім ветеринарної медицини) за екстернатною формою навчання. Набір студентів був встановлений у межах 5% від ліцензованого обсягу підготовки за відповідною спеціальністю із заочної форми навчання.

Освітня галузь перебувала на початковому періоді реформ, які полягали у створенні умов для навчання студентів за європейськими стандартами та підвищенні якості освіти. Тож були вивчені шляхи вдосконалення

Перший випуск лікарів ветеринарної медицини. У першому ряду зліва направо: М. Д. Замазій, П. П. Герцен, В. М. Писаренко, М. І. Залудяк, П. П. Достоевський, С. В. Аранчій, декан факультету В. С. Теодітшик, 1997 рік

Здобувачі вищої освіти факультету ветеринарної медицини здобувають досвід оперативного втручання. Операцію проводить професор Б. П. Киричко

Практичні заняття зі студентами на кафедрі ремонту машин і технології конструкційних матеріалів

освіти, приділено максимальну увагу виконанню завдань, які постали перед колективом, розроблена програма розвитку інституту.

Важливим чинником інтеграції в європейську систему освіти є рівень матеріально-технічної бази вишу, яка залежить від фінансування, отриманого насамперед за рахунок контрактної форми навчання. Якщо на навчання 1997–1998 року ліцензований обсяг набору становив 450 осіб, то у 2001–2002 роках — 805 осіб, у 2010–2011-х — 930. До того ж, за скороченим терміном навчання (після коледжів і технікумів) на денну форму зараховано 144 особи, а на заочну — 253 особи. Загальна кількість студентів на той період становила 6 937 осіб. Інститут увійшов у десятку потужних аграрних закладів вищої освіти України.

Через збільшення контингенту студентів на контрактній формі навчання надходження позабюджетних коштів (коштів спецфонду) зросло з 967 тис. грн. 1997 року до 4,7 млн. грн. у 2001 році. До кінця 2011 року ця цифра вже становила 37,6 млн. грн. Річний обіг коштів досягнув 62 млн. грн.

Стабільний фінансовий стан давав змогу покращувати матеріально-технічну базу, методичне забезпечення навчального процесу, сприяв наблизенню вишу до європейських стандартів освіти.

В інституті було введено в експлуатацію четвертий навчальний корпус, відкрито кафедру

мистецтвознавства з центром дозвілля студентів (корпус № 5), тривав ремонт аудиторій, до всіх корпусів добудовано вестибюлі. Парк комп'ютерів до 2011 року нараховував понад 600 одиниць техніки, фінансувалося видання підручників і навчальних посібників та придбання навчальної й наукової літератури. В освітній процес постійно впроваджували комп'ютерні технології, обладнано аудіо- і відеотехнікою аудиторії, створено електронну мережу з виходом в Інтернет; засновано журнал «Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту», який згодом став фаховим виданням.

І сталася подія, яка назавжди увійшла в історію закладу. На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 липня 2001 року «Про створення Полтавської державної аграрної академії», відповідно до наказу Міністерства аграрної політики України від 18 вересня 2001 року та згідно з наказом ректора від 4 вересня 2001 року, на базі Полтавського державного сільськогосподарського інституту було створено Полтавську державну аграрну академію. Зміна статусу відбулася за каденції ректора Віктора Микитовича Писаренка — доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого діяча науки та техніки України, академіка Української академії екологічних наук.

Нову еру виш «зустрів» у новому статусі, з новим «обличчям».

Що за цим? Солідний професорсько-викладацький колектив. Освітній процес забезпечують близько 300 науково-педагогічних працівників, серед них 200 кандидатів наук, доцентів, 36 докторів наук, професорів, семеро академіків і членів-кореспондентів НААН. Загальна кількість студентів, враховуючи сім коледжів, — понад 9 тисяч, зокрема понад 5 тисяч осіб здобувають освіту на денному відділенні.

2001 року розпочав самостійну діяльність факультет ветеринарної медицини, а на базі спеціальності «Зооінженерія» продовжував функціонувати зооінженерний факультет. Деканом факультету ветеринарної медицини призначено доцента П. П. Шатохіна.

Чи не найважливішим чинником розвитку вишу є його наукова робота. У ПДАУ успішно функціонує

Заняття зі студентами з дисципліни «Фізіологія рослин» проводить доцент П. І. Бондар

Виставка-музей сільськогосподарської техніки інженерно-технологічного факультету

аспірантура, у якій на початку 2000-х навчалось понад 60 аспірантів. Крім того, дисертації готують близько 50 здобувачів наукового ступеня кандидата наук.

Працює й докторантура. За 2005–2010 роки захищено десять докторських і 74 кандидатські дисертації, отримано 33 патенти на винаходи, в українських і закордонних наукових виданнях надруковано 700 статей. Докторами наук стали В. М. Тищенко, С. М. Іванюта, А. В. Калініченко, Л. М. Шенгерій, М. В. Скрипка, М. Я. Шевніков, В. О. Євстаф'єва, С. Є. Кальян, Х. З. Махмудов і Б. П. Киричко.

Відкрито науково-дослідний інститут агрономії під керівництвом відомого селекціонера, доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого працівника сільського господарства України В. М. Тищенка. Сорти озимої пшениці, гороху, проса, створені науковцями, добре відомі і в нашій державі, і за її межами. Селекцією сої займається доцент, кандидат сільськогосподарських наук Л. Г. Білявська. Дослідження викладачів В. М. Самородова та С. В. Поспєлова з селекції і технології вирощування лікарських рослин, зокрема ехінацеї, відомі далеко в Європі. Тривають також дослідження з агроєкології й органічного землеробства.

У 2004 році лауреатами Премії Президента України для молодих учених стали доктори сільськогосподарських наук П. В. Писаренко та А. В. Калініченко, яких відзначено за цикл робіт на тему «Розробка наукових засад і практичних рекомендацій з формування екологічно збалансованих агроєкосистем». П. В. Писаренко здобув і грант Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених.

Селекційні посіви Інституту агрономії

Благодійний бал у Центрі дозвілля студентів університету

Навчальний корпус № 4, уведений в експлуатацію в 1997 році

З приходом до університету доктора технічних наук, професора А. А. Смердова розпочалися дослідження з відновлювальних джерел енергії. За активної участі доктора сільськогосподарських наук, професора А. В. Калініченка обладнана науково-практична лабораторія сонячних батарей, яка, крім наукових досліджень, забезпечує теплою водою душові кімнати п'ятого гуртожитку.

Відомі в Україні дослідження вчених університету з ветеринарної медицини, зооінженерії, механізації, економіки. Наукові розробки з оптимізації ринку плодоовочевої продукції завідувача кафедри маркетингу, доктора економічних наук, професора В. В. Писаренка ухвалені як рекомендації Міністерством аграрної політики України.

2001 року вийшов друком перший номер газети «Моя академія», яка відтоді створювала літопис академічного життя. Заснуванню часопису активно сприяли В. М. Нагаєвич, М. М. Опара, В. М. Самородов, П. В. Писаренко і весь ректорат. Завдяки головному редактору Наталії Швець, літературному редактору Раїсі Колесніковій та

Керівництво академії та провідні науковці на виїзному засіданні ректорату. Зліва направо: М. К. Рикун, Г. П. Жемела, А. А. Кочерга, В. М. Тищенко, В. М. Писаренко, М. М. Чекалін, Г. О. Лапенко, М. М. Опара, В. М. Нагаєвич, П. П. Шатохін, А. А. Поліщук, К. Д. Костоглод, 2002 рік

іншим членам редколегії газета користується популярністю серед викладачів і студентів. У 2008 році рішенням конкурсної комісії з проведення конкурсу на кращу газету серед вишів III-IV рівнів акредитації Мінагрополітики газета «Моя академія» посіла друге місце у творчому змаганні.

Коштом грантів створено редакційно-видавничий відділ, мовний центр і лабораторію агроекологічного моніторингу. У повному обсязі фінансувалися спортивні секції і гуртки художньої самодіяльності, проводилися необхідні ремонти.

Було збільшено кількість спеціальностей, згодом ліцензовані нові, перспективні: «Екологія», «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва», «Адміністративний менеджмент — МБА у сільському господарстві», «Економіка підприємства», «Фінанси».

Викладачі академії почали готувати сучасні лекційні і тренінгові курси, розробляти методики інтерактивного викладання і впроваджувати сучасні інформаційні технології. Активно налагоджували тісні зв'язки і взаємодію з бізнес-структурами, з виробництвом.

Доцент В. М. Калініченко у лабораторії відновлювальних джерел енергії, 2009 рік

23 жовтня 2003 року підписано договір між Полтавською державною аграрною академією і ПП «Агро-екологія» Шишацького району про створення на базі цього унікального господарства філії для практичної

підготовки студентів. Через певний час такий центр було організовано й на базі підприємства «Маяк» Котелевського району, а ще відкрито центр підготовки в центральному відділенні «Приватбанку». Працює навчально-дослідне господарство «Ювілейний».

Згідно з Болонською декларацією, в університеті впроваджена ступенева система освіти для усіх акредитованих спеціальностей: бакалаврат, магістратура, аспірантура.

28 травня 2004 року на базі академії створено регіональний академічний центр, до складу якого як структурні підрозділи увійшло сім навчальних закладів I та II рів-

нів акредитації — коледжі й технікуми аграрного профілю Полтавської області. Загальна кількість студентів регіонального центру становила близько 12 тис. осіб. Узгоджено навчальні плани, у повному обсязі функціонує ступенева система освіти, яка дає змогу зараховувати випускників коледжів і технікумів на навчання за скороченим терміном.

Ректорат університету та деканати активно впроваджували систему освіти, яка відповідає вимогам ХХІ ст. Це інтерактивні методи навчання, стажування та переддипломні практики у кращих фірмах і господарствах, виконання дипломних робіт на замовлення господарств, наближення діяльності навчальних курсів до реальних умов тощо.

Після того, як в Україні була введена система оцінки якості освіти на кожному рівні (акредитація), ПДАУ акредитований за IV рівнем.

Міжнародні зв'язки, стажування студентів і викладачів за кордоном, суттєве збільшення годин на вивчення іноземних мов, створення одного з кращих в

Україні мовного центру за підтримки Інституту Гете (Німеччина), який отримав ліцензію на проведення іспиту TestDaF, відповідали вимогам Болонської декларації щодо інтернаціоналізації освітнього процесу.

Згідно з європейськими системами, змінилася й організаційна структура освіти, чинні навчальні плани реалізували концепцію її безперервності. В університеті завжди працював факультет підвищення кваліфікації, але, зважаючи на сучасні вимоги, в 2004 році було створено Інститут післядипломної освіти.

За рахунок грантів Євросоюзу, разом з Університетом Хюенхайм (Німеччина) розроблений і з 2002 року на агрономічному факультеті впроваджений магістерський курс — еколого-економічне рослинництво, який був чи не найпершим в Україні навчальним курсом європейського рівня.

Європейські стандарти передбачають створення умов для здобування студентами двох спеціальностей — технічної (або технологічної) й економічної, що сприяє успішному працевлаштуванню випускників. В університеті практикується і цей напрям.

Коштом гранту Євросоюзу, разом з Університетом Вайнштефан (Німеччина) розроблено магістерський курс «МБА in agriculture» на факультеті економіки та менеджменту, що також сприяло кращому працевлаштуванню випускників. З цією метою відкрито маркетингову службу — Центр кар'єри, який згодом став відділом сприяння працевлаштуванню студентів і випускників.

У навчальному корпусі № 4 активно працює сучасна кафедра іноземних мов, яка є однією з кращих серед аграрних вишів держави.

За керівництва В. М. Писаренка в різні роки посаду проректора з навчальної роботи (які потім стали першими проректорами) обіймали В. М. Нагаєвич та В. І. Аранчій, проректорами з наукової роботи були Г. П. Жемела, В. С. Панькін, М. М. Опара, проректором з капітального будівництва — В. Т. Шинкаренко, проректором із міжнародних зв'язків — О. О. Горб, проректором з адміністративно-господарської роботи — В. І. Містюк, проректором із заочного навчання — О. С. Пипко, проректорами з науково-педагогічної роботи були О. М. Костенко та А. А. Кочерга.

У грудні 2011 року ректором академії була призначена кандидат економічних наук, професор В. І. Аранчій.

З моменту заснування вишу на посаді ректора працювало 16 чоловіків. Валентина Іванівна — перша жінка на цій посаді. Жіночий стиль керівництва — це виняткова особливість, яка характеризується турботою про колектив, господарським ставленням, чуйністю. Під її керівництвом ПДАУ почав посідати провідні місця серед вищих навчальних закладів аграрного профілю, а також серед вишів Полтавщини.

Праця Валентини Іванівни високо оцінена: вона нагороджена трудовими відзнаками Міністерства аграрної політики — «Знак Пошани» та «Відмінник аграрної освіти» II та III ст., Почесною грамотою Верховної Ради України. Їй присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Студентські атрибути — залікову книжку та студентський квиток — під час посвяти в студенти вручають ректор академії В. М. Писаренко та перший проректор В. І. Аранчій. Вересень 2011 рік

Вручення почесних знаків «Заслужений діяч науки і техніки України» ректору академії, професору В. І. Аранчій та завідувачу кафедри менеджменту, професору І. А. Маркіній. У центрі — С. О. Фролов, директор Департаменту агропромислового розвитку Полтавської ОДА

Валентина Іванівна сприяла подальшому зміцненню матеріальної бази вишу, створенню навчально-наукових інститутів, лабораторій, розширенню міжнародних зв'язків. Велику увагу вона приділяє питанням інвестування приватних компаній, які працюють на аграрному ринку області, у розвиток аграрної освіти, переоснащення навчально-практичної бази університету.

Активно розвивається наукова робота, створено наукові лабораторії агроекологічного моніторингу, альтернативних джерел енергії, Центр органічного землеробства, школу інноваційних технологій у тваринництві, навчально-виставковий центр «ХАКА», Центр інтелектуальної власності. Відкрито спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських та докторських дисертацій з економіки. Щорічно 10–12 осіб захищають кандидатські дисертації, 2–3 — докторські.

Педагогічна, наукова, громадська та адміністративна діяльність В. І. Аранчій спрямована на поліпшення підготовки висококваліфікованих спеціалістів для сільського господарства шляхом тісного поєднання навчального процесу з виробництвом, а також формування у молоді високого почуття патріотизму, національної свідомості, громадянського обов'язку.

*Президент України Л. Д. Кучма та голова Полтавської ОДА
О. В. Удовіченко серед викладачів академії, 2012 рік*

*Урочисте відкриття XV Зльоту іменних стипендіатів
та відмінників навчання «Лідери АПК XXI сторіччя»
серед ЗВО Міннагрозполітики України, 2012 рік*

Улітку 2012 року на базі академії відбувся XV Зліт іменних стипендіатів та відмінників навчання «Лідери АПК XXI сторіччя» серед ЗВО Міністерства агропромислового розвитку України. До Полтави прибули понад 350 представників аграрних вишів України. Вітаючи учасників Зльоту, ректор академії, професор В. І. Аранчій зазначила: «Старше покоління переконане, що саме в руках молоді — відродження українського села, забезпечення його соціально-економічного потенціалу. Ваша молода сила, максималізм, амбітність, чистота помислів, принциповість та розум — це головне наше багатство. Пишаємося Вами!».

У 2012–2013 роках проведена чимала робота з реалізації стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій «Рідне село» Міністерства аграрної політики та продовольства України, Програми розвитку сільських територій Полтавської області на період до 2020 року. В академії був створений Регіональний навчально-практичний центр розвитку сільських територій.

Важливою подією було узагальнення Міністерством аграрної політики та продовольства України досвіду співпраці академії та аграрного бізнесу у сфері освіти, науки, агропромислового виробництва та розповсюдження його в інших областях України. Ініціатором цього пілотного проекту була ректор академії В. І. Аранчій.

У 2013–2014 навчальному році за цільовими угодами про підготовку зараховано 220 абітурієнтів, які направлені на навчання компанією «Кернел», Пирятинським

сирзаводом, Миргородським сиркомбінатом, Решетилівським маслозаводом, ПАТ «Галещина», фірмою «Джон Дір».

Позитивні моменти такої співпраці можна спостерігати на прикладі діяльності селекційного Центру — таку назву одержав Науково-дослідний інститут агрономії (керівник — доктор сільськогосподарських наук, професор В.М. Тищенко). Центр уже багато років співпрацює із сільгоспдприємствами, фермерськими господарствами, бізнесовими структурами.

У 2013 році в академії відкрито наукову платформу «Лабораторії енергетичних культур і біопалива» як частину українсько-нідерландської кафедри інновацій, біоресурсів та сталого розвитку. Лабораторія розпочала свою діяльність з навчання студентів факультету агротехнологій та екології, здійснювала пошук та вирощування так званих «енергетичних» рослин як сировини для виробництва біопалива. «Дослідження — виробництво — бізнес» — такі складники цього міжнародного проекту. В центрі активно працювали кандидат сільськогосподарських наук, доцент М.І. Кулик, координатор проекту Олексій Рій, представник ТОВ «Фітофьюелз Інвестментс» Петро Крайсвітній, наукові співробітники Марина Галицька, Наталія Шокало, Анна Тараненко, Марина Палій. Проект передбачав соціальний ефект, а саме створення нових робочих місць, опалення закладів соціальної структури. За результатами наукових досліджень та одержаних позитивних результатів, М.І. Кулик

*Узгодження відкриття Центру практичного навчання
в СВК «Маяк» Котелевського району*

*Філія академії в ПП «Агроєкологія». Учасники XV Зльоту
іменних стипендіатів та відмінників навчання «Лідери
АПК XXI сторіччя» серед ЗВО Міністерства аграрної
політики та продовольства України, 2012 рік*

згодом захистив докторську дисертацію, а студенти факультету агротехнологій та екології мають можливість проводити дослідження на ділянках «Колекції енергетичних культур», що дає змогу їм здобувати певні навички та уміння із практичних аспектів наукової роботи.

Прикладом співпраці освіти та бізнесу, знову ж таки, є ПП «Агроекологія», коштом якого в академії створено й обладнано Центр природного землеробства «Полтава-органік».

Німецька компанія «НАКА» безкоштовно передала академії цілий комплекс технологічного обладнання для свинарства. У виставково-навчальному класі, де його встановлено, студенти активно опановують сучасні технології інтенсивного господарювання, тут також проводять семінари та бізнес-класи для виробничників.

Інша іноземна фірма, яка працює на ринку Полтавщини, — «Петтінгер» (Австрія). З навчальною метою вона надає академії комплекс машин для кормозбирання, обробітку ґрунту, догляду за посівами та збирання польових культур.

У 2014 році на базі кафедри технології переробки продукції тваринництва розпочала роботу школа інноваційних технологій у тваринництві. Її головна мета — навчання здобувачів вищої освіти та спеціалістів, проведення семінарів, наукових конференцій, круглих столів із проблем сучасного тваринництва. Для демонстрації сучасних підходів в доїнні корів у лабораторії кафедри змонтований модуль доїльної установки доїльного залу «DELAVAL» (Швеція) та обладнання за технологією вирощування телят холодним методом компанії «Urband».

Беруть участь у інвестуванні в освіту також регіональні представництва компаній «Сингента», «Монсанто», «Байєр», «Шауман».

Університет відповідає на конкретні запити аграрних компаній, готуючи для них якісні кадри, та допомагає розробляти і впроваджувати наукові дослідження. Науковці факультету технології виробництва та переробки продукції тваринництва активно працюють над розробкою технології оцінювання свинини за якістю продукції з використанням сучасних генетичних методів, зі створення нових генотипів свиней, що мають високу якість свинини. За цією тематикою працювали академік В. П. Рибалко, професор В. М. Нагаєвич, доцент Н. Д. Голуб.

Доценти С.М. Поспелов і В.М. Самородов й дотепер займаються селекцією сортів ехінацеї та технологіями вирощування лікарських рослин.

Під керівництвом доктора ветеринарних наук, професора В. П. Бердника тривали дослідження з використання Полтавського бішофіту в лікуванні сільськогосподарських тварин. На факультеті активно працює аспірантура, недавні випускники-лікарі ветеринарної медицини захищають кандидатські та працюють над докторськими дисертаціями.

Презентація досягнень ректором, професором В. І. Аранчій

Тиждень факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва. Огляд експозиції досягнень факультету

Професор А. А. Смердов, старший викладач О. М. Петровський і доцент С. В. Поспелов продовжують вивчати вплив передпосівного опромінення насіння зернових, квіткових культур, лікарської рослини ехінацеї УВЧ-полем на урожайність і якість одержаної продукції.

Особливої уваги заслуговують здобутки 2013 року. Тоді було укладено сім договорів щодо наукової співпраці з науковими установами НАН, НААН, 11 — з науковими установами інших галузей, та 38 договорів — із сільгоспідприємствами. Виконано 74 наукові роботи,

впроваджено 45 наукових робіт, чотири авторські свідоцтва та 21 патент з отриманням економічного ефекту. Два викладачі отримали стипендію Кабінету Міністрів України для молодих учених: Ольга Плотник і Марія Баташова. Одержано сім охоронних документів на винаходи, 64 — на корисні моделі, один — на промислові зразки, шість — на сорти сільгоспкультур, вісім — на нові методи, теорії, технології, та один — на нові види виробів. Найбільш активними в цій справі були професор кафедри безпеки життєдіяльності Євген Прасолов, доценти Сергій Поспелов, Віктор Самородов і патентознавець Світлана Браженко.

Тоді ж делегація ПДАА під керівництвом професора кафедри безпеки життєдіяльності Є. Я. Прасолова здобула

Доценти С. В. Поспелов та В. М. Самородов під час дослідження рослин ехінацеї

Ректор, професор В. І. Аранчій вручила дипломи почесних професорів ПДАУ В. В. Кордубану (ліворуч) та В. І. Капленку (праворуч)

13 медалей VIII Міжнародного салону «Новий час», що відбувався 27–29 вересня 2013 року в Севастополі. А сам Євген Прасолов відзначений високою нагородою Бельгійського уряду — Орденом Шевальє (Лицар науки). Світлана Браженко удостоєна золотої медалі Всесоюзної організації інтелектуальної власності.

За 2013 рік учені академії видали 22 монографії, опублікували 32 статті та 19 тез у зарубіжних виданнях, 507 статей та 502 тез у фахових виданнях України. Учасниками міжнародних наукових конференцій були 256 працівників академії, 174 — всеукраїнських, 20 осіб взяли участь у міжнародних наукових семінарах, 21 — у всеукраїнських. Захищено дві докторські та 14 кандидатських дисертацій.

У 2015 року на державному рівні було відзначено 150-річчя заснування Полтавського товариства сільського господарства. З ініціативи вчених-аграріїв і громадськості було відновлено діяльність цього товариства як Громадської спілки «Полтавське товариство сільського господарства». Президентом товариства обрали Героя Соціалістичної Праці, Героя України, засновника ПП «Агроєкологія» С. С. Антонця, віцепрезидентом — Героя України, випускницю агрономічного факультету Т. М. Корост. Серед засновників відновленого товариства була й ректор академії, професор В. І. Аранчій. Основними напрямками роботи товариства є: популяризація органічного землеробства, виробництво екологічно безпечної продукції як основи здоров'я людей, збереження довкілля. У Полтаві відкрито офіс ГС «Полтавське товариство сільського господарства», де функції заступника президента з питань наукової роботи виконує професор кафедри землеробства і агрохімії ім. В. І. Сазанова М. М. Опара. Активну участь у роботі спілки беруть викладачі та студенти академії.

З нагоди цієї події на території академії був встановлений історичний знак «Полтавському товариству сільського господарства — 150». Ініціатором цього був директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН, академік НААН В. А. Вергунов, а спонсором — директор Державної установи «Інститут охорони ґрунтів» І. П. Яцук.

2015 року ухвалена Концепція розвитку Полтавської державної аграрної академії на 2015–2020 роки, яка передбачає забезпечення подальшого інноваційного розвитку академії, підвищення якості освіти, забезпечення інтеграції академії до світового освітньо-наукового простору.

У подальшому принципи цієї Концепції стали підґрунтям Комплексної цільової програми розвитку академії на період до 2020 року. Станом на 2019 рік розроблені Стратегія і Перспективний план розвитку Академії до 2025 року.

Доброю традицією стало направлення студентів на провідні сільгоспідприємства області для проходження виробничої практики. Частина практикантів згодом одержали посади й залишилися працювати у тих господарствах. Велика роль у цьому процесі належить керівникам сільськогосподарських підприємств, які дають можливість молодим випускникам проявити себе на виробництві. Серед таких керівників — почесні професори університету, відомі аграрії Полтавщини, Герої України С. С. Антонєць, Т. М. Корост, О. Г. Коросташов, І. М. Балюк, М. І. Андрієнко, В. В. Кордубан, А. О. Цьова, В. І. Капленко, А. Г. Пасюта, М. В. Стеценко та інші.

У 2015 році було акредитовано й продовжено термін дії ліцензії за такими спеціальностями: «Економіка підприємства», «Фінанси і кредит», «Облік і аудит», «Агрономія», «Технології виробництва і переробки продукції тваринництва», «Процеси, машини та обладнання агропромислових підприємств», «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)», «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» та «Адміністративний менеджмент».

У 2015 році за ОКР «Бакалавр» було зараховано 674 особи (334 — денна форма, 340 — заочна форма), з них: за рахунок держзамовлення — 101 особа, коштом фізичних та юридичних осіб — 573 особи. Загалом за ОКР «Спеціаліст» і «Магістр» зараховано 1100 осіб, з них 301 особа — за рахунок коштів держбюджету. За денною формою навчання зараховано 529 осіб, з них 243 осіб — за рахунок держзамовлення, 286 осіб — за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб. На заочну форму навчання зараховано 571 особу, з них 58 осіб — за

Ректор академії, професор В. І. Аранчій зі здобувачами вищої освіти після вручення їм нагород

рахунок держзамовлення, 513 осіб — за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб.

Розглядаючи питання стратегії розвитку та завдання академії в контексті реалізації освітньої реформи, Вчена рада академії 2015 року відзначила, що попри суспільні негаразди, навчальний заклад успішно долав наслідки демографічної кризи і, порівняно з іншими ЗВО, мав хороші результати вступної кампанії. Академія вперше здійснила набір за сімома новими спеціальностями: «Філологія», «Політологія», «Право», «Інформаційні системи і технології», «Галузеве машинобудування», «Харчові технології», «Захист і карантин рослин». На цьому етапі активно функціонувала кафедра іноземних мов та українознавства, яку з 2013-го очолювала д. і. н., професор Т. О. Шаравара. У рейтингу «ТОП–200»–2015 Полтавська державна аграрна академія посіла 113 місце.

За підсумками вступної кампанії 2017 року, лави студентства поповнилися на 2194 особи: 602 особи вступили на перший курс денної форми навчання, 62 особи — заочної, 538 осіб зараховано з коледжів (296 осіб — на денну форму, 242 — на заочну), 992 особи продовжують навчання за магістерськими програмами (559 осіб — денна форма, 433 — заочна).

Протягом 2015–2017 років у стінах ПДАА отримано 45 патентів на корисну модель та сорти рослин. Найактивнішими науковцями-дослідниками були професори В. М. Тищенко, А. А. Поліщук, В. О. Євстаф'єва, О. В. Горик, А. М. Шостя, Є. Я. Прасолов, С. В. Поспелов, В. М. Арендаренко, доценти М. І. Кулик, М. Є. Баташова, О. О. Горб, О. А. Галич, Л. О. Дорогань-Писаренко, Л. М. Корчан, О. І. Іванов, старший викладач С. Б. Ковальчук.

З 2017 року академія отримала доступ до міжнародних баз даних «Scopus» та «Web of Science», що дає змогу цікавитися міжнародними науковими дослідженнями, отримувати актуальну і якісну інформацію зі своєї тематики, співпрацювати з іноземними партнерами тощо.

За даними консолідованого рейтингу, академія 2017 року посіла 99 місце серед ЗВО України, серед ЗВО Полтавщини — четверте місце, а серед аграрних ЗВО — сьоме.

Цього ж року було проведено роботу щодо нормативного та методичного забезпечення формування культури академічної доброчесності, результатом якої стало ухвалення Кодексу доброчесності Полтавської державної аграрної академії та Кодексу про етику викладача і здобувача вищої освіти ПДАА. В 2018 році відбулася реорганізація ННІ інформаційних та інноваційних освітніх технологій, до складу якого ввійшли шість підрозділів, які опікуються моніторингом та забезпеченням якості освіти, розробкою та впровадженням сучасного програмного забезпечення, популяризацією електронного освітнього середовища академії.

Протягом останніх років докторські дисертації захистили Т. О. Шаравара, О. М. Костенко, С. М. Кулинич, Л. М. Березіна, О. О. Томілін, К. А. Пилипенко, О. Б. Киричок, Л. М. Бойко, Н. В. Харченко, О. В. Дорофєєв, М. І. Кулик.

*Сучасний анатомічний музей факультету
ветеринарної медицини*

Головною метою діяльності професорсько-викладацького колективу академії в 2019 році стала підготовка за всіма рівнями вищої освіти та за 22 ліцензованими спеціальностями й освітніми програмами, зокрема «Агрономія», «Екологія», «Захист і карантин рослин», «Біотехнологія та біоінженерія», «Ветеринарна медицина», «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза», «Економіка», «Публічне управління та адміністрування», «Право», «Менеджмент», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», «Маркетинг», «Міжнародні економічні відносини», «Інформаційні системи та технології», «Агроінженерія», «Галузеве машинобудування», «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва», «Харчові технології», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Філологія», «Політологія». Триває активна робота над ліцензуванням нових спеціальностей.

Крім того, у 2019 році розширено провадження освітньої діяльності для підготовки іноземців та осіб без громадянства за спеціальностями ПДАА як першого (бакалаврського), так і другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівня.

У складі академії діяло шість факультетів, 31 кафедра, центр підготовки іноземних громадян, сім коледжів, працювала довузівська підготовка, підготовка іноземних громадян, магістратура й аспірантура.

Прогресивним нововведенням в освітній процес є індивідуалізація навчання, яка передбачає можливість студентів самостійно обирати для вивчення дисципліни в межах освітньо-професійної програми залежно від особистих вимог, цілей, можливостей.

Ліцензований обсяг прийому студентів на період літньої вступної кампанії 2019 року за денною та заочною формами навчання за СВО «Бакалавр» становив 2485 місць, за СВО «Магістр» — 1785.

2019 року з коледжів, які входять до структури академії, було зараховано 286 осіб на денну і 160 осіб на заочну форми навчання.

Про інтерес абітурієнтів до спеціальностей, за якими навчають в академії, свідчить конкурс заяв на місця держзамовлення 2019 року. Найбільша кількість заяв надійшла від абітурієнтів за спеціальностями «Агрономія», «Ветеринарна медицина» та «Право»: 264, 253, 246 заяв відповідно. Вперше в 2019 році здійснено набір

*Ректор університету з деканами факультетів та інституту.
Зліва направо: А. А. Поліщук, І. А. Дудніков, В. І. Аранчій, Л. О. Дорогань-Писаренко,
О. А. Галич, М. М. Маренич, С. М. Кулинич, 2021 рік*

вступників за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини» на СВО «Бакалавр». Випускники академії можуть конкурувати на національному та міжнародному ринках праці фахівців для наукових та освітніх установ, державних органів, підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

1 жовтня 2019 року в академії навчалося 9277 осіб, з яких на денному відділенні — 3906 осіб, на заочному — 2061. Контингент студентів коледжів на денній формі навчання — 2638 осіб, на заочній формі навчання — 672 особи.

Освітній процес забезпечує кваліфікований професорсько-викладацький колектив, який об'єднує 336 осіб. З них 88% мають наукові ступені та/або вчені звання. Зокрема, докторів наук — 46 (професорів — 34), кандидатів наук — 250 осіб (доцентів — 180), старших дослідників — десять, академіків — дев'ять, членів-кореспондентів — п'ять.

Зростання кадрового потенціалу університету забезпечує професійний розвиток його співробітників. Підготовка науково-педагогічних кадрів здійснюється в аспірантурі й докторантурі. За сімома спеціальностями аспірантури навчаються 149 осіб, за двома спеціальностями докторантури — четверо. У 2019 році до аспірантури зараховано 49 осіб.

В університеті функціонує спеціалізована вчена рада зі спеціальностей «Економіка та управління національним господарством» та «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Зокрема, за останню каденцію з 2017 року в ній захищено п'ять докторських і 14 кандидатських дисертацій. У 2019 році докторські дисертації захистили Ю. В. Самойлик, С. В. Поспелов, М. І. Сьомич, О. П. Зоря, В. В. Гангур, кандидатські — троє осіб. У 2019 році вчене звання професора присвоєно директору навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій О. А. Галичу і декану факультету обліку та фінансів Л. О. Дорогань-Писаренко, 13 осіб одержали вчене звання доцента.

Потужний науково-педагогічний потенціал сформовано на факультетах економічних спеціальностей. Так на факультеті обліку та фінансів працює 16 докторів наук, професорів, 64 кандидатів наук, доцентів, які становлять 96% від професорсько-викладацького колективу. Очолює факультет професор Л. О. Дорогань-Писаренко.

Викладачі кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю здійснюють навчальне та наукове керівництво роботою здобувачів вищої

освіти факультету на високому професійному рівні й мають такі здобутки: другу премію здобула Ірина Тютюнник у конкурсі Президентського фонду Л. Кучми «20 років аграрної реформи України: досягнення і проблеми» (ІСО, 2015); третє місце посіла Олена Яблонько на Всеукраїнському конкурсі дипломних робіт зі спеціальності «Облік і оподаткування» (ЖДТУ, 2016), високі результати у Всеукраїнських студентських олімпіадах із фахових дисциплін та спеціальностей (І. Тютюнник, О. Яблонько, М. Палій). Провідний викладач кафедри к.е.н., доцент Н. А. Канцедал є гарантом освітньої програми зі спеціальності «Облік і оподаткування», її висока педагогічна майстерність підтверджується публікацією авторських методик викладання, що мають практично-орієнтований підхід та реально впроваджені у навчальний процес у Полтавському державному аграрному університеті. За вагомий внесок у розвиток національної вищої освіти Н. А. Канцедал нагороджена нагрудним знаком Міністерства аграрної політики України «Відмінник аграрної освіти та науки» III ступеня (2009), Почесною грамотою Полтавської облради (2019).

*Ректор університету В. І. Аранчій з проректорами.
Зліва направо: О. О. Горб, В. І. Аранчій, О. М. Костенко,
П. В. Писаренко, Т. О. Шаравара, В. М. Чуга, 2021 рік*

Активно розвивається науковий студентський гурток «Клуб сучасного бухгалтеря».

Викладацький колектив кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, яка нині входить до складу факультету обліку та фінансів, активно працює над науковою і методичною базою підготовки: опубліковано 13 навчальних посібників, дві монографії, 33 фахові статті, 13 публікацій, індексованих у базах «Scopus» та «Web of Science». Викладачі української мови підготували п'ятьох переможців облас-

ного етапу Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика та трьох переможців обласного етапу Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка. Науково-педагогічні працівники кафедри підвищують рівень кваліфікації у провідних закладах вищої освіти України та проходять стажування за кордоном, зокрема у Вищій школі міжнародних відносин і суспільної комунікації у м. Хелм (Польща), в Університеті бізнесу в м. Домброва Гурніча (Польща); беруть участь у методичних семінарах, тренінгах з інноваційних технологій навчання, міжнародних конференціях, зокрема «EduDay» від компанії «Microsoft» для освітян у м. Таллінн (2019). На кафедрі функціонує чотири наукові студентські гуртки: «Інсайт», «Філософські обрії», «Політичний вибір», «Соціологічні студії», «Військова політика і сучасний світ».

Сьогодення кафедри економічної теорії та економічних досліджень у складі факультету обліку та фінансів також наповнене подіями: здобувачі вищої освіти під керівництвом викладачів кафедри є постійними учасниками та переможцями стипендіальних програм (Ю. Ромащенко, А. Шовкопляс) та конкурсів кращих студентських робіт (М. Тютюнник). На кафедрі діє «Дебатний клуб» під керівництвом Є. О. Кончаковського.

Здобувачі вищої освіти під керівництвом викладачів кафедри фінансів і кредиту постійно ведуть активну науково-дослідну діяльність. До здобутку студентів за останні роки можна віднести: третю премію А. Лесюк та другу премію О. Шевченко на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Гроші, фінанси і кредит» (КНУ ім. Т. Шевченка, 2016); високі результати у всеукраїнських студентських олімпіадах із фахових дисциплін (А. Зверева, І. Гвиздинська, Я. Таран, О. Білозор). У 2020 році провідний викладач кафедри О. П. Зоря, відповідальний за науковий сектор роботи факультету, захистив докторську дисертацію на тему «Управління розвитком аграрних підприємств в

Директорат Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій (зліва направо): доцент Ю. В. Уткін, професори І. А. Маркіна, Т. М. Лозинська, доценти І. Л. Загребельна, І. О. Терещенко, Т. В. Воронько-Невідича, професор Х. З. Махмудов, ректор, професор В. І. Аранчий, директор інституту, професор О. А. Галич, професор П. М. Макаренко, доцент А. В. Світлична, професор В. В. Писаренко

умовах інституційних трансформацій: теорія, методологія, практика».

Для залучення обдарованої студентською молоді до наукової роботи на кафедрі функціонує гурток «Фінансовий клуб».

Викладачі факультету постійно вдосконалюють свою педагогічну майстерність, підвищують кваліфікацію та проходять стажування у провідних українських і закордонних закладах вищої освіти, є дійсними членами Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес освіти; Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України; мають міжнародні сертифікати та свідоцтва експертів-дорадників, патенти і свідоцтва авторських прав.

За останні п'ять років зусиллями професорсько-викладацького колективу кількість ліцензованих спеціальностей на факультеті економіки та менеджменту збільшилася з двох у 2014 році — «Економіка підприємства» і «Менеджмент організацій» — до дев'яти: «Маркетинг» (2015), «Публічне управління та адміністрування» (2016), «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (2016), «Право» (2016), «Інформаційні системи та технології» (2017), «Філологія» (2017), «Міжнародні економічні відносини» (2019).

На початку 2020 року факультет економіки та менеджменту реорганізовано у Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій. ННІЕУПІТ — це єдиний комплекс із шести кафедр, потужний структурний підрозділ університету, що динамічно розвивається під керівництвом професора О. А. Галича.

Сьогодні ННІЕУПІТ є найбільшим навчально-науковим інститутом Полтавщини із контингентом студентів понад 1400 осіб, викладацький колектив якого нараховує 12 докторів наук (серед них два академіки) та понад 60 кандидатів наук. На денному і заочному відділеннях інститут готує бакалаврів, магістрів, докторів філософії (кандидатів економічних наук) і докторів

Делегація академії на чолі з ректором, професором В. І. Аранчій (друга зліва) під час перебування у Шведському університеті сільськогосподарських наук, 2019 рік

Навчальну практику проводять викладачі інженерно-технологічного факультету О. В. Сівцов та С. В. Ляшенко, в центрі — керівник практики доцент С. В. Тараненко

економічних наук для всіх галузей управління національної економіки. Підготовка майбутніх фахівців здійснюється з орієнтацією на організаційно-управлінську, комерційну, аналітичну та науково-дослідну діяльність в умовах конкуренції та ринкових відносин.

Другий рік поспіль факультет навчає здобувачів вищої освіти за програмою Паралельного європейського диплому з Академією ВСБ (Польща). У 2020 році відбулося урочисте вручення дипломів європейського зразка. Дипломи бакалаврів за спеціальністю «Менеджмент організацій» одержали 28 випускників, дипломи магістрів за спеціальністю «Менеджмент організацій» — 12.

ННІЕУПІТ активно здійснює узагальнення та поширення кращого досвіду з управління, економіки, маркетингу, права й інформаційних технологій шляхом проведення круглих столів, науково-практичних семінарів і конференцій, засідань наукових гуртків. За останні п'ять років викладачі підготували понад 190 переможців наукових конкурсів різного рівня, 50 переможців недержавних стипендіальних програм, міжнародних грантових програм.

ННІЕУПІТ — це найпотужніша школа студентсько-го самоврядування та демократії з усіх ЗВО агропромислового комплексу України. Починаючи з першого курсу, студенти беруть активну участь у вирішенні громадських проблем університету, міста, області та держави.

Обирають свого лідера, який представляє інтереси студентства на вченій раді інституту та університету (найвищих управлінських органах). Студенти ПДАУ — це лідери громадського життя Полтави та області.

Для підтримки творчої молоді ННІЕУПІТ забезпечує організацію та проведення щорічних конкурсів для школярів і юнацтва «Громада моєї мрії» і «СоцРенесанЗ», різноманітних тренінгів, спрямованих на розвиток творчого мислення, управлінських і підприємницьких навичок.

Протягом 2019–2020 років викладачі та студенти академії брали активну участь у формуванні бренду м. Полтави за підтримки проекту Міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансового сприяння уряду Канади.

У процесі маркетингу міста важливою є роль місцевого творчого класу. Це люди, які здатні артикулювати унікальний сенс міста і передавати його в такій яскравій, ексклюзивній формі, що позитивно впливає на свідомість представників цільових груп маркетингу. У розробленій маркетинговій стратегії Полтави конкурс соціальної реклами «СоцРенесанЗ» визначено як один із заходів реалізації цінності бренду і формування у мешканців відчуття цілісності та розвитку міста.

«СоцРенесанЗ» передбачає проведення днів соціальної реклами для зменшення впливу негативних явищ, підвищення соціальної свідомості містян і відповідальності за майбутнє міста.

Наукові дослідження 2019 року відбувалися під керівництвом наукових лідерів академії — керівників наукових шкіл на базі семи наукових (науково-дослідних) лабораторій та п'яти центрів. Наукові структурні підрозділи активно співпрацюють з кафедрами академії та підприємствами сільськогосподарської, виробничої галузей областей України, Польщі, Бельгії, Інститутом рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, Національним центром генетичних ресурсів рослин України, Інститутом мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного Національної академії наук України, представництвами фірм.

Викладачі та студенти ознайомилися з розвитком зеленого туризму в селищі Диканька у межах діяльності Ресурсного центру ПДАУ

У 2019 році вчена рада академії затвердила Стратегію та Перспективний план розвитку Полтавської державної аграрної академії на 2020–2025 роки.

Загалом варто підкреслити, що викладачі й науковці беруть активну участь у міжнародних проектах і програмах у галузі освіти й аграрної науки. Влітку 2019 року делегація академії на чолі з ректором, професором В. І. Аранчій перебувала у Шведському університеті сільськогосподарських наук. Заходи мали на меті згуртувати науковців аграрних університетів Швеції, України, Білорусі, Грузії, Азербайджану для визначення пріоритетних напрямів наукової співпраці, які можуть стати підґрунтям для участі в міжнародних проектах, які фінансують міжнародні наукові дослідження.

В університеті успішно працює Ресурсний центр зі сталого розвитку, який відкрився в результаті участі у проекті «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» в межах Меморандуму про співпрацю. Центр об'єднує студентів, аспірантів та викладачів навколо проблем розвитку сільських територій та громад.

Іншим важливим підрозділом є Центр підготовки користувачів IO Soft. Farm. Мета його відкриття — здобуття студентами практичних навичок з роботи в середовищі «Soft.Farm» — безкоштовної інформаційної on-line системи планування, обліку й аналізу діяльності аграрних підприємств, які займаються рослинництвом та тваринництвом.

Науковці факультету обліку та фінансів здійснюють навчання з ведення бухгалтерії і формування звітності у відповідні контрольні органи. Цією діяльністю займається Науково-консультативний центр «Підготовки фахівців з обліку, фінансів та оподаткування за підтримки сучасних інформаційних технологій».

Згідно з тематичним планом науково-дослідних робіт академії 2019 року коштом держбюджету виконували дві прикладні наукові теми: «Розробка оптимальних енергетичних систем з урахуванням наявного потенціалу відновлювальних джерел енергії в умовах Лісостепу України» (керівник — доктор сільськогосподарських наук, професор П. В. Писаренко) та «Концентрація розвитку енергоефективних і енергонезалежних сільських територій задля зміцнення

Підписання угоди про наукову співпрацю з представництвом компанії «Сінгента». Зліва направо: декан факультету агротехнологій та екології, доцент М. М. Маренич, директор бізнес-регіону Центру О. М. Кравчук, директор HR «Сінгента» О. Коваленко, ректор академії, професор В. І. Аранчій, керівник підрозділу відділу з продажів О. П. Воронін, 2019 рік

Всеукраїнська науково-практична конференція «Реформи адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи», 2019 рік

конкурентоспроможності національної економіки» (к. е. н., доцент І. О. Яснолоб).

2019 рік був багатим на наукові здобутки. Опубліковано чотири монографії, сім навчальних посібників, підручник, 612 наукових статей, з них за кордоном — 47. Кількість публікацій у міжнародних наукометричних базах даних («Scopus», «Web of science») — 62. На базі академії проведено 66 наукових конференцій та семінарів, з них міжнародних — вісім, всеукраїнських — 15. Отримано 21 охоронний документ (патенти на корисну модель), власником яких є академія.

Комп'ютеризація та інформатизація освітнього процесу залишається пріоритетним напрямом розвитку університету. Нині парк комп'ютерної техніки нараховує 1138 персональних комп'ютерів. Функціонує чотири потужні сервери, 15 мультимедійних проекторів, чотири мультимедійні комплекси. Наявні 34 зони вільного доступу Wi-Fi, є ліцензійні програми та програми власної розробки: тести ПДАУ, корпоративна база ПДАУ, М.Е.Дос, Соната, Mathcad 2000, а також стандартні пакети програм для користувачів. Електронна бібліотека нараховує 785 одиниць матеріалів. Діє автоматизована система управління (корпоративна

Відкриття спеціалізованої лабораторії на кафедрі інформаційних систем і технологій, 2019 рік

Ректорат університету. Зліва направо, перший ряд: О. М. Овчарук, В. М. Чуга, Ю. В. Вакуленко, З. І. Коляденко, Л. О. Дорогань-Писаренко, О. О. Горб, О. М. Костенко, В. І. Аранчій, Т. О. Шаравара, С. П. Лінська, В. О. Осташова, А. А. Поліщук, Л. В. Шульга, С. С. Шабельник; другий ряд: О. А. Галич, П. В. Писаренко, І. А. Дудніков, М. М. Маренич, А. П. Дорошенко, С. М. Кулинич, Н. В. Іллічова, Ю. І. Радочіна, 2021 рік

база ПДАУ) та електронний архів — репозитарій, автоматизовано кадровий облік, упроваджена система дистанційного навчання в університеті.

У 2019 році на кафедрі інформаційних систем та технологій відкрито спеціалізовану комп'ютерну лабораторію, у якій готуватимуть студентів за спеціальністю «Інформаційні системи та технології». Оновлена аудиторія обладнана новими комп'ютерами та потужними комунікаційними засобами, що відповідають усім вимогам сучасного навчального процесу.

Перший місяць 2020-го приніс приємну звістку про досягнення академії у 2019 році. Полтавська державна аграрна академія посіла перше місце серед закладів вищої освіти Полтавщини (34-е у загальноукраїнському заліку). Це означає, що цього року академія одержить 111,9% фінансування з держбюджету, яке стане запорукою розвитку вищої освіти й науки, зміцнення матеріально-технічної бази.

У 2020 році багато науковців академії були відзначені нагородами Міністерства освіти і науки України. Це, зокрема, О. П. Зоря, А. І. Рудич, Н. М. Сизоненко, О. І. Біловод, О. А. Галич, Т. О. Шаравара, Л. О. Дорогань-Писаренко, О. В. Вараксіна, О. В. Євстаф'єва, Л. Т. Лозинська, В. О. Осташова, Л. В. Шульга та інші.

У команді ректора академії, професора В. І. Аранчій нині працюють: перший проректор, професор П. В. Писаренко, проректор з науково-педагогічної роботи, професор О. М. Костенко, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, доцент О. О. Горб, проректор з науково-педагогічної роботи і перспективного розвитку, професор Т. О. Шаравара, проректор з адміністративно-господарської роботи В. М. Чуга, головний бухгалтер С. П. Лінська, начальник відділу кадрів, к.е.н. О. М. Овчарук.

Сьогодні Полтавський державний аграрний університет є закладом вищої освіти, який шляхом забезпечення високої якості підготовки фахівців відповідно до

чинних міжнародних і вітчизняних стандартів вищої освіти, потреб стейкхолдерів та вимог до високого рівня конкурентоспроможності випускників на ринку праці, створює, зберігає, примножує та поширює знання в таких галузях: аграрно-продовольчій, природничій, виробничо-технологічній, механіко-інженерній, ветеринарно-медичній, соціально-поведінковій, гуманітарній, інформаційних технологій, управлінсько-адміністративній, правовій, публічного управління та адміністрування, міжнародних відносин.

Університет формує високоосвічену, національно свідому, доброчесну особистість, здатну творчо мислити і діяти толерантно та відповідально.

Цей заклад вищої освіти має славне минуле, вагомий здобутки і надалі виступатиме науковим та освітнім центром державного значення.

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

Полтавський державний аграрний університет здійснює освітню діяльність з підготовки фахівців для різних галузей національної економіки України. Правовими засадами її здійснення є Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інші нормативно-правові акти, міжнародні договори України, укладені в установленому законом порядку тощо.

Освітня діяльність університету спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію якісного освітнього процесу, який відбувається з урахуванням науково-педагогічного потенціалу, матеріальної та навчально-методичної бази, потреб стейкхолдерів, можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та спрямований на формування освіченої, гармонійно розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, академічної та професійної мобільності, швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, системах управління та організації праці. А також ґрунтується на наступних засадах: автономність в ухваленні самостійних рішень щодо організації освітнього процесу, визначенні форм освітнього процесу та форм і методів навчання; ефективне використання людського потенціалу, матеріальних, фінансових та інших ресурсів; забезпечення якісної освіти за всіма освітніми програмами; академічна мобільність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників; функціонування системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти; формування довіри до Університету у споживачів освітніх послуг, роботодавців, закладів вищої освіти України та за кордоном.

Університет є закладом вищої освіти, в стінах якого навчається 6114 здобувачів вищої освіти, зокрема за ступенем вищої освіти «Бакалавр» — 3848 осіб, «Магістр» — 2119 осіб. Заклад надає освітні послуги

Ректор університету з керівниками структурних підрозділів. Зліва направо: Ю. В. Вакуленко, С. П. Лінська, А. П. Дорошенко, Н. В. Іллічова, В. І. Аранчій, О. М. Овчарук, З. І. Коляденко, Л. В. Шульга, В. О. Осташова, Ю. І. Радочіна, 2021 рік

широкого спектру з гуманітарних, економічних, природничих та інших наук.

Підготовка кадрів здійснюється за 22 спеціальностями 13 галузей знань. У межах цих спеціальностей Полтавський державний аграрний університет здійснює освітній процес за 37 освітньо-професійними програмами та п'ятьма освітньо-науковими програмами для першого, другого та третього рівнів вищої освіти.

Освітні програми формуються на ґрунті ідей студентоцентрованого навчання та викладання, яке реалізовується через запровадження в освітній процес індивідуальної траєкторії навчання здобувача вищої освіти.

Під час підготовки висококваліфікованих фахівців в університеті застосовують різноманітні види практичної підготовки, які дають змогу здобувачам вищої освіти за час навчання стати конкурентоспроможними на ринку праці. Практична підготовка є однією з форм організації освітнього процесу в ПДАУ та здійснюється шляхом проведення

практики. За результатами 2019–2020 навчального року укладено 796 договорів про проведення практики студентів. Здобувачі вищої освіти проходили виробничі, переддипломні та науково-дослідні практики в підприємствах, ветеринарних клініках, фермерських господарствах, фінансових та державних установах Полтавської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Черкаської, Чернігівської областях України та м. Києві.

Урочисте вручення дипломів європейського зразка за програмою Паралельного європейського диплому з Академією ВСБ (Польща). Ректор академії, професор В. І. Аранчій, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, доцент О. О. Горб, директор ННІ ЕУПТ, професор О. А. Галич з випускниками, 2020 рік

Перелік освітньо-професійних програм у межах спеціальностей
станом на 1 вересня 2019 року

Код та назва спеціальності	Назва освітньо-професійної програми	
	СВО «Бакалавр»	СВО «Магістр»
035 Філологія	Германські мови та літератури (переклад включно), перша — англійська	—
052 Політологія	Політологія	—
071 Облік і оподаткування	Облік і оподаткування	Облік і оподаткування
072 Фінанси, банківська справа та страхування	Фінанси, банківська справа та страхування	Фінанси, банківська справа та страхування
051 Економіка	Економіка підприємства	Економіка підприємства
073 Менеджмент	Менеджмент підприємства	Менеджмент організацій
		Бізнес-адміністрування
075 Маркетинг	Маркетинг	Маркетинг
076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Підприємництво	Підприємництво
081 Право	Правознавство	—
126 Інформаційні системи та технології	Інформаційні управляючі системи	—
281 Публічне управління та адміністрування	Міське самоврядування	Зв'язки з громадськістю
292 Міжнародні економічні відносини	Міжнародні економічні відносини	—
101 Екологія	Екологія	Агроекологія
201 Агрономія	Агрономія	Екологічне рослинництво
		Насінництво і насіннєзнавство
202 Захист і карантин рослин	Захист і карантин рослин	—
162 Біотехнології та біоінженерія	Біотехнології та біоінженерія	—
181 Харчові технології	Харчові технології	—
204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
133 Галузеве машинобудування	Машини та обладнання сільськогосподарського виробництва	—
	Обладнання переробних і харчових виробництв	
208 Агроінженерія	Технології і засоби механізації сільськогосподарського виробництва	Технології і засоби механізації сільськогосподарського виробництва
211 Ветеринарна медицина	Ветеринарна медицина	Ветеринарна медицина
212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	—	Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

НАУКОВА І НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
ДІЯЛЬНІСТЬ

Історія розвитку наукової діяльності в університеті розпочалася з часу створення 1920 року навчально-го закладу і є невід'ємною складовою частиною підготовки висококваліфікованих фахівців.

Протягом ста років діяльності університету її викладачі дали Україні і світу низку вагомих наукових

відкриттів у різних сферах діяльності. Приємно відзначити, що саме в нашому навчальному закладі починали свою педагогічну кар'єру академік ВАСГНІЛ М. Д. Потьомкін, член-кореспондент АН України Ф. П. Марков, фундатор української школи наукового сортознавства плодівих культур В. Л. Симиренко, академіки Української академії аграрних наук В. Ф. Коваленко та В. П. Рибалко, член-кореспондент

Керівники наукових шкіл Полтавського державного аграрного університету

В.І. Аранчій

В. М. Писаренко

П. В. Писаренко

Г. П. Жемела

В. М. Тищенко

П. М. Макаренко

В. Я. Плаксієнко

В. В. Писаренко

І. А. Маркіна

О. В. Горик

В. П. Бердник

В. О. Сукманов

В. О. Євстаф'єва

Т. М. Лозинська

А. А. Дудніков

УААН М. Д. Березовський, заслужені діячі науки і техніки України Ф. Г. Білецький, Б. Г. Левицький, О. В. Квасницький, Ф. К. Почерняєв, Д. П. Проценко та інші відомі науковці.

Серед викладачів агрономічного факультету передусім варто відзначити одного із засновників агрономічної дослідної справи України, професора В. І. Сазанова, першого завідувача кафедри землеробства, професора П. Ф. Тушкана, відомих ботаніків, професорів В. П. Кушніренка та І. М. Голубинського, землеробів і ґрунтознавців, професорів М. І. Осадчого, Ю. М. Бруннера, О. В. Фісюнова, М. Я. Гетту, В. Д. Муху, П. М. Чапка, агроєколога В. І. Жарінова, рослинників, професорів К. І. Наумова, П. Я. Біленка. Значних успіхів у селекції досягла професор Є. С. Гуржій, вона створила сорти одноклосних та двоклосних конопель.

Цілу низку високопродуктивних сортів гороху створив професор М. М. Чекалін. Зазначимо лише, що виведений ним сорт гороху «Норд» районовано в 48 областях України та Росії.

Відомі в Україні зимостійкі, з високими якість зерна сорти пшениці озимої створені під керівництвом заслуженого працівника сільського господарства України, доцента В. І. Москаленка. Це, зокрема, «Коломак-3», «Коломак-5», «Українка полтавська».

Стараннями доцента П. В. Гурницького, разом із учнями та колегами, доцентами П. І. Воропіним, Л. Л. Омелянюком, Л. Л. Рубановським, М. В. Чубом та П. П. Ярошенком були проведені перші в СРСР широкомасштабні досліді з локального внесення мінеральних добрив із розробкою нової комбінованої сівалки СЗК-3,6 для суміщення посіву з одночасним внесенням добрив.

З посталями багатьох вихованців та співробітників зооінженерного факультету пов'язані становлення й розвиток наукового свинарства в Україні. Це, передусім, професор О. П. Бондаренко, академіки О. В. Квасницький, В. Ф. Коваленко, О. І. Овсянніков, члени-кореспонденти М. О. Симон, Ф. К. Почерняєв, М. Д. Березовський, а також доктори наук М. Т. Балашов, Б. В. Баньковський, І. В. Бельговський, І. Г. Брюшинін, В. І. Іванов, Ю. Г. Курило, Ф. Г. Левицький, А. Т. Мисик, М. Т. Ноздрін, А. А. Поліщук, Т. Д. Потапов,

Науковці університету.

Зліва направо: доценти В. В. Падалка, М. Є. Баташова, Т. П. Локес, Ю. В. Самойлик, старший викладач Т. О. Бардіна, ректор університету, професор В. І. Аранчій, професори П. В. Писаренко, О. М. Костенко, доцент І. О. Яснолоб, професор В. М. Писаренко, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, професор кафедри О. О. Горб

І. С. Трончук, кандидати наук О. Г. Близнюченко, Н. Д. Голуб, А. Х. Кашенко, М. І. Матієць та багато інших.

Науковцям світу відомі прізвища доктора ветеринарних наук, професора К. П. Чепурова, який розробив цілу низку препаратів для лікування хвороб великої рогатої худоби, свиней, свійських птахів, за що був удостоєний Державної премії СРСР, звання заслуженого діяча науки і техніки України. Разом з докторами ветеринарних наук, професорами Г. В. Черкасовою та А. Ф. Каришевою (лауреатом срібної Пастерівської медалі) він підготував велику кількість науковців. Окремо підкреслимо, що в Україні активно діє наукова школа ветеринарної хірургії професора В. Й. Іздепського, який підготував 20 докторів наук. Результативною є діяльність у нашому вузі доктора ветеринарних наук, професора Д. П. Герцена, який став фундатором створення кращої з-поміж вузів України хірургічної клініки.

Світове визнання здобув викладач університету і член-кореспондент Інженерної академії наук України Л. Г. Сакало, автор 80 авторських свідоцтв та патентів України, а ліцензії на них придбані фірмами Німеччини, Канади та США. Ним створена власна наукова школа.

Професор В. К. Мурзін розробив принципово нові металеві електронагрівачі для обігрівання порослят-сисунів,

Г. М. Ножечкіна-Єрошенко

Будні науки

Зліва направо: Герой України І. М. Балюк, професор В. М. Тищенко, ректор, професор В. І. Аранчій, професор М. М. Опара

виконані зі струмопровідних тканин і ниток. Цей напрям наукового пошуку отримав визнання, про що свідчать численні нагороди.

Імена докторів економічних наук В. М. Рабштини, В. В. Гришка, В. І. Перебийноса з питань енергозберігаючих технологій у рослинництві та тваринництві відомі завдяки активній діяльності їхніх наукових шкіл. Нові підходи до питань реформування та реструктуризації сільськогосподарських підприємств склали науковий доробок доктора економічних наук, професора С. С. Бакая. Університет дав поштовх і талановитим гуманітаріям історикам, зокрема, доцент О. Д. Чупрун стала першою жінкою в Україні, відзначеною високим званням «Заслужений працівник вищої школи України».

Сучасна наукова діяльність університету успішно реалізується в галузях рослинництва, тваринництва, ветеринарної медицини, агроінженерії, екології, економіки та менеджменту. Пріоритетні напрями — це сучасні методи селекції польових культур, органічне землеробство, альтернативні джерела енергії.

Наразі наукові дослідження в університеті здійснюються на базі селекційного Центру (лабораторії селекції пшениці озимої, зерно-бобових та круп'яних культур, насінництва та сортової агротехніки сої), а також на базі науково-дослідної лабораторії кафедри анатомії та фізіології тварин, ветеринарної клініки, віварію, наукової лабораторії енергозбереження та відновлювальних джерел енергії, сертифікованої науково-дослідної лабораторії зерна, сертифікованої наукової лабораторії агроекологічного моніторингу, центру інтелектуальної власності та підтримки інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві, а також у науково-виробничому центрі «Полтавський бішофит», дослідному полі університету, Центрі органічного землеробства, філіалах університету: ПП «Агроекологія» Шишацького району, ТОВ «Агрофірма «Маяк»» Котелевського району.

Особливе місце посідає науково-дослідний Центр селекції рослин, діяльність якого спрямована на створення високопродуктивних сортів польових культур та забезпечення високих урожаїв в умовах глобального потепління. Учені Центру створили 25 сортів пшениці озимої з потенційною врожайністю 8-10 т зерна з

Нагородження науковців.

Зліва направо: доцент О. М. Іванов, професор кафедри В. М. Арендаренко, проректор з науково-педагогічної роботи, професор О. М. Костенко, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, професор кафедри О. О. Горб, ректор, професор В. І. Аранчій

га, вмістом білка 13,5-15%, клейковини 28-32%; 7 безлисточкових сортів гороху урожайністю 4-6 т з га, з високим вмістом білка, стійких до вилягання і здатних до прямого комбайнування; 3 скоростиглі сорти проса урожайністю понад 60 ц з га, з високою якістю зерна, здатних до прямого комбайнування.

Міжнародна спільнота визнала сорт пшениці озимої «Диканька» одним із найкращих і запропонувала його зберігати у Всесвітньому сховищі у Свайбарді (Норвегія) та Мексиці нинішньому й майбутньому поколінню для використання в наукових і селекційних дослідженнях та на виробництві.

За створення високопродуктивних сортів з високою якістю зерна професору В. М. Тищенку присвоєно звання Лауреата рейтингу «Золота Фортуна».

Для контролю якості зерна в селекційному Центрі створено сертифіковану лабораторію якості зерна та лабораторію експрес-аналізу й математичного моніторингу. Сорти пшениці озимої, адаптовані до природно-кліматичних умов Лісостепової зони, все активніше поширюються в Полтавській та інших областях України. Зацікавлені в апробації та вирощуванні сортів пшениці озимої полтавської селекції Казахстан, Молдова, Росія, Німеччина, Канада, Туреччина. Селекційний Центр має ліцензійні угоди з 56 сільськогосподарськими підприємствами.

Кандидат сільськогосподарських наук, доцент, селекціонер Л. Г. Білявська створила ранньостиглі сорти сої «Агат», «Артемід», «Антрацит», «Алмаз» урожайністю понад 25 ц/га, із вмістом білка в зерні 38-39%, вмістом жиру — 24-26%, холодостійкі, посухостійкі, стійкі до хвороб, шкідників, до осипання; 2012 року за урожайністю були кращими серед районованих сортів в Україні.

Селекціонери університету створили сорт гречки «Медова», що вирізняється високою продуктивністю у всіх регіонах України.

Серед сортового складу зернових і зернобобових культур у Полтавській області сорти селекції Полтавського державного аграрного університету займають до 40% посівних площ.

Враховуючи успішну діяльність науковців та одержані здобутки, МОН України у 2019 році профінансувало відкриття на базі університету Центру колективного

користування науковим обладнанням, зокрема «Лабораторії сучасних методів агрономії та прискорення селекції рослин».

Університет один з перших в Україні, завдяки дослідженням та науковим працям професора В. М. Писаренка, привернув увагу до проблем органічного землеробства та агроекології. Учені університету є активними членами відновленого Товариства сільськогосподарства, яке займається питаннями вивчення різних аспектів органічного землеробства. 2019 року в університеті проведено V Міжнародну конференцію з органічного рослинництва, а також відбувся День Органічного Поля на базі ПП «Агроекологія» Шишацького району, яке вже 40 років займається органічним виробництвом, одержуючи екологічно безпечну продукцію як основу здоров'я людей.

Прикладом для науковців є діяльність ректора університету, професора В. І. Аранчій, яка плідно займається науковою та методичною роботою, має власну наукову школу — готує аспірантів, є автором підручників та навчальних посібників для студентів з питань фінансової діяльності підприємств, грошей та кредиту, інформаційних систем і технологій у фінансових установах. Її науковий доробок складає 224 праці: 100 фахових публікацій, серед них і монографії; 95 робіт науково-методичного характеру; 29 статей публіцистичного змісту. В. І. Аранчій займається винахідницькою діяльністю, є автором 16 патентів на винаходи і корисні моделі, два з яких відзначені Дипломами та золотими медалями міжнародної виставки винаходів (Румунія, 2013).

Сучасним науковим центром економічних досліджень є науково-навчальний інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій. На кафедрах інституту працюють 11 докторів наук, в тому числі 2 академіка, та 59 кандидатів наук, що забезпечують високий рівень освітньо-наукової підготовки здобувачів вищої освіти, які користуються високим попитом на ринку праці.

Доценти А. П. Дорошенко, Н. А. Канцедал, професори Л. О. Дорогань-Писаренко та В. Я. Плаксієнко, 2019 рік

Науковці факультету агротехнологій та екології на «Дні поля» у ФГ «Грига», 2019 рік.

Зліва направо: Н. С. Шокало, А. В. Базан, А. В. Колісник, А. М. Рибальченко, О. М. Дінець, декан факультету агротехнологій та екології, доцент М. М. Маренич

Важливим є те, що науково-дослідна робота нашого закладу вищої освіти здійснюється в межах науково-дослідних тем: «Розвиток АПК на основі раціонального природокористування», «Обґрунтування методів інформаційно-консультативної підтримки агропромислової сфери».

В університеті працюють знані в Україні та за її межами вчені. Серед них: П. М. Макаренко — доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти і науки України, член-кореспондент Української академії аграрних наук, дійсний член (академік) Академії економічних наук; І. А. Маркіна — доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) Міжнародної академії кооперації, дійсний член Академії економічних наук України; В. Я. Плаксієнко — доктор економічних наук, професор, академік Української академії економічної кібернетики; В. В. Писаренко — доктор економічних наук, професор; Т. М. Лозинська — доктор наук з державного

управління, професор; В. О. Євстаф'єва — доктор ветеринарних наук, професор; Л. О. Мармоль — доктор економічних наук, професор; В. М. Писаренко — доктор сільськогосподарських наук, професор; Г. П. Жемела — доктор сільськогосподарських наук, академік Академії наук вищої школи України; В. О. Сукманов — доктор технічних наук, професор, А. А. Дудніков, кандидат технічних наук, професор, В. О. Горик — доктор технічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України.

У цілому ж, підготовка кадрів вищої кваліфікації в університеті здійснюється в аспірантурі з 7 спеціальностей. Щорічно 10-12 осіб захищають кандидатські дисертації та 3 і більше — докторські. Вдала управлінська політика сприяла тому, що 88% науково-педагогічних працівників університету мають наукові ступені та вчені звання, що є найвищим показником у регіоні.

2019 року розпочала свою діяльність міжкафедральна навчально-наукова лабораторія «Субкритичні

*Погодження заходів проведення Дня науки на факультеті
ТВППТ, декан факультету, професор А. А. Поліщук
та ректор академії, професор В. І. Аранчій*

*Ректор академії, професор В. І. Аранчій вручає нагороди
за наукову діяльність доцентам Є. Я. Прасолову (зліва)
та К. Д. Костоглоду*

технології у харчових виробництвах», створена за підтримки ректора університету, професора В. І. Аранчій та деканів факультетів інженерно-технологічного, професора І. А. Дуднікова та технології виробництва і переробки продукції тваринництва, професора А. А. Поліщука. Розпочато проведення тестових випробувань унікального дослідного обладнання, що дає змогу екстрагувати біологічно активні речовини з рослинної сировини та вторинної сировини АПК. Університет є засновником науково-виробничого фахового журналу «Вісник Полтавської державної аграрної академії», який включено до Переліку наукових фахових видань категорії «Б» Міністерства освіти і науки України та індексовано міжнародними наукометричними базами даних. Наукова продукція університету, як результат наукової й науково-технічної діяльності, відображена в різних формах інтелектуальної власності, зокрема в охоронних документах, патентовласником яких є університет.

З метою інтеграції освітньої та наукової діяльності до європейського простору, університет рік у рік розширює міжнародне співробітництво з науково-освітніми закладами інших держав. Укладено 37 угод про наукове співробітництво із зарубіжними закладами вищої освіти.

В університеті успішно функціонують студентське наукове товариство та рада молодих учених. При кожній кафедрі працює студентський науковий гурток. Серед основних здобутків студентства — переможці Всеукраїнського конкурсу студентських наукових

робіт із природничих, технічних та гуманітарних наук, Всеукраїнських студентських олімпіад, щорічного конкурсу студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування — до самоврядування громад» Полтавської обласної ради, Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, Всеукраїнського конкурсу дипломних робіт студентів вищих навчальних закладів освіти. Щороку десятки студентів одержують іменні академічні стипендії.

Останнім часом плідно запрацював механізм господарсько-консультативної роботи. Науковці університету істотно покращили свій рейтинг, оскільки публікують власні наукові роботи у виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах публікацій SCOPUS та Web of Science, що впливає не тільки на підвищення статусу нашого університету, але й на рівень державного фінансування. Завдяки ініціативній групі та колективу науковців, зокрема й молодих науковців (П. В. Писаренко, О. О. Горб, М. І. Кулик, І. О. Яснолоб, Ю. В. Самойлик та ін.), ми маємо наукові проекти, що отримують державне фінансування. Окремі колеги стали членами редакційних колегій наукових журналів, які індексуються в міжнародних базах SCOPUS та Web of Science, зокрема професори І. А. Маркіна, Т. О. Шаравара, Л. О. Мармуть, В. О. Сукманов.

Гордістю університету є випускники: Герой Соціалістичної Праці Г. А. Олійник, Герої України О. Г. Коросташов та Т. М. Корост, І. П. Браженко, В. М. Шапран, В. Д. Мединець, С. Л. Москаленко та ін.

Огляд селекційних посівів науковцями закладу та виробничниками. Пояснення дає професор В. М. Тищенко

Науковці інженерно-технологічного факультету.

*Зліва направо: В. В. Падалка, В. В. Дудник, О. В. Сівцов, С. В. Яхін,
А. О. Келемеш, Р. М. Харак, О. В. Горбенко*

Отримує нагороду Голова студентського наукового товариства А. Костенко

Зустріч з міністеркою освіти та науки Естонії Майліс Репс (в центрі), 2019 рік

Нагородження І. Яснолоб за успіхи в науковій роботі

Галерея знань не тільки в Полтавській області, але й в Україні, випускників поповнюється тими, які працюють у науці та аграрному секторі сьогодні: П. В. Кондратенко, П. І. Бойко, В. Г. Кургак, О. І. Циліурик, А. А. Гетья, А. А. Поліщук, В. М. Тищенко, А. М. Шостя, І. А. Дудніков, О. А. Галич, Л. О. Дорогань-Писаренко, М. М. Маренич, В. О. Куцовол, І. Г. Діденко, М. Я. Шевніков, А. Г. Гирка, Б. П. Киричко, В. П. Оксьом, О. Ф. Тимоха, М. Ю. Наконечний, А. А. Кибка, М. І. Андрієнко, М. В. Стеценко, В. В. Кордубан, О. В. Дорофєєв, А. О. Цьова, В. І. Капленко, А. Г. Пасюта, Я. С. Аранчій, Ю. В. Самоїлик, В. І. Мельник, О. В. Бовдир, О. Г. Парасочка, О. І. Шереметьєва, Ю. І. Бідаш, В. В. Гангур, Ю. В. Харченко, В. Д. Орехівський, І. В. Кочерга, С. Л. Жученко, Ю. Г. Палій, В. І. Степенко, В. І. Прийма, Г. В. Лук'яненко, С. М. Кулинич, В. М. Бурлака, С. М. Андрієнко, Ю. В. Кордубан, В. Г. Ведмідь, М. Г. Колісник, В. О. Грига, В. А. Грабко, О. А. Чуб, В. Г. Цибенко, Ю. М. Кобченко, Г. І. Шарий та багато інших. Рішенням вченої ради університету багато з них обрані почесними професорами нашого навчального закладу.

Науковий і творчий потенціал університету спрямований на те, щоб забезпечити максимально можливу інтеграцію нашої науки у світову спільноту.

ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Виховна робота в університеті є одним із найважливіших напрямів освітянської діяльності та здійснюється через реалізацію навчальних програм усім професорсько-викладацьким складом та студентським самоврядуванням.

Виховну роботу в університеті координує проректор з науково-педагогічної роботи і перспективного розвитку. Пропозиції до плану роботи, контроль за його виконанням, розроблення положень, підготовку тематики виховних годин, узгодження сценаріїв заходів і роботу зі ЗМІ координує підрозділ з організації виховної роботи університету. Цей підрозділ та культурно-освітній відділ

Доктор економічних наук Ю. Самоїлик

розробляють та реалізують форми розвитку та вдосконалення позааудиторної діяльності студентської молоді.

Центром культурно-масової роботи є Центр дозвілля й відпочинку молоді. У Центрі працюють: народний фольклорний ансамбль «Маланка» (керівник — заслужений працівник культури України Ю. Глушенко; народний ансамбль сучасної пісні «Мал-а-хіт» (С. Курбацька); народний колектив народного танцю «Ярина» (М. Троян); аматорський колектив сучасного танцю «A.D.V.A.N.S.E.» (О. Каліахметова); вокально-інструментальний аматорський колектив «Агоджаз» (М. Лобачевський), студія КВК «СМТ» (О. Сергієнко).

Щорічно у стінах вишу відбувається низка масових заходів, серед них: День знань, Дні відкритих дверей, День першокурсника, День працівників сільського господарства, День науки, День поля, святкові заходи до Міжнародного жіночого дня, День вишиванки, студентська весна, фестиваль команд КВК на кубок ректора, «Міс» та «Містер» університету, кіноперегляди новинок у центрі дозвілля; майстер-клас з писанкарства та різьблення тощо. Пізнавальними та цікавими є заходи, котрі проводять представники студентства на екологічні теми («Багряна феєрія» — захоплююче свято осені), свято до дня св. Миколая, «Україна

Збірна команда КВН — володарі Кубка мера Полтави, 2014 рік

Хор «Еней» (керівник В. Г. Миронов), 2014 рік

Команда «Agro Fon» — чемпіони міста Полтави з Брейн-рингу, 2019 рік

Творча команда академії — учасники обласного фестивалю «Краща студентська команда Полтавщини», 2019 рік

Виступ народного аматорського колективу танцю «Ярина», 2018 рік

наш дім — збережемо його» та «Чистий четвер», марафон «Навколо аграрки», екологічний проєкт «Озеленимо Україну», біологічна Шевченкіана (рослинний і тваринний світ у творчості Т. Г. Шевченка), виставки-ярмарки «Збережемо ресурси планети», «Квітуй, моя Полтаво», Громадський форум «Мікроклімат міста» на тему «Застосування екомоніторингу на основі смарт-технологій для регулювання мікроклімату в місті Полтаві», громадський захід «Poltava

EKO family day», Науково-практичний семінар до Дня довкілля «Захисник природи» здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Екологія ПДАУ та учнів закладів загальної середньої освіти м. Полтави та інші.

Щорічно студенти й викладачі університету стають учасниками загальноміських заходів, таких як: «Полтава вишивана», обласний міжвузівський фестиваль «Студентська весна», конкурс «Краща студентська команда Полтавщини», змагання команд КВК на кубок мера м. Полтави, інтелектуальні ігри «Що? Де? Коли?», флеш-моб «Україна Єдина», «День Європи» (представлення однієї з країн ЄС), «Agrarianwork-out».

Особливої уваги заслуговує патріотичне і військово-патріотичне виховання молоді. Воно здійснюється під час занять на військовій кафедрі, а також зустрічей з героями нашого часу — бійцями, які були безпосередніми учасниками воєнного конфлікту на Сході нашої країни. Багато років поспіль здобувачі вищої освіти в період літніх канікул є учасниками обласних проєктів з військово-патріотичного виховання молоді «Жіночий батальйон», «Заграва», «Вишкіл».

Поряд із навчально-виховним процесом, виховання студентів відбувається і в позанавчальний час у студентських клубах за інтересами, гуртках художньої самодіяльності, народному музеї історії університету, бібліотеці, спортивному клубі, органах студентського самоврядування.

Виховання здійснюється й завдяки спортивно-масовій та оздоровчій роботі. Матеріальна база кафедри фізичного виховання і спорту досить потужна, вона дає можливість кожному відшукати свій вид спорту, має ігровий та тренажерні зали, зал аеробіки, гір'ювий зал, зал шейпінгу, зал боротьби. На території університету розміщені спортивні майданчики: майданчик з вуличними тренажерами, майданчик з пляжного волейболу, спортивний майданчик «Здоров'я».

Ефективною є діяльність студентського самоврядування, яке є важливою структурною ланкою в системі управління університетом. Успішні виступи команди КВК «СМТ», перемоги у фестивалях «Студентська весна» та «Краща студентська команда Полтавщини»,

*Благодійна акція здобувачів вищої освіти, 2019 рік**Народний фольклорний ансамбль «Маланка», 1998 рік**Народний ансамбль сучасної пісні «Mal-a-xit»,
м. Баку (Азербайджан)*

проведення благодійних акцій волонтерським центром «Пульс», перегляд художніх та патріотичних фільмів, флешмоби, виставки, участь у зльотах лідерів аграрної освіти — серед гарних справ студентів.

Бібліотека університету здійснює виховний вплив на студентство через масові заходи, огляди-бесіди до знаменних дат, бібліографічні огляди, презентації, книжкові виставки, тематичні вечори для академічних груп та ін. Студенти щорічно беруть участь в обласному мовно-літературному етапі міжнародного конкурсу імені Т. Г. Шевченка, а також в обласному етапі міжнародного конкурсу знавців української мови імені Петра Яцика. Активну діяльність у залученні ЗВО до різноманітних заходів з мовних питань проводять викладачі кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін.

В університеті діє психологічна служба (керівник — практичний психолог, доцент І. Л. Плаксінко, практичні психологи доценти І. М. Шупта та А. М. Льченко). Серед завдань служби — сприяти повноцінному розвитку особистості студентів на відповідному віковому

етапі, створення умов для формування в них мотивації до саморозвитку; забезпечення індивідуального підходу до кожного учасника навчально-виховного процесу на основі його психолого-педагогічного вивчення.

Народний музей історії університету, що входить до виховного підрозділу, ознайомлює з історією створення, розвитку та його досягненнями, сприяє патріотичному вихованню студентів, а також становленню їхнього світогляду. Важливою частиною виховної роботи є тісна співпраця з Радою ветеранів університету, зокрема організація зустрічей ветеранів зі студентами вишу.

Виховний процес у Полтавському державному аграрному університеті підтримується талановитою студентською молоддю та компетентними наставниками. Усе це створює умови для популяризації аграрної освіти і науки та гідної презентації сучасного закладу вищої освіти.

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Полтавський державний аграрний університет постійно розширює міжнародні зв'язки, зокрема останніми роками поглиблюється співпраця із закладами вищої освіти країн Європейського Союзу.

Основи міжнародних відносин в університеті були закладені у 1995–1996 роках. Насамперед, це були контакти з двома німецькими навчальними закладами, а саме Східно-Європейським центром Університету Хоенхайм м. Штутгарт та сільськогосподарською школою «ДОЙЛА» м. Нієнбург.

1998 року з метою розширення міжнародних контактів університету було введено посаду проректора з міжнародних зв'язків, яку з моменту її появи і дотепер обіймає проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, професор кафедри захисту рослин Олег Олександрович Горб. 2000 року було створено відділ міжнародних зв'язків. На той час у міжнародному відділі працювали (за сумісництвом) доктор сільськогосподарських наук, професор А. В. Калініченко, кандидат сільськогосподарських наук, доцент А. А. Гетья, кандидат історичних наук, доцент О. П. Якубенко та ін.

Очолювали відділ міжнародних зв'язків в різні часи такі фахівці: А. А. Гетья, Д. В. Федосєєнко, О. О. Антонов, О. В. Гетья, Г. О. Тимошенко, Г. В. Герелес, Г. О. Тараненко, Т. І. Капіталова. Нині посаду начальника відділу міжнародних зв'язків обіймає Я. В. Радіонова. Завдяки структурно-організаційним змінам міжнародна діяльність університету значно поглибилася, і прикладом стала співпраця з Німецьким селянським союзом (з 1998 року), яка триває і донині.

У 1999 році університет спільно з німецьким Університетом Хоенхайм та австрійським Університетом польових культур WOKU виграв грант на впровадження трирічного проєкту Темпус Таціс. У рамках цього гранту 2001 року на базі агрономічного факультету

О. О. Горб

Зліва направо: проректор О. О. Гурб, помічник ректора з міжнародних питань Райнер Пльойзе, Олена Шишліна, ректор академії, професор В. М. Писаренко, професор Хенінг Віліке (ФРН)

Колектив відділу міжнародних зв'язків.
Зліва направо: секретар відділу К. А. Дейнеко, начальник відділу Я. В. Радіонова, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи О. О. Гурб, фахівець мовного центру М. Пащукевич, фахівці відділу Т. М. Делія, А. В. Смірнова

університету був впроваджений магістерський курс «Еколого-економічне рослинництво», який продовжує з успіхом функціонувати й дотепер. Також було створено потужний «Мовний центр», а на базі агрономічного факультету обладнано науково-дослідну лабораторію. З моменту заснування і по 2012 рік центром керувала доцент, кандидат філологічних наук О. П. Шишліна. Наразі його очолює старший викладач О. О. Савенкова.

Варто відмітити, що одним з перших викладачів, якому вдалося виграти стипендію німецької служби академічних обмінів DAAD був А. А. Гетья. Він мав змогу протягом 1998–1999 років проводити свої наукові дослідження на базі Університету Хоенхайм. Також на основі стипендії німецької служби академічних обмінів DAAD в Університеті Хоенхайм проводили свої короткотермінові дослідження кандидат сільськогосподарських наук, доцент М. Шевніков та кандидат сільськогосподарських наук, доцент Л. Колесніков.

З 1996 по 1998 рік в університеті працював експерт німецького Центру Інтернаціональної міграції (СІМ) доктор Юрген Куробка як інтегрований спеціаліст. 1998 року його замінив доктор Райнер Пльойзе, який працював в університеті радником ректора з міжнародних питань майже 10 років і доклав максимум зусиль для розширення та поглиблення міжнародних зв'язків з різними німецькими установами й організаціями. Так, починаючи з 1999 року, науково-педагогічний персонал університету отримав можливість відвідувати міжнародні виставки «Євротір» та «Арітехніка» в м. Ганновер та виставку «Зелений тиждень» у м. Берлін, а також міжнародні виставки в інших країнах ЄС. 1998 року студенти отримали можливість навчатися на факультеті міжнародного менеджменту Університету прикладних наук «Вайєнштефан» (Німеччина).

З 2002 року аналогічний магістерський курс уведений у Полтавській державній аграрній академії. Це результат ще одного трирічного спільного європейського Українсько-Німецько-Ірландського проекту

Темпус Таціс М_ЕР-22218–2001. Цей проєкт академія в 2002–2004 роках упроваджувала разом з Національним аграрним університетом України (Київ), Сумським державним аграрним університетом та двома європейськими партнерами — Університетом прикладних наук «Вайєнштефан» (ФРН) та Університетом м. Дубліна (Ірландія).

Міжнародний Українсько-Австрійсько-Шпрі-Ланкійський науково-дослідний проєкт «Біологічна азотфіксація бобовими культурами в умовах водного стресу» (BIO Fix) 2002–2003 років від нашої Академії координував кандидат хімічних наук, доцент Д. В. Федосєєнко. 2006 року він виграв індивідуальний грант на проведення наукових досліджень і дотепер працює в університеті штату Флорида (США).

2002 року розпочали співпрацю зі Шведським аграрним університетом та сільськогосподарським коледжем міста Ретвік. У межах цієї співпраці періодично відбувається обмін делегаціями, а ЗВО проходять стажування в коледжі м. Ретвік (Швеція).

З 2003 по 2007 рік на базі академії впроваджувалися одночасно два міжнародні проєкти — це «Проєкт аграрного маркетингу в Україні» та проєкт «Створення офіційного дорадництва в Полтавській області».

Співпрацю з Варшавським національним аграрним університетом у Польщі та з Угорським аграрним університетом у містечку Сарваш розпочато 2005 року. 2008 року розширено зв'язки з Угорщиною, результатом стало підписання угоди з Університетом м. Дебрецен.

З 2005 по 2007 рік в Академії працювала волонтер з Корпусу Миру Дженіфер Валеї. Завдяки її ініціативі 2006 року розпочато співпрацю з американськими університетами штату Іллінойс та університетом PURDUE штату Індіана.

У 2007 році академія виграла дворічний проєкт Темпус Таціс «Створення Агроекологічного центру Полтавщини». У реалізації цього проєкту, крім академії

Перебування на ознайомчій практиці за кордоном

Демонстрація інформаційного стенду про Бельгію в міжнародному відділі

брали участь: Університет Хоенхайм, Університет м. Штутгарт, Муніципалітет міста Фільдерштат (Німеччина), Варшавський національний аграрний університет (Польща), Головне управління ветеринарної медицини в Полтавській області, Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Полтавській області, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, а також інші організації, які опікуються розв'язанням екологічних питань на Полтавщині. В результаті виконання проекту був створений «Агроекологічний центр Полтавщини», який дає можливість підвищити кваліфікацію фахівцям відповідного напрямку діяльності.

2008–2009 років Полтавська державна аграрна академія разом з Полтавською обласною громадською організацією «Офіційна сільськогосподарська дорадча служба» успішно виконала ще один екологічний проєкт за фінансування Швейцарської агенції розвитку та співробітництва. Відповідний проєкт ставив за мету поширення досвіду ПП «Агроекологія», засновником якого є Герой Соціалістичної Праці, Герой України С. Антонєць, щодо ведення органічного землеробства в Полтавській області.

2009 року ПДАА уклала угоду з Французько-Румунським інститутом сільського господарства ISFRADA, згідно з якою випускники університету мають можливість навчатися в Румунії, а потім у Франції з отриманням двох магістерських дипломів цих країн. Успіхом 2009 року також можна вважати сприяння нашим студентам-випускникам навчатися в аспірантурі з екологічного напрямку в Сінгапурі на базі Наянгського технологічного університету за кошти фонду «СІНГА».

2010 року Академія взяла участь в Українсько-Польському проєкті «Підприємництво жінок у сільській місцевості у сфері зеленого туризму». З 2010 по 2013 роки академія активно брала участь

Обговорення питань про міжнародну співпрацю.

Зліва на право: Беата Брестенська, директор бізнес-інкубатора для освітньо-новаторів, Словаччина; Олеся Сільчук, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін; Юлія Бернацька, співвласник компанії «BIB» (silver partner of Microsoft)

в Українсько-Нідерландсько-Бельгійському проєкті «Pellets 4 power», завдяки чому в академії створили «Науково-дослідний центр з біоенергетики», на базі якого триває робота над розробкою еколого-агрономічних засад вирощування та переробки енергетичних культур.

З 2011 року і дотепер реалізується Польсько-український освітній проєкт, у межах якого на базі академії була створена «Екологічна лабораторія з дослідження відновлювальних джерел енергії».

2012 року разом з німецькою фірмою «ХАКА» академія створила та відкрила навчально-виставкову залу з найсучаснішим обладнанням, що використовується нині в галузі свинарства. Того ж 2012 року на базі академії було створено навчально-виставкову площадку австрійської фірми «Пьотінгер», де здобувачі вищої освіти мають змогу вивчати найновітніші моделі різноманітної сільськогосподарської техніки.

З 2010 року і дотепер відбувається значне розширення співпраці з різноманітними університетами, установами та організаціями Польщі. У 2013 році на базі академії відбулося відкриття «Польського центру», який очолювали з 2013 р. по 2018 р. О. М. Кошенко, а з 2018 р. і дотепер — Т. М. Делія. «Польський центр» є осередком вивчення всіма охочими польської мови та поширення польської культури на теренах не тільки університету, але й усієї Полтавщини. З 2012 року здобувачі вищої освіти університету мають можливість одночасно навчатися і у польських закладах та одержати ще й польський диплом державного зразка.

2013 року було відкрито інформаційно-консультаційний центр міжнародного методичного забезпечення ПДАУ у м. Лімасол (Кіпр) на базі компанії INECO Capital LTD, а в січні 2014 р. аналогічний центр був відкритий у Тбілісі (Грузія) на базі навчального центру «Кавкасія+». З 2013 року університет активно

Ознайомча практика здобувачів вищої освіти за кордоном

приймає участь у програмах академічної мобільності Еразмус+. В межах програми Еразмус+ було укладено міжінституційні угоди з такими закладами вищої освіти, як університет прикладних наук Нюртінген-Гайслінген (Німеччина), університетом «Хоенхайм» (Німеччина), Вища школа торгівлі та послуг у Познані (Польща), університет природничих наук у Познані (Польща), академія WSB в місті Домброва Гурніча (Польща) та ін.

2015 року Полтавська державна аграрна академія та Академія WSB у м. Домброва Гурніча (Польща) уклали угоду про співпрацю, метою якої є функціонування проекту «Паралельний європейський диплом», який надає можливість студентам університету навчатися в двох закладах одночасно.

Студенти університету беруть участь у програмі європейського союзу «Еразмус+» у рамках міжнародного молодіжного обміну «YOUTH for YOUTH».

Молоді викладачі університету А. Герелес та Ю. Самойлик взяли участь у програмі обміну Міністерства сільського господарства США (USDA), метою якої є залучення до США викладачів сільськогосподарських закладів України для підвищення їхніх знань та навичок. 2019 року Ю. Самойлик проходила стажування в Інституті аграрного розвитку ім. Лейбніца (IAMO) в м. Галле (Німеччина) в рамках пілотного проекту інтернаціоналізації науково-дослідних структур України в умовах глобалізації агропродовольчого сектору України (UAFoodTrade).

Науково-педагогічний персонал університету продовжує плідну співпрацю з Центром Агрономічних досліджень провінції Ено (Бельгія), яка розпочалася у 2003 році. Завдяки цій співпраці українські науковці мають змогу опановувати навички роботи на європейському лабораторному обладнанні.

До викладацької діяльності в університеті в різні часи були залучені фахівці та науково-педагогічні кадри з провідних закладів освіти зарубіжних країн: Польщі, Німеччини, Китаю, Литви, Латвії, Австрії, Великобританії, Канади, Таїланду, США, Бельгії, Швеції. Водночас науково-педагогічний персонал університету брав участь у конференціях, круглих столах, семінарах, підвищував кваліфікацію та проводив свої наукові дослідження за кордоном.

Нині університет має близько 60 угод про міжнародну співпрацю з університетами та установами з 23 країн світу, відповідно до яких здобувачі вищої освіти мають можливість проходити ознайомчу практику за кордоном та брати участь у стипендіальних програмах, а науково-педагогічний персонал університету — стажуватися та підвищувати кваліфікацію. Університет оцінюють за світовими стандартами, оскільки важливим є те, як його сприймають у світовому співтоваристві. Міжнародне співробітництво з відомими закордонними ЗВО-партнерами дає змогу використовувати їхній передовий досвід з удосконалення процесів управління закладами вищої освіти в сучасних ринкових умовах.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Становлення студентського самоврядування університету розпочалося з переформатування діяльності існуючих студентських організацій та створення нової структури — студентського парламенту. Першим головою студентського парламенту 2004 року було обрано студента факультету ветеринарної медицини М. Петренка, якого 2007 року змінив О. Слизько, студент факультету обліку та фінансів.

Студентські парламенти тих років започаткували в університеті такі проекти як академічний етап Міжнародної програми «Студентська республіка», «Школа студентського самоврядування»; було розпочато випуск першої незалежної студентської газети «П'ятачок», переорієнтовано роботу старост академічних груп та курсів на усвідомлення ними себе як голів студентських рад, а не представників деканатів. Голова студентського парламенту і голова студентського профкому стали повноправними членами вченої ради університету. Проводилися культурно-освітні заходи: кубок ректора з KBK, конкурс «Студент року», перший Студентський форум органів студентського самоврядування м. Полтави, «Вечір першокурсника». Кращі студенти-активісти почали одержувати стипендії міського голови м. Полтави, стали переможцями оргдіяльнісної гри «Студентська республіка», призерами обласного конкурсу «Студент року», але найбільшим досягненням став набутий досвід і навички

*Переможці стипендіальної програми «Завтра.UA»,
Фонду В. Пінчука з ректором академії, професором
В. М. Писаренком, 2010 рік*

*Зустріч студентів-активістів з другим Президентом України
Леонідом Кучмою, 2012 рік*

*Очільники студентської ради
А. Голос та С. Шабельник**Переможниця міського конкурсу в номінації «Молодіжне наукове відкриття» Т. Локес, 2012 рік**Переможниця міжнародних і всеукраїнських конкурсів А. Лисюк*

в організації та управлінні студентськими колективами, якого не можна здобути ніде. Багато започаткованих тоді проєктів є актуальними й донині.

Протягом 2008–2009 років студентську раду академії очолювала Н. Панченко. 2009 року студентську раду академії очолила студентка факультету економіки та менеджменту Т. Бардіна. Значним досягненням стала перемога в міському конкурсі «Молодь року – 2011» студентки інженерно-технологічного факультету Л. Знови, яка перемогла в номінації «Наукове молодіжне відкриття року». Зважаючи на активну життєву позицію Т. Бардіної, студентство українських аграрних вишів доручило їй очолити Об'єднану раду студентського самоврядування ЗВО Міністерства аграрної політики та продовольства України, очільником якої вона була п'ять років.

2012 року Головою студентської ради академії був обраний студент факультету обліку та фінансів А. Мишелов. Досягнення студентської ради на цьому етапі ознаменувалися перемогами в міжвузівських та інших конкурсах, таких як: «Студент року 2012» – 2 місце; «Студент року 2013» – 1 місце; «Чемпіонат міста з пейнтболу 2012» – 3 місце; «Чемпіонат міста з боулінгу 2012» – 3 місце. Волонтерська команда «Пульс» посіла перше місце в конкурсі серед студентських волонтерських загонів міста. Знову, як і попереднього року, в міському конкурсі «Молодь року – 2012» у номінації «Наукове молодіжне відкриття року» перемогли представники нашого вишу, зокрема перемогу здобула студентка факультету ветеринарної медицини Т. Локес.

Студенти-екологи – організатори акції «Базряна феєрія» – феєричне свято осені»

Одним із яскравих заходів став XV Зліт іменних стипендіатів та відмінників навчання «Лідери АПК ХХІ століття» серед ЗВО Міністерства аграрної політики та продовольства України. Також з ініціативи студентської ради було проведено «Тиждень доброти», Зимовий благодійний бал «Живи добром – твори дива» та відкрито велосипедну парковку.

2013 року Головою студентської ради ПДАА було обрано студента факультету економіки та менеджменту О. Глазова, переможця конкурсу «Кращий студент року» серед студентів ЗВО Міністерства аграрної політики та продовольства України. З листопада 2014 року його було обрано на посаду студентського мера міста Полтави.

Розпочався новий етап творчої роботи. Користуючись напрацюваннями попередників та завдяки створенню медіацентру студентської ради ПДАА, відновлено роботу студентського радіо на території академії, яке працює щоденно на великих перервах, відновлено випуск студентської газети «П'ятачок», з квітня 2015 року створено відеостудію та розпочато роботу на YouTube-каналі студентської програми «ЙО–МА–ЙО». Також відновлено функціонування волонтерського центру «Пульс», надзвичайну зацікавленість та активність здобувачів вищої освіти викликала студентська акція Ice Bucket Challeng. У 2014 році студентська рада ініціювала реконструкцію літнього спортивного майданчика, і за рік в академії запрацював оновлений сучасний майданчик зі штучним покриттям та площадка для занять Street Workout – одним із нових видів молодіжного спорту, який поєднує силові та гімнастичні елементи на турніках та брусах.

На цьому етапі організовуються нові культурно-масові заходи, такі, наприклад, як «Agrarianwork-out», «Тижні інститутів», «Міс та Містер інституту та

*М. Петренко**Н. Панченко**Т. Бардіна**О. Слизько**А. Мишелов**О. Глазов*

Організатори 8-мої Школи студентського самоврядування академії. Серед активістів студентського руху ректор академії, професор В. І. Аранчій, декани факультетів, О. А. Галич, І. А. Дудніков, С. М. Кулініч, керівник виховного підрозділу Ю. І. Радочіна, депутат міської ради О. М. Глазов, 2019 рік

Патріотичний захід з нагоди Дня захисника України та Дня Українського козацтва, зустріч із представниками батальйону поліції спецпризначення «Полтава» та волонтерами

академії», «Україна наш дім — збережемо його» та «Чистий четвер», марафон «Навколо аграрки», інтелектуальні ігри «Що? Де? Коли?», акція «Знаю українську», кіноперегляди новинок у центрі дозвілля; майстер-клас із писанкарства та різьблення, дебати, Всеукраїнський з'їзд представників регіональних осередків НСС «Приїдь. Навчись. Реалізуй», Всеукраїнська акція «Голос народу», Флешмоб «Україна Єдина», «День Європи». Водночас народний ансамбль сучасної пісні «Mal-a-xit» посів 3-тє місце на Міжнародному конкурсі Студентське Євробачення «UNIVISION 2014», який проходив у Баку. Цього ж року команда ПДАА отримала звання найактивнішої команди на обласному заході з військово-патріотичного виховання молоді «Заграв — 2014»; академічна команда КВВ перемогла на фестивалі команд КВК міста та стала володарем кубка міського голови; команда академії стала переможницею обласного студентського турніру з інтелектуально-психологічної гри «Мафія», а студенти Олександр Глазов та Ігор Журбенко стали кращими гравцями.

Наступними очільниками студентської ради були Анастасія Голос (2017–2019) та Дмитро Томенко (2019–2020). Це були роки нових цікавих, креативних проєктів і звершень. Студентська рада продовжувала бути дієвим помічником ректорату, активно долучалася до управління закладом вищої освіти. Студентська спільнота доручила А. Голос очолити студентську раду міста Полтави, а Д. Томенко став молодіжним делегатом України в ООН, Амбасадором Цілей Сталого Розвитку (SDG-Ambassador), Послом Європейської молоді в Україні (Yound European Ambassador in Ukraine).

Наразі студентська рада університету (голова — С. Шабельник) проводить активну роботу та тісно співпрацює не тільки зі структурними підрозділами вишу, а й з відділами, управліннями міської ради міста Полтави, студентськими радами інших закладів вищої освіти та міст України. Студентська рада завжди активна, адже університет працює заради молоді, бо за нею — майбутнє.

Переможці Всеукраїнського освітнього конкурсу «Агро-2019»: Ю. Васильєва, голова студентської ради Д. Томенко та В. Куркіна

Ректор академії, професор В. І. Аранчій та голови студентських рад різних каденцій: Дмитро Томенко, Олександр Глазов, Олег Слизько, Анастасія Голос, 2019 р.

СПОРТИВНІ ДОСЯГНЕННЯ

Як навчальна дисципліна, фізичне виховання було введене в інституті 1931 року, а кафедру фізичного виховання і спорту, як самостійний підрозділ, створено у 1952-му.

У 1938–1939 навчальному році, згідно з постановою Всесоюзного комітету у справах вищої школи «Про фізичну культуру у вищих навчальних закладах», у студентських гуртожитках щоденно проводили фіззарядку. В наступні роки, особливо 1980-ті, за ректорства М. О. Добровольського, ця традиція була відновлена.

Під керівництвом першого завідувача кафедри фізичного виховання і спорту Є. І. Гузя протягом 1952–1969 років на місці правого крила, зруйнованого війною, другого, «червоного», корпусу було збудовано й облаштовано спортзал. Багато років він залишався найбільшим за площею та зручностями для спортивної роботи серед вишів міста. До його введення в експлуатацію заняття зі студентами проводили в аудиторії № 10 першого навчального корпусу та на літніх майданчиках.

Упродовж 1969–1973 років кафедру очолював М. Г. Воронов. Тривалий час для занять із фізкультури використовували лише спортивну ігрову залу, підвальні ж приміщення займали кафедри механічних дисциплін.

Крім традиційних видів спорту (легка атлетика, різні види боротьби, важка атлетика, баскетбол, гімнастика), в ті роки розвивалися вело-, мото- і лижний спорт. З введенням в експлуатацію навчального корпусу факультету механізації підвали спортзалу передали кафедрі. Надалі тут були відкриті зали для занять штангою, гирями, з різних видів боротьби.

У ті роки на кафедрі працювали старші викладачі Л. І. Гусев, В. В. Корягін, А. С. Петрушкевич, М. І. Пуtrenко, О. А. Сагачко, Є. Р. Телюк, А. М. Хіміч, голова спортклубу Г. І. Кузнецов. Це були віддані справі викладачі, які досягли висот у вітчизняному спорті. Наприклад, О. С. Петрушкевич — перший майстер спорту СРСР із класичної боротьби у Полтавській області, суддя республіканської категорії. Він працював в інституті у 1970–1975 роках, організував секцію боротьби. Серед його учнів — студенти зоотехнічного факультету:

Секція легкої атлетики, в другому ряду в центрі — керівник секції, викладач Є. І. Гузь, 1932 рік

Ранкова фіззарядка студентів гуртожитку

Заняття студентів в секції мотоспорту, 1966 рік

Є. І. Гузь

М. Г. Воронов

А. П. Білодід

майстер спорту України з вільної боротьби, арбітр першої категорії Євген Мусіяченко, майстер спорту СРСР з вільної боротьби Віталій Плієв та кандидат у майстри спорту СРСР з вільної боротьби Григорій Куць.

Під керівництвом наступного завідувача (1973–2015), заслуженого працівника фізичної культури та спорту України, професора А. П. Білодіда створено міцну матеріально-технічну базу. Діяли спортивний ігровий зал, два тренажерні зали, зал гирьового спорту, два зали для шейпінгу, шаховий клуб, зал настільного тенісу, зал кульової стрільби, зал пауерліфтингу, відновлювальний центр та спортивний майданчик «Здоров'я».

Піднесення емоційного і спортивного духу відбулося у 1980 році під час XXII Олімпійських ігор у Москві. Естафету олімпійського вогню, який рухався від західних кордонів країни, несли кращі спортсмени, представники трудових колективів, студенти. Для цієї почесної церемонії було відібрано кращих спортсменів та відмінників навчання і в Полтавському сільськогосподарському

Студенти інституту, яким доручено нести олімпійський вогонь вулицями міста Полтави. В центрі — старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту Є. Р. Телюк, 1980 рік

Ветерани кафедри фізичного виховання та спорту: В. Д. Суріков, А. П. Білодід, М. І. Путренко

інституті. Факелоносцями керував старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту Є. Р. Телюк. Вихованцям інституту доручали нести олімпійський вогонь не лише в Полтаві: наприклад, у Лубнах головним факелоносцем був студент-заочник агрономічного факультету, депутат Верховної ради СРСР І. Т. Бей.

Традиційно, впродовж багатьох років діяльності кафедри, заслужена увага приділяється легкій атлетичі. Перша легкоатлетична секція була організована в навчальному закладі ще 1932 року майбутнім завідувачем, викладачем Є. І. Гузем. Надалі свою діяльність «королеві спорту» присвятили викладачі М. І. Путренко, О. А. Сагачко, А. М. Хіміч, С. Ю. Чепіжний.

У секції дзюдо ПДАУ, якою керував старший викладач Б. М. Кабісов, виросло шестеро майстрів спорту та восьмеро кандидатів у майстри. Пізніше її очолив О. В. Загнієнко. Його вихованці, борці вільного стилю, ставали призерами всеукраїнських спортивних ігор серед аграрних вишів, а борці греко-римського стилю стали чемпіонами Універсиади Полтавщини серед ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Вагомих успіхів досягли вихованці секції – студенти факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва, майстри спорту України з дзюдо Геворг Геворгян та Заріна Плієва, призери кубків світу, неодноразові чемпіони і призери України, а також студенти факультету виробництва та переробки продукції тваринництва, майстер спорту України з вільної боротьби Євген Мусіяченко та факультету агротехнологій та екології, майстри спорту України з вільної боротьби, чемпіони і призери чемпіонатів України та світу Дмитро Оніщенко та Віктор Блащак.

ПДАУ пишається своєю чоловічою волейбольною командою, історія якої розпочалася з аматорського волейболу. Спочатку секцію з чоловічого волейболу очолював заслужений тренер України з волейболу А. І. Офат, під керівництвом якого команда вперше виграла кубок України серед аграрних ЗВО. У наступні роки керівником команди став старший викладач В. П. Бондаренко. Гордістю цієї секції стали майстер спорту України з волейболу Юрій Керекилиця, кандидати в майстри спорту Сергій Котьман, Дмитро Мороз,

Данило Мелюшкін, Олександр Лапшин, Сергій Костюченко, Геннадій Лук'яничков, Сергій Піменов, Ігор Коваленко, Сергій Костюченко – усі вони входили до команди Вищої ліги чемпіонату України СК «Академія Фаворит». Сьогодні традиції університетського волейболу продовжують члени молодіжної збірної України з волейболу Нік Сотник і Станіслав Хлівненко, які у 2020 році стали срібними призерами Кубка України.

Студенти університету захоплюються і тими видами спорту, які мають національне коріння та набувають все більшої популярності в усьому світі. Саме тому при кафедрі працює секція гирьового спорту, яку очолює заслужений тренер України з гирьового спорту О. А. Мороз. Серед його вихованців – 45 майстрів спорту України, шестеро кращих отримали почесне звання «Заслужений майстер спорту України», серед них – чемпіони світу, Європи, України.

Популярністю серед студентської молоді користується секція веслування на байдарках та каное. Починаючи з 2003 року, в складі команди – десятеро майстрів спорту, які є членами Збірної команди України, призерами Чемпіонату світу. Серед них – студенти факультету механізації сільського господарства: майстри спорту України міжнародного класу Денис Камерілов (кавалер ордена «За заслуги» III ст.), Андрій Марковський, Віталій Цуркан – переможці багатьох міжнародних

Збірну команду з волейболу — чемпіонів України — вітає ректор академії, професор В. М. Писаренко

Заслужений тренер України з гирьового спорту О. А. Мороз (в центрі), ректор академії В. І. Аранчій (праворуч), завідувач кафедри фізичного виховання і спорту П. Ю. Літвінов (ліворуч) серед вихованців секції гирьового спорту в музеї гирь, 2019 рік

Дитяча футбольна команда з ректором, професором В. І. Аранчій та завідувачем кафедри фізичного виховання і спорту П. Ю. Літвіновим

регат, фіналісти Кубка світу та Чемпіонату Європи, а також Дмитро Сірик, Олександр Колінько, Ірина Ясененко, Ганна Борис, Сергій Фесенко, Олександр Бардаш, В'ячеслав Левинець, Андрій Єпішкін та інші.

Збірна команда викладачів з волейболу.

Зліва направо, перший ряд: В. П. Бондаренко, Г. О. Лапенко, А. П. Білодід, С. О. Чуль, другий ряд: Т. Г. Лапенко, А. П. Петренко, А. В. Ігнатенко, В. В. Ляшенко, О. Г. Мороз

Поліпшенню спортивних досягнень студентів, зміцненню їхнього здоров'я сприяють регулярні заняття в атлетичному залі. Тут 1999 року відкрилася секція з пауерліфтингу, яку очолив майстер спорту з пауерліфтингу, доцент Д. О. Ніжніченко. На сучасних тренажерах підвищують свою майстерність юні волейболісти, футболісти, гирьовики, майстри академічної греблі. За останні роки тренер Д. О. Ніжніченко підготував майстра спорту України міжнародного класу Оксану Вінниченко, майстрів спорту України з пауерліфтингу Марту Добрякову, Ігоря Калініченка, Валерія Жамардій, 35 кандидатів у майстри спорту. Чемпіонами України серед студентів ВНЗ стали Олександр Меншиков, Марта Добрякова, Валерій Ошкадьоров. Свого часу спортивних висот досягнув і майстер спорту України з пауерліфтингу, студент факультету механізації сільського господарства Артем Оніщенко. Тренер Д. О. Ніжніченко постійно вдосконалював методи та засоби підвищення ефективності тренувань й отримав два патенти України на корисну модель.

Загалом, викладачі кафедри підготували 197 майстрів спорту, сім заслужених майстрів спорту України, 17 майстрів спорту міжнародного класу, близько 300 кандидатів у майстри спорту та багато спортсменів I–III розрядів. Серед студентів ПДАУ, які принесли славу українському спорту, і Катерина Ваніна — заслужений майстер спорту України, п'ятиразова чемпіонка Світу з гирьового спорту, і заслужені майстри спорту В'ячеслав Задорожній, Валерій Дромашко, паралімпійські чемпіони з плавання, майстри спорту міжнародного класу, кавалери ордена «За заслуги» Дмитро Виноградець, Євген Богодайко, Юрій Божинський та інші.

Великий науковий і спортивний потенціал таких педагогів, як професор А. П. Білодід, доценти М. І. Путренко, Д. О. Ніжніченко, Г. М. Бойко, визначив і відповідний рівень діяльності кафедри фізичного виховання та спорту, який забезпечували старші викладачі: В. П. Бондаренко, Л. В. Сазонова, В. Д. Суріков, Б. М. Кабісов, О. В. Сукач, Т. М. Окснюк, Л. П. Очкань, О. В. Буйдін, викладачі: П. Ю. Літвінов, І. А. Шатрава, І. В. Матюхіна, Д. Г. Батирев, Д. А. Бугаєвський, Ю. Г. Рибалко, О. М. Махно, М. О. Лапа, В. В. Кіреєва, А. В. Ігнатенко, Р. С. Іванов,

Склад кафедри фізичного виховання і спорту, 2013 рік.

Зліва направо перший ряд: О. В. Сукач, О. В. Буйдін, М. М. Явтушенко, Д. О. Ніжніченко, О. В. Загіренко; другий ряд: Т. М. Окснюк, В. І. Дем'яненко, Л. П. Очкань, А. П. Білодід, Л. В. Сазонова, В. Д. Суріков, В. В. Кіреєва, В. П. Бондаренко, О. М. Махно, І. В. Матюхіна; третій ряд: Ю. Г. Рибалко, Д. А. Бугаєвський, А. В. Ігнатенко, П. Ю. Літвінов, Т. С. Жебель, А. М. Шатрава, І. Я. Базилук

Д. Микуця

Е. Махмудов

Є. Мусяченко

Ю. Мізернюк

О. Бабак

Д. Пасічніченко

М. Шамрай

І. Позднякова

Г. Геворґян

В. Якубович

Р. Малинка

Чемпіонка України з греблі на каное
Севіля Ібадова (ліворуч), 2019 рік

К. Ваніна

В. Дромашко

В. Задорожний

А. Жукова

Д. Виноградець

Ю. Божинський

О. Миленький

Є. Богодайко

І. Є. Базиліук, М. М. Явтушенко, О. А. Мороз, голови спортивного клубу О. В. Загнієнко, К. А. Білодід та лаборанти В. І. Дем'яненко, В. А. Потеряйко, І. С. Гученко, В. П. М'якило.

Більшість педагогів, які працюють на кафедрі, мають не тільки великий викладацький стаж, а й досвід підготовки спортсменів світового рівня. Серед них — заслужений тренер України О. А. Мороз, заслужений тренер України з плавання, член президії Української федерації спортсменів із вадами розумового та фізичного розвитку Г. М. Бойко, майстер спорту України з пауерліфтингу О. В. Сколота, старші викладачі В. П. Бондаренко, О. В. Сукач, П. Ю. Літвінов, викладач М. М. Явтушенко, лаборанти В. В. Кобиляшневий, В. В. Дереза. Навчально-виховним та тренувальним процесами керує завідувач, старший викладач П. Ю. Літвінов.

На навчально-тренувальних заняттях викладачі активно використовують наукові

розробки кафедри і модернізований світовий досвід спортивної педагогіки з актуальних питань теорії і методики фізичного виховання і спорту. У розпорядженні кафедри — спортивна ігрова зала, два зали для шейпінгу, два тренажерні зали, зал настільного тенісу, зал пауерліфтингу, зал вільної боротьби та східних єдиноборств. 2015 року відновлено майданчик з міні-футболу, який став найкращим серед освітніх закладів Полтавщини. Також облаштовано майданчик для воркауту.

На базі кафедри фізичного виховання і спорту проводяться різноманітні спортивно-масові, оздоровчі заходи як у командних, так і в індивідуальних видах спорту. Викладачі займаються тренерською роботою в познавчальний час. За підтримки ректора університету щорічно проводяться фінальні змагання представників шкіл із різних видів спорту.

На зміну старшому поколінню спортсменів прийшла молодша, юна зміна. Серед

П. Ю. Літвінов
Завідувач кафедри
фізичного виховання
і спорту

В. Щолкін

Д. Соболю

Д. Нєфьодов

С. Ібадова

К. Татуревич

О. Сулим

І. Конденко

Колектив кафедри фізичного виховання і спорту, 2020 рік.
Зліва направо: О. В. Сукач, М. М. Явтушенко, В. П. Бондаренко,
завідувач кафедри П. Ю. Літвінов, В. В. Кобиляшневий,
О. В. Сколота, В. В. Дереза

Учасники фінальної гри з міні-футболу
на кубок ректора, 2019 рік

її представників — спортсмени силових видів спорту: срібна призерка універсиади Полтавщини Анастасія Русняк, чемпіон області серед юніорів Іван Сивоус, чемпіон області серед юнаків Дмитро Ярмош, срібна призерка з бодібілдингу Марина Маханькова.

Багато спортсменів є членами різних збірних команд України. Крім того, чимало вчорашніх студентів-спортсменів після закінчення навчання стали тренерами з різних видів спорту. Це, зокрема, Євген Мусіяченко (майстер спорту з вільної боротьби, тренер спортивного клубу у Полтавській політехніці, викладач кафедри), Грачик Геворгян (майстер спорту України з боротьби дзюдо, тренер добровільного спортивного товариства «Динамо»),

Зарина Плієва (майстер спорту України з боротьби дзюдо, тренує майбутніх юних чемпіонів), Тимур Кучеренко (майстер спорту України з вільної боротьби, тренер Полтавської ДЮСШ «Авангард» ім. І. Шемякіна), майстер спорту України з греко-римської боротьби В'ячеслав Іванов (тренер з греко-римської боротьби).

Протягом багатьох років кафедра активно співпрацює з обласним фізкультурно-спортивним товариством «Колос», зокрема викладачі роблять вагомий внесок в організацію обласних змагань, в яких беруть участь ветерани спортивного руху Полтавщини, сільська молодь та студенти.

За роки свого існування кафедра фізичного виховання і спорту ПДАУ виховала цілі спортивні династії. Студенти-спортсмени, які захищали честь університету на змаганнях різних рівнів у 1970-ті, заклали добрі традиції, що продовжили їхні діти. Так, донька чемпіона України з вільної боротьби В. Плієва, Зарина — майстер спорту України з дзюдо, тренер, член збірної України з дзюдо. Син майстра спорту України Г. Магомедова, Файрудин — чемпіон та рекордсмен Полтавщини з пауерліфтингу. Син майстра спорту України М. Кокоева, Алік захищає честь Полтавщини на змаганнях з боротьби та пауерліфтингу.

Катерина Лизанець — бронзова призерка чемпіонату світу
2016 року з кінноспортивної джигітовки

ВИДАТНІ ВИПУСКНИКИ І СПІВРОБІТНИКИ

ГЕРОЇ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ

ГУРЕНКО Дмитро Григорович
(1906–1969)

Випускник зоотехнічного факультету 1930 року. З 1941 року — на фронтах другої світової війни. В 1945 році гвардії майор Д. Г. Гуренко — командир 369-го гвардійського самохідно-артилерійського полку, 9-го гвардійського танкового корпусу, 2-ї гвардійської танкової армії 1-го Білоруського фронту. Особливо відзначився під час визволення Польщі.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 лютого 1945 року за відмінне виконання бойових завдань командування, проявлену при цьому відвагу і героїзм гвардії майору Д. Г. Гуренку було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

ЛЕТА Ілля Кузьмич
(1907–1970)

У 1932 році був призваний із другого курсу агрономічного факультету в ряди Червоної Армії. Закінчив Київське військово-артилерійське училище. Учасник боїв на озері Хасан. З липня 1941 року перебував на фронтах другої світової війни. Командир 672-го винищувального протитанкового артилерійського полку. Визволяв Лівобережну Україну, форсував річку Дніпро, звільняв місто Київ, Прикарпаття, Польщу, приймав участь у боях в Німеччині. 23 вересня 1944 року Указом Президії Верховної Ради СРСР за вміле командування полком при звільненні Правобережної України і проявлену при цьому особисту мужність і героїзм підполковнику Леті І.К. було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

ПОТАПОВ Олександр Захарович
(1921–1980)

Активний учасник другої світової війни. Брав участь у боях за звільнення Лівобережної України (Сумсько-Прилуцька операція), в боях на Лютезьському плацдармі, в Корсунь-Шевченківській та Ясько-Кишенівській операції, звільняв місто Київ.

За відмінне виконання бойових завдань командування, виявлену мужність і героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 13 вересня 1944 року Потапову О.З. присвоєно звання Героя Радянського Союзу. З січня 1958 по березень 1961 року за наказом Головного командування Сухопутних військ призначений начальником військової кафедри Полтавського сільськогосподарського інституту.

ЮРЧЕНКО Петро Аксентійович
(1918–1995)

Радянський військовий льотчик. Генерал-майор авіації, Герой Радянського Союзу (1943). У роки другої світової війни — заступник командира ескадрилії 9-го гвардійського авіаційного полку, 7-ї гвардійської авіаційної дивізії, 3-го гвардійського авіаційного корпусу авіації далекої дії. Після війни продовжував службу у Військово-повітряних силах. З 1960 по 1969 рік — командир 13-ї гвардійської Дніпропетровсько-Будапештської ордену Суворова важкої бомбардувальної авіаційної дивізії. З 1969 року — генерал-майор П. А. Юрченко в запасі. З 1971 по 1989 рік працював завідувачем кафедри цивільної оборони Полтавського сільськогосподарського інституту.

ГЕРОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ

АНТОНЕЦЬ
Семен Свиридонович

Випускник зоотехнічного факультету 1962 року

ГУЛІЙ
Катерина Іванівна

Випускниця агрономічного факультету 1966 року

ЗОЛОТАРЬОВ
Євген Михайлович

Випускник зоотехнічного факультету 1959 року

КАЛЬЧЕНКО
Никифор Тимофійович

Випускник агрономічного факультету 1928 року

КВАСНИЦЬКИЙ
Олексій Володимирович
Завідувач кафедрою фізіології сільськогосподарських тварин (1934–1971)

МАРЧЕНКО
Сергій Якович
Випускник зоотехнічного факультету 1955 року

МІЛЯВСЬКИЙ
Олександр Юхимович
Випускник зоотехнічного факультету 1934 року

ОЛІЙНИК
Григорій Антонович
Випускник агрономічного факультету 1957 року

РОПАВКА
Іван Васильович
Випускник агрономічного факультету 1966 року

САВЧЕНКО
Тетяна Устимівна
Випускниця агрономічного факультету 1957 року

СИВОЛАП
Ганна Михайлівна
Випускниця зоотехнічного факультету 1984 року

ТРОЯН
Григорій Іванович
Випускник агрономічного факультету 1955 року

ФИСУН
Андрій Лукич
Випускник зоотехнічного факультету 1971 року

ШАРЛАЙ
Сергій Володимирович
Випускник агрономічного факультету 1938 року

ГЕРОЇ УКРАЇНИ

АНТОНЕЦЬ
Семен Свиридонович
Випускник зоотехнічного факультету 1962 року

КОРОСТАШОВ
Олександр Григорович
Випускник факультету механізації сільського господарства 1982 року

КОРОСТ
Тетяна Михайлівна
Випускниця агрономічного факультету 1987 року

ДЕПУТАТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР ТА СОЮЗНИХ РЕСПУБЛІК

АГАФОНОВ
Микола ІвановичВипускник зооінженерного
факультету 1991 року**БЕЙ**
Іван ТеофановичВипускник агрономічного
факультету 1977 року**БУБЛИК**
Юрій ВасильовичВипускник агрономічного
факультету 1995 року**ЗОЛОТАРЬОВ**
Євген МихайловичВипускник зоотехнічного
факультету 1959 року**КАЛЬЧЕНКО**
Никифор ТимофійовичВипускник агрономічного
факультету 1928 року**КІВШИК**
Петро АндрійовичВипускник факультету
механізації сільського госпо-
дарства 1980 року**КЛОЧКО**
Марія ОлександрівнаВипускниця агрономічного
факультету 1982 року**КОВАЛЬ**
Олексій ГригоровичВипускник агрономічного
факультету 1925 року**М'ЯКОТА**
Олексій СергійовичВипускник зоотехнічного
факультету 1970 року**НЕСТЕРЕЦЬ**
Павло ПетровичВипускник агрономічного
факультету 1973 року**ПОЛЯХ**
Віталій ІвановичВипускник агрономічного
факультету 1983 року**РЕКА**
Андрій ОлександровичВипускник зоотехнічного
факультету 1983 року**СИВОЛАП**
Ганна МихайлівнаВипускниця зоотехнічного
факультету 1984 року**СИДОРЕНКО**
Микола ЯковичВипускник зоотехнічного
факультету 1971 року**СТЕПЕНКО**
Василь ІвановичВипускник економічного
факультету 1974 року**УСТИМЕНКО**
Григорій АкимовичВипускник агрономічного
факультету 1953 року**ШАРИЙ**
Григорій ІвановичВипускник економічного
факультету 1983 року**ШКАРБАН**
Микола ІвановичВипускник агрономічного
факультету 1961 року**ШУЛЕЖКО**
Марія ЯківнаВипускниця економічного
факультету 1978 року

ЛАУРЕАТИ ДЕРЖАВНИХ ТА НАУКОВИХ ПРЕМІЙ

С. С. АНТОНЕЦЬ

Б. В. БАНЬКОВСЬКИЙ

О. В. ГОРИК

Г. П. ЖЕМЕЛА

А. В. КАЛІНІЧЕНКО

О. В. КВАСНИЦЬКИЙ

В. М. КІР'ЯН

В. Ф. КОВАЛЕНКО

А. В. КОДЕСНИКОВ

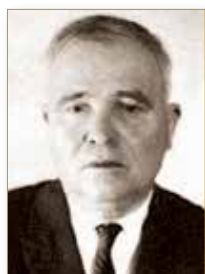
В. О. КОЗУБЕНКО

І. Д. КОЛІСНИК

П. В. КОНДРАТЕНКО

О. С. МУСІЙКО

О. І. ОВСЯНИКОВ

В. П. ОКСЬОМ

П. В. ПИСАРЕНКО

С. В. ПОСПЕЛОВ

Ф. К. ПОЧЕРНЯЄВ

В. П. РИБАЛКО

М. М. РОТМІСТРОВ

М. С. САМОЙЛИК

В. М. САМОРОДОВ

Г. М. СИВОЛАП

М. О. СИМОН

А. А. СМЕРДОВ

В. О. СУКМАНОВ

Ю. В. ХАРЧЕНКО

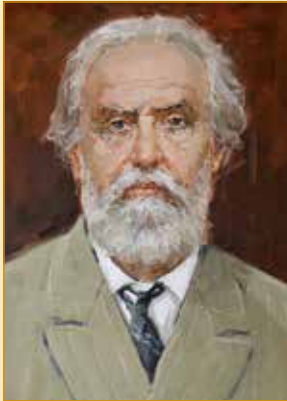
К. П. ЧЕПУРОВ

М. М. ЧЕКАЛІН

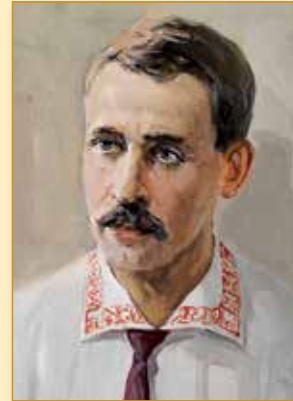

РЕКТОРИ (ДИРЕКТОРИ) НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

РЕКАЛО Євген Лукич
(1920–1923)

Видатний зоолог, професор, організатор сільськогосподарської освіти на півдні Росії (директор Херсонського земського сільськогосподарського училища), засновник Полтавського сільськогосподарського інституту. Під його керівництвом розпочалася наукова робота, зміцнено матеріально-технічну базу навчального закладу. До речі, Є. Л. Рекало навчався у Полтавській духовній семінарії, закінчив Новоросійський університет. Визнаний учений в галузі сільського господарства.

ЧУГАЙ Віктор Петрович
(1925–1928)

Під його керівництвом відбулися зміни в навчальних планах, викладацькому колективі та матеріальній базі. Навчальному закладу було передано нове господарство — колишній маєток Козельщинського монастиря, закріплено садово-городню ферму на Павленках та Чутівську агробазу, де студенти не лише проходили практику, а й проводили важливі для виробництва наукові дослідження. До бібліотечного фонду було передано понад 20 тисяч книжок, які раніше належали Полтавському сільськогосподарському товариству. Відділи були перейменовані у факультети. Політехнікум став центром агрокультурної роботи на Полтавщині, на базі якого проводили з'їзди й наради з агрономії та кооперації, організовували різні курси з підвищення кваліфікації. Наприкінці 1928 року В. П. Чугай був призначений директором Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, в якому працював до початку 1930-го. У квітні 1938 року заарештований в Абхазії і засуджений до розстрілу з конфіскацією майна.

ТОКАРЕВСЬКИЙ Михайло Дмитрович
(1923–1925)

Один із засновників кооперативного руху в Україні, зокрема й на Полтавщині, політичний і громадський діяч, член Української Центральної Ради, голова Полтавської губернської земської управи. Брав активну участь у роботі руху «Просвіта», тож його помешкання було відкрите для багатьох діячів української науки і культури того часу. Сприяв розвитку наукової роботи Полтавського агрокооперативного технікуму, зміцненню його матеріально-технічної бази. Роки директорства М. Д. Токаревського — це найбільш активний період розбудови вишу за перші п'ять років його існування.

Випускник Полтавської духовної семінарії. Кілька разів перебував під арештом.

ПОМАЛЕНЬКИЙ Федір Григорович
(1928–1931)

Знаний рослинник, організатор аграрної науки й освіти. Спочатку керував справами Полтавського політехнікуму. За його керівництва розпочалася реорганізація цієї установи: вона стала Полтавським сільськогосподарським інститутом, який підпорядковувався Наркомату Землеробства УРСР. У цей час інститут функціонував в умовах шаленої

пропагандистської кампанії з виконання і перевиконання всіх планів із метою «наздогнати і перегнати» протягом найближчих п'яти-десяти років прогресивні капіталістичні країни з усіх найважливіших показників соціально-економічного розвитку. Особливу ставку було зроблено на розвиток тваринництва як вирішального фактора вирішення проблем. У зв'язку з цим, у 1930 році здійснено реорганізацію інституту — він став Полтавським зоотехнічним інститутом. Тоді на базі факультету сільськогосподарського будівництва було засновано окремий інститут сільськогосподарського будівництва, а на базі факультету індустріалізації сільського господарства — інститут м'ясної і плодочової технології.

І. П. ХОРУЖЕНКО
(1931–1932)

У 1931 році назву інституту було змінено на Полтавський інститут свинарства і установу передано у підпорядкування тресту «Свинар» Народного комісаріату зернових і тваринницьких господарств СРСР. Тривала активна діяльність із підготовки фахівців для тваринницької галузі. Діяли факультети: свинарства, молочного скотарства, кормових культур. Для підготовки наукових кадрів відкрито аспірантуру.

ШОВКОВИЙ Лука Харитонович
(1932)

(фото не збереглося)

Випускник Харківського зоотехнічного інституту 1929 року. Протягом кількох місяців був директором інституту і продовжував організацію навчального процесу з підготовки фахівців із тваринництва та агрономії. У 1937 році арештований, а через рік засуджений до 15 років в'язниці. Реабілітований після закінчення терміну заслання 7 квітня 1956 року.

СЕРДЮК Іван Васильович
(1932–1937)

У період директорства І. В. Сердюка у 1933 році інституту була повернута попередня назва — зоотехнічний інститут, він підпорядковувався Наркомату радгоспів СРСР. Діяли факультети: свинарства, великої рогатої худоби, агрокормовий. Під керівництвом І. В. Сердюка інститут пережив важкі роки голодомору та «чистки», яка почалася тут у 1933-му. Восени наступного 1934 року навчальний заклад знову перейменовано у Полтавський сільськогосподарський інститут, у складі якого функціонували два факультети: агрономічний і зоотехнічний.

Доля І. В. Сердюка була типовою для того часу. Його заарештували в ніч із 12 на 13 вересня 1937 року, за доносом трьох наклепників. Згідно з вироком особливої трійки НКВС Полтавської області від 27 грудня 1937 року І. В. Сердюка було розстріляно, а його особисте майно конфісковано. Реабілітований 19 вересня 1956 року «за недоведеністю складу злочину».

АНДРУЩЕНКО Степан Карпович
(1937–1938)

За освітою С. К. Андрущенко — агроном. З вересня 1937 року тимчасово виконував обов'язки директора інституту. У період його керівництва інститут і надалі випускав спеціалістів для сільського господарства СРСР, хоча наслідком репресій була плінність кадрів і дефіцит кваліфікованих викладачів.

С. К. Андрущенко загинув під час Другої світової війни.

**ЩАНІН Костянтин Кузьмич
(1938)**

К. К. Щанін 14 лютого 1938 року був призначений директором інституту. За кілька місяців, у червні того ж року, обраний депутатом Верховної Ради УРСР I скликання по Полтавському сільському виборчому округу № 185 Полтавської області. Потім протягом 1938–1947 років він працював секретарем та другим секретарем Полтавського обкому КП(б)У. Упродовж 1947–1954 років був представником Ради у справах колгоспів при Раді Міністрів СРСР по Чернігівській, Харківській, Ворошиловградській областях.

**ТОЛМАЧОВ Олександр Пилипович
(1938–1940)**

О. П. Толмачов — неодноразовий лауреат ВДНГ. Під його керівництвом в інституті продовжувалася активна навчальна та наукова робота, а також підготовлений спеціальний документ «Статут», на основі якого з 1939 року працював кожен навчальний заклад країни.

**ВІДЕНІН Кирило Федорович
(1940–1951)**

Організовував евакуацію інституту та навчання студентів в евакуації. У воєнні та післявоєнні роки К. Ф. Віденін доклав багато зусиль для відбудови інституту із руїн й налагодження навчального процесу. У 1946 році інститут було передано у підпорядкування Міністерства вищої освіти СРСР. В той час діяло два факультети — агрономічний і зоотехнічний.

Відповідно до загальнодержавних програм соціально-економічного розвитку, зросло фінансування будівельних робіт і в Полтавському сільськогосподарському інституті. Незважаючи на організаційні труднощі, навчальний процес епохи відбудови з року в рік покращувався, що підтверджують матеріали першої післявоєнної обласної сільськогосподарської виставки.

**ВАНЦАК Петро Наумович
(1951–1962)**

Кандидат сільськогосподарських наук, доцент. У період директорства П. Н. Ванцака повністю завершено відновлення головного навчального корпусу, розширено площу гуртожитків, закуплено навчальне обладнання, трактори та інші складні сучасні сільгоспмашини. Спостерігалося поліпшення якісного складу професорсько-викладацьких кадрів та матеріально-технічного забезпечення, завдяки чому значно підвищено ефективність наукової роботи. Так, у 1955 році інститут звітував про роботу над 26-ма науковими темами. Відкрито два нові факультети: економічний та агропедагогічний.

У 1953 році інститут підпорядковувався, як не дивно, Міністерству культури СРСР, а через рік — знову перейшов у підпорядкування Міністерству вищої освіти СРСР. А в 1959 році вищі сільгосппрофілю були передані у підпорядкування республіканським міністерствам сільського господарства.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Микола Олександрович
(1962–1963; 1968–1988)

Очоловав інститут протягом 1962–1963 та 1968–1988 років. Під його керівництвом інститут інтенсивно розбудовувався. Зведено новий корпус факультету механізації, два дев'ятиповерхові гуртожитки, їдальню. Відкрито музей історії інституту, шаховий клуб, санаторій-профілакторій, студентське кафе. Впорядковано територію інституту, створено орнітокуточок, дендропарк із 200 видів і форм чагарників та дерев. Відкрито збудований громадським кошом пам'ятний знак студентам та викладачам, які загинули в роки Другої світової війни. Розпочато будівництво комплексу споруд факультету з підготовки іноземних громадян та малих архітектурних споруд на території. Позитивні зрушення відбулися в навчально-дослідному господарстві «Ювілейний». За успіхи у навчально-виховному процесі інститут у 1970 році був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, а в 1971 році — орденом Трудового Червоного Прапора.

ІВАЩЕНКО Василь Опанасович
(1963–1968)

Кандидат економічних наук, професор. У важкі воєнні часи саме В. О. Іващенко відповідав за евакуацію інституту до м. Курган (Росія). Час його роботи на посаді ректора — 1960-ті роки. На них припало відкриття в 1962 році загальнонаукового факультету, який забезпечував підготовку за 14 різними спеціальностями, але у 1965-му припинив свою діяльність. Натомість у 1966 році було відкрито факультет механізації сільського господарства, що налічував кілька аудиторій, а згодом перетворився у справжній аграрний інженерний центр області. Також відкрито факультет громадських професій. Загалом, у період керівництва В. О. Іващенко в інституті функціонувало сім факультетів. Навчальний заклад брав активну участь у ВДНГ УРСР та СРСР. Завершено відбудову зруйнованих війною будівель інституту.

КУЦЕНКО Олександр Михайлович
(1988–1996)

Кандидат сільськогосподарських наук, вчений-агроном. Під керівництвом професора О. М. Куценка було створено навчально-науково-виробничий комплекс у складі восьми навчальних і навчально-дослідних закладів, станцій і фірм аграрного профілю, що позитивно позначилося на кадровому складі навчального закладу. Багато уваги приділено зміцненню матеріальної бази, продовженню будівництва навчального корпусу, вирішенню житлових проблем викладачів. Крім того, було створено факультет ветеринарної медицини.

ПИСАРЕНКО Віктор Микитович
(1996–2011)

Доктор сільськогосподарських наук, професор. На В. М. Писаренка була покладена відповідальність за організацію навчально-виховного процесу в умовах ринкової трансформації виробничих відносин. У 1990-ті зміни торкнулися не лише інституту як юридичної особи, а й кожного факультету, кожної кафедри. З року в рік зростала кількість студентів, зарахованих на навчання за контрактом. З'явилися нові кафедри, новий четвертий навчальний корпус, нові факультети, центр дозволяв студентів. Закладено основи для наукової школи із землеробства, селекції, екології. Активно розвивалися зв'язки з вищими навчальними закладами інших країн. Оновлено матеріально-технічну базу. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2001 року, інститут був реорганізований у Полтавську державну аграрну академію — вищий навчальний заклад IV рівня акредитації.

АРАНЧІЙ Валентина Іванівна

Ректор
Полтавського державного аграрного університету.
Кандидат економічних наук, професор.
Заслужений діяч науки і техніки
України

Випускниця економічного
факультету 1983 року

Валентина Іванівна Аранчій — випускниця закладу вищої освіти, який нині очолює, та єдина жінка-ректор в історії університету. У 1983 році вона закінчила Полтавський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Економіка і організація сільськогосподарського виробництва» та розпочала трудову діяльність за фахом на посаді бухгалтера, а згодом стала економістом з оплати праці у спецгоспі ім. Г. М. Димитрова Оржицького району, що на Полтавщині.

Роботу в Полтавському державному аграрному університеті почала асистентом кафедри організації сільськогосподарського виробництва. У 1995 році вона закінчила аспірантуру, тож з 1997-го працювала доцентом, згодом — завідувачем кафедри, деканом факультету обліку та фінансів. У 2008 році стала першим проректором і директором навчально-наукового інституту економіки та бізнесу ПДАА.

Ректор, професор В. І. Аранчій
з Героями України І. М. Балюком та Т. М. Корост

З 2011 року В. І. Аранчій — ректор Полтавської державної аграрної академії. На цій відповідальній посаді вона опікується насамперед зміцненням матеріальної

Ректорат академії, 2019 рік. Зліва направо сидять: В. В. Матюха, Л. В. Шульга, А. В. Голос, Т. О. Бардіна, Л. О. Дорогань-Писаренко, В. О. Осташова, С. М. Кулинич; стоять: О. А. Галич, М. М. Маренич, В. М. Чуга, І. А. Дудніков, З. І. Коляденко, А. А. Поліщук, О. М. Костенко, О. О. Горб, В. І. Аранчій, П. В. Писаренко, С. П. Лінська, О. М. Овчарук, Ю. В. Вакуленко, М. Я. Шевніков, Н. В. Іллічова, Ю. І. Радочіна

Одержання державної нагороди — звання «Заслужений діяч науки і техніки України», разом з професором І. А. Маркіною та директором Департаменту агропромислового розвитку ОДА С. О. Фроловим

Ректор академії з деканами факультетів.
Зліва направо: О. А. Галич, С. М. Кулич, Л. О. Дорогань-Писаренко, І. А. Дудніков, В. І. Аранчій, М. М. Маренич, А. А. Поліщук, голова первинної профспілкової організації В. В. Матюха, 2019 рік

бази закладу вищої освіти, для чого активно залучає інвестиції приватних компаній, які працюють на аграрному ринку області.

За дієвої підтримки Валентини Іванівни сертифіковано роботу наукових лабораторій, зокрема лабораторії агроекологічного моніторингу, яка атестована на право проведення вимірювань за 19 показниками під час контролю якості ґрунтів й сировини рослинного походження, та лабораторії якості зерна, послугами якої користується багато українських аграріїв. Поліпшено діяльність лабораторії альтернативних та відновлювальних джерел енергії, навчально-виставкового центру «НАКА», Центру інтелектуальної власності.

В. І. Аранчій доклала чимало зусиль для організації діяльності Навчально-виробничого підрозділу із селекції та насінництва, у складі якого функціонує три потужні лабораторії: наукова лабораторія селекції озимої пшениці, наукова лабораторія селекції зернобобових та круп'яних культур, наукова лабораторія селекції, насінництва та сортової агротехніки сої, а виведені тут сорти здобули належне визнання далеко за межами країни. Отже, довготривала кропітка праця у поєднанні із вдалою кадровою політикою сприяли визнанню успішності закладу вищої освіти, наслідком чого стало рішення МОН України, згідно з яким у 2019 році на базі академії заплановано фінансування створення центру колективного користування науковим обладнанням — лабораторії сучасних методів агрономії та прискорення селекції рослин. Тож відтепер державне значення наукової діяльності академії посилилося.

За підтримки ректора науково-дослідна діяльність викладачів і співробітників ПДАУ також здійснюється у межах таких науково-дослідних тем, як «Розвиток АПК на основі раціонального природокористування» і «Обґрунтування методів інформаційно-консультативної підтримки агропромислової сфери». Як керівник та науковець, Валентина Аранчій приділяє особливу увагу організації освітньої та наукової діяльності підрозділів університету. Зокрема, за її каденції навчальний заклад розширив спектр освітніх послуг до 22-х освітньо-професійних програм. Відкрито спеціалізовану

вчену раду із захисту докторських та кандидатських дисертацій з економіки. Щорічно 10-12 осіб захищають кандидатські дисертації, більше трьох — докторські. Загалом, вдала управлінська політика ректора сприяла тому, що 88 % науково-педагогічних працівників університету мають наукові ступені та вчені звання, а це — найвищий показник у регіоні.

За безпосередньої участі В. І. Аранчій активізовано міжнародну діяльність університету: укладено понад 50 договорів з іноземними університетами, установами й організаціями 23-х країн. Договори безпосередньо спрямовані на поліпшення практичної підготовки викладачів і студентів. Наполеглива та продуктивна робота сприяла тому, що університет почав займати провідні місця в рейтингу серед провідних освітніх установ країни.

В. І. Аранчій активно займається науковою та методичною роботою, має власну наукову школу, готує аспірантів, є автором підручників та навчальних посібників для студентів з питань фінансової діяльності підприємств, грошей та кредиту, інформаційних систем і технологій у фінансових установах. Її науковий доробок складається з 224 праць: 100 фахових публікацій (серед яких є монографії), 95 робіт науково-методичного характеру, 29 статей публіцистичного змісту. Крім того, вона відома

Відкриття на території університету пам'ятного знаку з нагоди 150-річчя Полтавського товариства сільського господарства

Валентина Іванівна з помічниками в роботі.
Зліва направо: Яна Дроботя, Вікторія Лихоній,
Юлія Радочіна, Ілона Яснолюб, Оксана Самар

В. І. Аранчій серед очільників студентської ради різних
років каденції. Зліва направо: Олександр Глазов, Тетяна
Бардіна, Анастасія Голос, Сергій Шабельник

і у сфері інтелектуальної власності: має 16 патентів на винаходи та корисні моделі, дві з яких були відмічені дипломами та золотими медалями на Міжнародній виставці винаходів у Яссах (Румунія, 2013).

Університет — великий навчально-науковий комплекс, до складу якого також входять сім коледжів, які розміщені на теренах Полтавщини. За ініціативи ректора проводяться спільні заходи із впровадження системи неперервної ступеневої підготовки фахівців за узгодженими навчальними планами та програмами спеціальностей. Здійснюється стажування викладачів коледжів, спільне проведення семінарів, круглих столів, розроблення навчально-програмного забезпечення методик професійного навчання. В рамках співпраці створені можливості для підвищення якості освітніх послуг, участі представників вишу в роботі державних екзаменаційних комісій, стажування викладачів коледжів на кафедрах університету, спільної участі викладачів та студентів у роботі наукових конференцій, семінарів тощо.

В. І. Аранчій є одним із засновників Громадської Співпраці, відновленої на теренах Полтавщини у 2015 році, Полтавського товариства сільського господарства, яке свого часу в XIX столітті неодноразово порушувало питання про створення в Полтаві вищого аграрного навчального закладу.

Педагогічна, наукова, громадська й адміністративна діяльність В. І. Аранчій спрямовані на поліпшення підготовки висококваліфікованих фахівців як для аграрної галузі, так і для інших сфер національної економіки України шляхом тісного поєднання освітнього процесу з виробництвом, а також формування у студентів високого почуття патріотизму, національної свідомості, громадянського обов'язку, високого професіоналізму у виконанні завдань з гарантування продовольчої безпеки нашої держави.

За особистий внесок у розвиток вищої освіти, й вищої аграрної освіти України зокрема, вона нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України, відомчими відзнаками Міністерства освіти та науки України й Міністерства аграрної політики та продовольства України: «Відмінник освіти України (2000)», «Знак Пошани» (2004) і «Відмінник аграрної освіти України» II ст. (2006). За високопрофесійне керівництво Полтавським державним аграрним університетом Валентина Іванівна удостоєна подяк міністра аграрної політики та продовольства України, грамот Полтавської обласної ради й обласної державної адміністрації.

У 2019 році В. І. Аранчій відзначена почесною державною нагородою — званням «Заслужений діяч науки і техніки України».

Валентина Іванівна з любимими внуками
Данілом та Сергієм

У колі рідних. Зліва направо: брат Костянтин,
невістка Анна, син Дмитро, зять Віталій, донька Яна

ПИСАРЕНКО Павло Вікторович

Перший проректор

Полтавського державного аграрного університету.

Професор кафедри землеробства і агрохімії
ім. В. І. Сазанова, професор кафедри екології,
збалансованого природокористування та захисту
довкілля. Доктор сільськогосподарських наук,
професор, академік Інженерної академії України.
Відмінник аграрної освіти і науки III ступеня

*Випускник агрономічного факультету 1993 року,
факультету економіки і менеджменту 2005 року*

Професійний шлях першого проректора П. В. Писаренка нерозривно пов'язаний з Полтавським державним аграрним університетом. У 1993 році у стінах цього закладу він здобув освіту за фахом «Агрономія», в 2005 році — другу вищу за спеціальністю «Менеджмент організацій», а в 1996 році захистив кандидатську дисертацію «Ефективність використання мінералізованої (пластової) води в землеробстві (на прикладі Полтавської області)». У 2004 році Павло Вікторович закінчив докторантуру Інституту агроєкології та біотехнології УААН та захистив докторську «Наукове обґрунтування використання природних розсолів і мінералів в агроєкосистемах». У 2001 році йому присвоєне вчене звання доцента, в 2005-му — професора. З 2009 року він — член-кореспондент, а з 2017 року — академік Інженерної академії України. У 2011 році став першим проректором ПДАА.

Під керівництвом П. В. Писаренка працює наукова школа екологічного землеробства, учасники якої опублікували понад 2 тисячі наукових та науково-методичних праць, серед яких — більше 30 монографій, 57 навчальних посібників, понад тисяча статей у фахових виданнях, зокрема й закордонних (понад 50), більше 40 патентів. Результати досліджень науковців цієї школи висвітлені у таких серіях, як «Екологічний атлас Полтавщини», «Агроєкологічний атлас Полтавщини», «Поводження з відходами Полтавщини», «Органічне землеробство», «Аграрна екологія», «Довкілля Полтавщини», «Потенціал Полтавщини в агроєкологічному виробництві», «Основи біологічного та адаптивного землеробства». Вони також були використані під час реалізації європейського проекту Tasis-Tempus-2006 «Створення агроєкологічного центру в Полтавській області», проекту МБРР «Організація школи екологічного землеробства», Міжнародного науково-дослідного проекту «Біологічна азотфіксація бобовими культурами в умовах водного стресу», європейського проекту «Впровадження системи заходів, які стимулюють активність місцевої громади, у сфері поводження з відходами на прикладі м. Лубен», а також при розробці Регіональної комплексної програми поводження з твердими відходами до 2015 року, Стратегії

регіонального розвитку Полтавської області на період до 2020 року.

Очолована Павлом Вікторовичем наукова школа є базою для виконання держбюджетних та грантових робіт, серед яких «Розробка оптимальних енергетичних систем з урахуванням наявного потенціалу відновлювальних джерел енергії в умовах Лісостепу України». Крім того, вона активно долучається до НДР, які проводять в університеті.

Павло Писаренко — сільськогосподарський експерт-дорадник, член спеціалізованих учених рад Житомирського агроєкологічного університету і Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, методичної ради зі спеціальності «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансованого природокористування», відповідальний секретар наукового журналу «Вісник Полтавської державної аграрної академії», керівник наукової лабораторії агроєкологічного моніторингу ПДАУ, Полтавського відділення громадської організації «Зелений світ», віце-президент ВГО «Асоціація агроєкологів України», член методичної ради зі спеціальності «Агрономія» Науково-методичного центру аграрної освіти Міністерства аграрної політики України.

Є автором понад 200 наукових праць, зокрема монографій «Агроєкологія» (1995), «Мінералізована пластова вода: використання в землеробстві» (1999), «Захист рослин: екологічно обґрунтовані системи» (2000), «Наукові основи використання природних розсолів і мінералів в агроєкосистемах» (2003), «Агроєкологічні, соціальні та економічні аспекти створення й ефективного функціонування екологічно стабільних територій» (2016), дев'яти підручників із грифом Міністерства аграрної політики України, десяти патентів на винаходи. Керує аспірантами, консультує докторантів. Підготував 11 кандидатів та доктора наук.

За цикл робіт «Розробка наукових засад і практичних рекомендацій з формування екологічно збалансованих агроєкосистем» став лауреатом премії Президента України для молодих учених (2006). Нагороджений нагрудним знаком Міністерства аграрної політики України «Знак пошани» (2003).

КОСТЕНКО Олена Михайлівна

Проректор із науково-педагогічної роботи
Полтавського державного аграрного університету.
Доктор технічних наук,
професор

*Випускниця факультету механізації сільського
господарства 1989 року*

Народилася 30 листопада 1966 року у Полтаві. Протягом 1984–1989 років навчалася у Полтавському сільськогосподарському інституті, де здобула кваліфікацію інженера-механіка сільськогосподарства.

З 1996 до 2000 року О. М. Костенко була аспіранткою Полтавського державного сільськогосподарського інституту. У 2002 році у Національному науково-дослідному інституті охорони праці захистила кандидатську дисертацію «Удосконалення методів і засобів з комплексного аналізу, прогнозу та попередження виробничого травматизму у сільськогосподарському виробництві». Упродовж 2008–2014 років здобувала докторський ступінь при кафедрі авіаційних приладів і вимірювань Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ». Захистила дисертацію на тему «Синтез оптимальних планів експериментів в умовах обмежених матеріальних та часових ресурсів» у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут». З 2015 року — доктор технічних наук.

Трудовий шлях Олени Михайлівни розпочався на посаді інженера сільськогосподарських машин у колгоспі «Росія» Лохвицького району, що на Полтавщині. Пізніше вона працювала інженером з охорони праці та начальником інженерно-технічної служби цього господарства.

У 1993 році О. М. Костенко повернулася до Полтави і була запрошена викладати на кафедру «Безпека життєдіяльності» Полтавського сільськогосподарського інституту. У 2005 році їй було присвоєне вчене звання доцента цієї кафедри.

З 2003 до 2008 року виконувала обов'язки відповідального секретаря приймальної комісії Полтавської державної аграрної академії. У 2008 році Олена Костенко стала проректором з науково-педагогічної роботи ПДАА. Водночас, з 2015 року за сумісництвом працює професором на кафедрі машин та обладнання агропромислового виробництва.

Олена Михайлівна є експертом із питань сільськогосподарського дорадництва. У 2006 року вона стажувалася у Польщі й отримала свідоцтво про проходження навчального курсу у межах проекту «Нові завдання перед сільськогосподарськими дорадчими службами Польщі і України». Пізніше стажувалася у Франції (2008), Польщі (2009, 2010), Китаї (2012). У 2016 році пройшла науково-академічне стажування у Ченстоховському технологічному університеті (Польща).

У 2019 році їй було присвоєне вчене звання професора кафедри машин та обладнання агропромислового виробництва.

О. М. Костенко активно займається науково-дослідною та інноваційною діяльністю, присвяченою технічному оснащенню агропромислового виробництва, зокрема проводить дослідження з питань оптимального планування експерименту в технічних системах та впровадження систем безпеки праці. Є автором і співавтором 232 наукових праць, серед яких два підручники, навчальний посібник, три монографії, 45 патентів, 17 свідоцтв про реєстрацію авторського права на комп'ютерні програми й наукові твори, статті у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав.

Олена Михайлівна очолює науково-методичну раду ПДАУ, науково-методичну раду з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності населення Полтавської області, входить до редколегії журналу «Вісник Полтавської державної аграрної академії».

У 2019 році вона була нагороджена Грамотою Верховної Ради України. Рішенням колегії Міністерства аграрної політики України удостоєна трудової відзнаки «Відмінник аграрної освіти та науки» III ст. У переліку її професійних нагород — почесні грамоти Міністерства аграрної політики України, Головного управління агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації, грамоти Полтавської обласної ради, ради ректорів Полтавського регіону, подяки та інші відзнаки.

ГОРБ Олег Олександрович

Проректор із науково-педагогічної,
наукової роботи

Полтавського державного аграрного університету.
Кандидат сільськогосподарських наук,
професор

*Випускник агрономічного
факультету 1992 року*

Народився 22 травня 1969 року у Полтаві. У 1992 році з відзнакою закінчив Полтавський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Агрономія», здобувши кваліфікацію вченого агронома та почав працювати агрономом-насіневодом у КСП «Більшовик» Карлівського району на Полтавщині.

Отримавши практичний досвід, Олег Горб вирішив займатися науковою діяльністю та з 1993 по 1996 рік навчався в аспірантурі в alma mater. У 1996 році захистив кандидатську дисертацію та здобув ступінь кандидата сільськогосподарських наук. У 2002 році йому було присвоєне вчене звання доцента кафедри екології та ботаніки ПДАА. У 2007 році закінчив Інститут післядипломної освіти академії та отримав кваліфікацію менеджера-економіста.

Олег Олександрович пройшов шлях від асистента (1996–1997), старшого викладача (1997–2002), доцента (2002–2009) до професора (з 2009 року). Успішно поєднував викладацьку діяльність з обов'язками заступника декана агрономічного факультету (1997–1998), декана підготовчого факультету для іноземних громадян (1998–2015), проректора з міжнародних зв'язків (1998–2015). У липні 2015 року він був переведений на посаду проректора з науково-педагогічної, наукової роботи. Тож відтоді до кола його компетенції входить координація діяльності підрозділів з питань наукової діяльності, зокрема участі в конкурсах на отримання державного та іноземного фінансування наукових досліджень.

Проректор О. О. Горб приділяє увагу розширенню міжнародної співпраці університету. Він був координатором багатьох міжнародних проектів. Зокрема таких, як українсько-німецько-австрійський проект відкриття магістерського курсу «Еколого-економічне рослинництво» (1999–2001); українсько-німецько-ірландський проект зі створення магістерського курсу «Business Administration in Agriculture» (2000–2002); проект Світового Банку «Організація школи екологічного землеробства» (2002); міжнародний науково-дослідний проект «Біологічна азотфіксація бобовими культурами в умовах водного стресу» (2003); «Проект аграрного маркетингу в Україні» за фінансування США (2003–2007); проект «Створення офіційного дорадництва в Полтавській області» за фінан-

сування ФРН (2003–2007); проект поширення досвіду ПП «Агроекологія» за підтримки Швейцарської агенції розвитку та співпраці (2008–2009); українсько-німецько-польський проект зі створення Агроекологічного центру Полтавщини (2007–2009); українсько-польський проект «Підприємництво жінок в сільській місцевості у сфері зеленого туризму» (2009); українсько-нідерландський проект «Науково-дослідний центр з біоенергетики» (2010); польсько-український освітній проект «Лабораторія дослідження відновлювальних джерел енергії» (2011); створення на базі ПДАА навчально-виставкової зали фірми «ХАКА» ФРН (2012) та майданчика австрійської фірми «Пьотінгер» (2012); відкриття в академії Польського центру (2013); Міжнародний освітній проект «Паралельний європейський диплом» (з 2015 по теперішній час); проект Erasmus+ «Підвищення спроможності університетів ініціювати та брати участь у процесі розвитку кластерів на принципах інновацій та сталості» (з 2019 року).

Олег Горб — автор 112 публікацій, з яких 86 наукового та вісім навчально-методичного характеру, зокрема 46 праць опубліковано у вітчизняних, а 12 — в міжнародних рецензованих фахових виданнях (11 статей — у виданнях, які індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science). Має 16 патентів на корисну модель. Результати його науково-дослідної роботи реалізовані на практиці під час виконання низки наукових завдань.

Він також є членом редколегії науково-виробничого фахового журналу «Вісник Полтавської державної аграрної академії».

Крім цього, Олег Олександрович активно займається громадською діяльністю. З 2000 року є віце-президентом Громадської асоціації «Аграрна наука та практика», з 2007 року — головою правління Полтавської обласної громадської організації «Офіційна сільськогосподарська дорадча служба».

Нагороджений подяками Кабінету Міністрів України (2002), Управління освіти Полтавського міськвиконкому (2013), знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» ІІІ ст. (2007), грамотами Полтавської ОДА (2008), обласної ради (2016), Почесною грамотою Полтавської міської ради (2008), трудовою відзнакою «Знак пошани» (2009).

ШАРАВАРА Тамара Олексіївна

Проректор із науково-педагогічної
роботи і перспективного розвитку
Полтавського державного
аграрного університету.
Доктор історичних наук, професор

Народилася 10 червня 1975 року у Полтаві. Навчалася в історичному класі школи-гімназії № 31, а в 1997 році з відзнакою закінчила історичний факультет Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка, здобувши кваліфікацію вчителя за фахом «Історія і географія». З 2002 року Т. О. Шаравара викладає у Полтавському державному аграрному університеті.

Протягом 2001–2005 років була аспірантом кафедри давньої та нової історії України Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Захистила кандидатську дисертацію «Соціально-економічна діяльність земств в Україні (1864–1917): історіографія» за спеціальністю «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни». Упродовж 2008–2011 років Тамара Олексіївна — докторант кафедри давньої та нової історії України КНУ ім. Тараса Шевченка. У 2012 році захистила докторську дисертацію за тією ж спеціальністю на тему «Реформи і контрреформи другої половини XIX — початку XX сторіччя в Російській імперії: історіографія». Того ж року їй було присвоєно науковий ступінь доктора історичних наук, а в 2018-му — звання професора.

Тамара Шаравара приділяє багато уваги підвищенню власної кваліфікації, тож проходила стажування на кафедрі правознавства Полтавського інституту економіки і права (2013), на кафедрі перекладу та іноземних мов ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Полтавського інституту економіки і права (2013), у Вищій школі міжнародних відносин і суспільної комунікації (м. Хелм, Польща, 2016), в Університеті бізнесу в м. Домброва Гурніча (Польща, 2018).

Протягом 2013–2018 років Тамара Олексіївна очолювала кафедру іноземних мов та українознавства, у 2018–2019 навчальному році — кафедру гуманітарних і соціальних дисциплін. Брала найактивнішу участь у ліцензуванні спеціальностей «Філологія» і «Політологія», сформувала потужний колектив кафедри, в якому нині працює 24 викладачі, 22 з яких мають наукові ступені і вчені звання. Викладає дисципліни

«Історія української культури», «Культурологія», «Бібліографія, інформаційний пошук та інтелектуальна власність».

Упродовж багатьох років професор Т. О. Шаравара входить до складу спеціалізованої вченої ради з історичних наук, яка приймає до захисту кандидатські та докторські дисертації, у Запорізькому національному університеті, а також до складу спеціалізованої вченої ради з історичних наук у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди».

Як член редакційних колегій різних історичних видань, Тамара Олексіївна активно долучається до рецензування фахових статей, зокрема співпрацює з такими виданнями, як міжвідомчий тематичний збірник «Історія науки і біографістика» Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН, науковий збірник «Східноєвропейський історичний вісник», індексований у міжнародних базах даних Web of Science, «Index Copernicus», Cite Factor, Research Bible, Scientific Indexing Services, «Journal Factor» (JF) Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка, наукове фахове видання «Історична пам'ять» Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка.

Т. О. Шаравара керує підготовкою кандидатських дисертацій, бере участь у всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. До кола її наукових інтересів входять проблеми світової та вітчизняної історії, культурології, історії української культури, мовознавства, джерелознавства, історіографії, а також перебіг військових, судових, фінансових, освітніх, селянських реформ та реформ місцевого й міського самоврядування другої половини XIX — початку XX століття у Російській імперії.

Як проректор, вона опікується питаннями виховної, профорієнтаційної, іміджевої політики ПДАУ, створенням інноваційного інформаційного контенту про університет та його поширенням у соціальних мережах, розвитком цифрових технологій тощо.

ЧУГА Василь Миколайович

Проректор
з адміністративно-господарської роботи
Полтавського державного аграрного
університету

Народився 28 жовтня 1957 року в с. Студенок Сумської області. Трудову діяльність розпочав у 1977 році муляром МКСУ–20. В 1979 році закінчив Глухівський технікум за спеціальністю «Промислове та цивільне будівництво». Після служби в армії вступив до Полтавського будівельного інституту, навчання в якому завершив у 1986 році і залишився працювати на посаді головного інженера та проректора з адміністративно-господарської частини. Протягом 2004–2011 років В. М. Чуга був директором комунального підприємства в м. Полтава. З 2011 року — проректор з адміністративно-господарської роботи в Полтавському державному аграрному університеті.

Василь Миколайович зробив вагомий внесок у підтримання матеріально-технічної бази ПДАУ на належному рівні. Серед його заслуг — ремонт адміністративного корпусу та капітальний ремонт актові зали в першому навчальному корпусі. За активної участі Василя Чуги і служб адміністративно-господарської частини побудовано спортивний майданчик

Зала засідань вченої ради

для студентів та співробітників, проведено капремонт фасадів першого і четвертого корпусів, відремонтовано покрівлі навчальних корпусів та гуртожитків.

В. М. Чуга нагороджений Почесною грамотою Адміністрації міста Полтава і грамотами ректора Полтавського державного аграрного університету за вагомий особистий внесок у розвиток аграрної освіти.

Хол навчального корпусу №1

ПОЧЕСНІ ПРОФЕСОРИ / DOCTORUS HONORIS CAUSA ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

АНТОНЕЦЬ**Семен Свиридонович**

Засновник ПП «Агроєкологія», Герой Соціалістичної Праці, Герой України

АНДРІЄНКО**Микола Іванович**

Директор СВК «Радянський» Кобеляцького району Полтавської області

БАБИЧ**Анатолій Олександрович**

(1936–2015)

Директор Інституту кормів НААН, академік НААН України

БАЛЮК**Іван Махтейович**

Керівник ПАФ «Україна» Великобагачанського району Полтавської області, Герой України

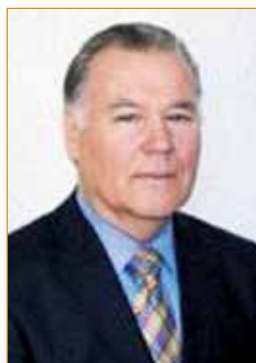
БРАЖЕНКО**Іван Павлович**

(1931–2016)

Заступник директора Полтавської обласної державної сільськогосподарської дослідної станції

ВЕРГУНОВ**Віктор Анатолійович**

Директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України, академік НААН України

ГАЛАТ**Владислав Федорович**

Професор кафедри паразитології та тропічної ветеринарії НУБіП України, доктор ветеринарних наук, професор

ГЕРАСИМОВ**Веніамін Іванович**

Доцент кафедри технології тваринництва ім. М. Д. Потьомкіна ХДЗВА

ГРАЦЬ Йохем

Директор Східно-Європейського центру університету Хоєнхайм (ФРН)

ГОЛОВКО**Валерій Олексійович**

Доктор ветеринарних наук, професор, ректор Харківської державної зооветеринарної академії

ГОЧ**Василь Павлович**

Почесний голова оргкомітету Міжнародного салону винаходів і нових технологій «Новий час», доктор технічних та біологічних наук, професор

ГРИНЕВИЧ**Лілія Михайлівна**

Міністр освіти і науки України (2016–2019)

ПОЧЕСНІ ПРОФЕСОРИ / DOCTORUS HONORIS CAUSA ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ДАЦКО-ШКЕВИЧ
Здіслава

Ректор Академії Бізнесу (WSB) в Домброві Гурвічей, доктор філософії, професор (Польща)

ДОСТОЄВСЬКИЙ
Павло Петрович

Заступник генерального директора корпорації «Укр-ветпромстах», професор НУБіП України

ЗОЛОТАРЬОВ
Євген Михайлович

(1936–2015)
Генеральний директор асоціації «Полтавацукор», Герой Соціалістичної Праці

КАПЛЕНКО
Валерій Ілліч

Генеральний директор СТОВ «Воскобійники» Шишацького району Полтавської області

КАРАСИК
Юрій Михайлович

Міністр агропромислового комплексу України (1997–2000), Герой України

КОЛІСНИК
Михайло Григорович

Голова фермерського господарства «Златопіль» Глобинського району

КОПОТУН
Іван Афанасійович

(1934–2010)
Начальник Полтавського обласного інформаційно-обчислювального центру

КОРДУБАН
Віктор Володимирович

Голова ради директорів ПП «Білоцерківська агропромислова група» Полтавської області

КОРОСТ
Тетяна Михайлівна

Голова правління СВК «Маяк» Котелевського району Полтавської області, Герой України

КОРОСТАШОВ
Олександр Григорович

(1942–2021)
Голова правління СВК «Батьківщина» Котелевського району Полтавської області, Герой України

КЬОЛЛЕР
Карл Хайнц

Професор університету Хоенхайм (ФРН)

ЛУБЕНЕЦЬ
Василь Петрович

(1949–2012)
Генеральний директор ПП «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області

ПОЧЕСНІ ПРОФЕСОРИ / DOCTORUS HONORIS CAUSA ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

МЕДИНЕЦЬ**Василь Дмитрович**

(1924–2014)

Доктор сільськогосподарських наук, професор

МИСИК**Андрій Тимофійович**

Головний редактор журналу «Зоотехнія», доктор сільськогосподарських наук, професор

МОРГУН**Федір Трохимович**

(1924–2008)

Герой Соціалістичної Праці, д. с.-г. н., почесний академік НААН

МОСКАЛЕНКО**Василь Ілліч**

(1925–2008)

Керівник лабораторії селекції пшениці озимої ПДАУ

ОЛІЙНИК**Григорій Антонович**

(1932–2004)

Директор коледжу управління і права, Герой Соціалістичної Праці

ПАБАТ**Віктор Олексійович**

Доктор сільськогосподарських наук, професор, заступник міністра аграрної політики України (2005)

ПАРХОМЕНКО**Володимир Дмитрович**

Ректор Державного інституту інтелектуальної власності, доктор технічних наук, професор

ПАСЮТА**Анатолій Григорович**

Директор СВК «Перемога» Хорольського району

ПАТИКА**Володимир Пилипович**

Директор Інституту агроєкології та біотехнології НААН, академік НААН, доктор біологічних наук, професор

ПЛЕЙЗЕ Райнер

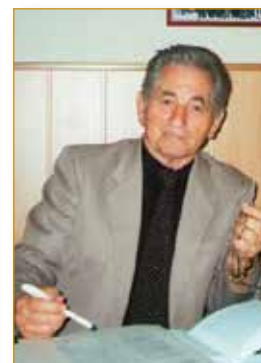
Радник ректора з міжнародних питань, СІМ-експерт (ФРН)

ПОДГАСЬКИЙ
Анатолій Адамович

Доктор сільськогосподарських наук, професор, голова спеціалізованої вченої ради СНАУ

РЕБЛАС Рафал

Експерт у сфері інвестиційного фінансування, проректор академії WSB в Домброві Гурвічей (Польща), доктор економічних наук

РИБАЛКО**Валентин Павлович**

Д. с.-г. н., академік, професор, колишній директор Інституту свинарства УААН ім. О. В. Квасницького

ПОЧЕСНІ ПРОФЕСОРИ / DOCTORUS HONORIS CAUSA ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

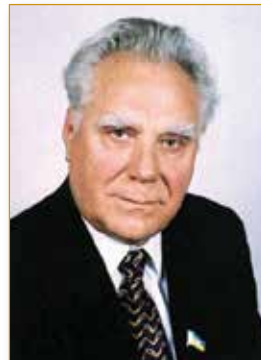
РУСТЕМБАЕВ
Базархан Ергешович
Академік Казахської академії сільськогосподарських наук, доктор економічних наук

РУДИК
Станіслав Костянтинівич
Анатом, історик ветеринарної медицини, публіцист, доктор ветеринарних наук, професор

СИСА
Павел Станіслав
Професор Інституту ветеринарної медицини Університету Миколи Коперника в Торуні, Польща, Dr. Hab.

СИТНИК
Костянтин Меркурійович
(1926–2017)
Почесний директор Інституту ботаніки НАНУ, д. біол. н., професор, академік НАНУ

СТЕЦЕНКО
Михайло Васильович
Директор СТОВ «Мусіївське» Хорольського району Полтавської області

ТИТКО Ришард
Громадянин Польщі

УЛИТЬКО
Василь Юхимович
Завідувач кафедри годівлі Ульяновського сільськогосподарського інституту, випускник зоотехнічного факультету ПСП

ХЕНІНГ Віліке
Професор Університету прикладних наук Вайнштефан (ФРН)

ЦЬОВА
Андрій Олександрович
Директор ПП «Нива» Шишацького району Полтавської області

ЧЕРЕВЧЕНКО
Тетяна Михайлівна
(1929–2017)
Почесний директор Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка, д. б. н., професор

ШАПАР
Аркадій Григорович
Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України

ШАПРАН
Василь Михайлович
(1947–2002)
Перший заступник голови Полтавської обласної державної адміністрації

ШТРЬОБЕЛЬ Герберт
Голова сенату Університету прикладних наук Вайєнштефан (ФРН)

ЯНЕРМАН Хайко
Головний менеджер із проектів зі Східною Європою Міністерства сільського господарства ФРН

ЯСЬКОВСКИ
Єнджей Марія
Директор Інституту ветеринарної медицини Університету Миколи Коперника в Торуні, Польща, Dr. Hab.

